

Jaarrapport 2016

Landelijke Jeugdmonitor

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Jaarrapport 2016

Landelijke

Jeugdmonitor

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
-	Nihil
-	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2015-2016	2015 tot en met 2016
2015/2016	Het gemiddelde over de jaren 2015 tot en met 2016
2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2015 en eindigend in 2016
2013/'14-2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2013/'14 tot en met 2015/'16

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Textcetera, Den Haag en CCN Creatie, Den Haag
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

verkoop@cbs.nl
ISBN 978-90-357-2106-7
ISSN 2351-9835

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2016.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.

Voorwoord

Drie op de tien Nederlanders zijn jonger dan 25 jaar. Wie zijn deze jongeren en hoe gaat het met ze? Hoeveel jongeren maken bijvoorbeeld gebruik van jeugdzorg en hoeveel kinderen wonen in een bijstandsgesin? Welke vervolgoopleiding volgen jongeren die hun vmbo-diploma hebben behaald? Hoe hoog is de werkloosheid onder jongeren en hoeveel jongeren roken er? Dit en meer leest u in het *Jaarrapport* van de *Landelijke Jeugdmonitor*, dat CBS dit jaar voor de negende keer publiceert. Het Jaarrapport 2016 geeft een inkijk in de staat van de jeugd en beschrijft, aan de hand van enkele indicatoren en actuele thema's, hoe het gaat met de bijna 5 miljoen jongeren in Nederland. De onderliggende gegevens van deze jaarlijkse publicatie zijn terug te vinden op de website [Landelijke Jeugdmonitor](#).

De gezinssituatie waarin kinderen opgroeien is in de afgelopen decennia veranderd. Kinderen groeien vaker op in gezinnen waarbij niet beide biologische ouders deel uitmaken van het gezin. Ook neemt het aantal eenoudergezinnen toe. Op 1 januari 2016 woonde bijna een op de zes jongeren tot 18 jaar bij één ouder. Kinderen die opgroeien in een eenoudergezin zijn over het algemeen kwetsbaarder dan minderjarigen die bij beide ouders wonen. Zo woont een groot deel van bijstandskinderen in een eenoudergezin, deze kinderen hebben een groter risico op armoede.

Onder derdeklassers in het voortgezet onderwijs blijft het vmbo de meest gevolgde onderwijssoort. Na het behalen van een vmbo-diploma stromen vrijwel alle leerlingen door naar vervolgonderwijs. De meesten naar het mbo, maar een deel stroomt door naar havo en uiteindelijk het hbo. In 2015 waren meer jongeren aan het werk en was de jeugdwerkloosheid lager dan een jaar eerder.

Een derde van de 18- tot 25-jarigen rookt wel eens. Dit is hoger dan het gemiddelde van alle Nederlanders. Rokende jongvolwassenen gebruiken vaker drugs, drinken meer alcohol en hebben vaker te maken met overgewicht dan hun leeftijdsgenoten die niet roken. Het aandeel geregistreerde jeugdige verdachten van een misdrijf en het aandeel slachtoffers is gedaald. In 2015 was een op de zes jongeren het slachtoffer van cybercrime.

Gemeenten zijn sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het bieden van hulp aan de 365 duizend jongeren die een beroep doen op jeugdhulp, jeugdbescherming en/of jeugdreclassering. Behalve in de jeugdzorg hebben er in de afgelopen jaren ook beleidswijzigingen plaatsgevonden in het passend onderwijs.

Afstemming tussen beide beleidsterreinen wordt door deskundigen van groot belang geacht om kinderen optimaal te kunnen bieden wat ze nodig hebben. Gemeenteambtenaren, wetenschappers en betrokkenen uit de praktijk komen hierover aan het woord in interviews en videoboodschappen bij dit rapport en op de website Landelijke Jeugdmonitor.

Graag spreek ik mijn dank uit aan de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Veiligheid en Justitie (V&J) voor hun betrokkenheid bij dit rapport. Verder gaat mijn dank uit naar de gemeenten en betrokkenen vanuit het veld voor hun deelname aan de (video) interviews.

Directeur-Generaal
Dr. T.B.P.M. Tjin-A-Tsoi

Den Haag/Heerlen/Bonaire, november 2016

Inhoud

Voorwoord **3**

1. Inleiding **7**

2. Jongeren in Nederland **13**

- 2.1 Trends in aantal jongeren **15**
- 2.2 Woonplaats van jongeren **17**
- 2.3 Herkomst van jongeren **20**
- 2.4 Gezinssituatie van jongeren **23**
- 2.5 Caribisch Nederland **27**

3. Jeugdzorg **33**

- 3.1 Jeugdzorg in 2015, achtergrond **35**
- 3.2 Jeugdhulp **36**
- 3.3 Jeugdbescherming **40**
- 3.4 Jeugdreclassering **43**

4. Wonen en veilig opgroeien **49**

Wonen in een bijstandsgezin

- 4.1 Bijstandskinderen **51**
- 4.2 Materiële situatie van bijstandskinderen **55**
- 4.3 Caribisch Nederland **60**

5. School **63**

Leerlingen in het voortgezet onderwijs

- 5.1 Derdeklassers in het vmbo **65**
- 5.2 Onderwijsloopbanen van vmbo-leerlingen **69**
- 5.3 Doorstroom van havo- en vwo-leerlingen **76**
- 5.4 Caribisch Nederland **78**

6. Werk 81

Jongeren op de arbeidsmarkt

- 6.1 Arbeidsdeelname in gemeenten **83**
- 6.2 Trends in arbeidsdeelname en werkloosheid **85**
- 6.3 Baankenmerken **87**
- 6.4 Caribisch Nederland **92**

7. Roken 95

Roken en gezondheid

- 7.1 Roken onder jongeren **97**
- 7.2 Roken onder jongvolwassenen **99**
- 7.3 Roken en gezondheid **102**
- 7.4 Roken en andere leefstijlfactoren **105**

8. Criminaliteit 111

Jeugdige verdachten en slachtoffers

- 8.1 Verdachte jongeren per gemeente **113**
- 8.2 Trends in aantal verdachte jongeren **115**
- 8.3 Jeugdige slachtoffers **121**
- 8.4 Caribisch Nederland **127**

9. Groeiende aandacht voor Benchmark Beleidsinformatie Jeugdhulp 129

Begrippen **135**

Medewerkers **147**

1.

Inleiding

Nederlandse kinderen scoren in internationaal vergelijkende onderzoeken hoog als ze worden bevraagd naar hun welbevinden. Als reden voor het hoge ervaren welzijn en geluk geven jongeren aan dat ze goed kunnen praten met beide ouders en dat ze aardige en behulpzame klasgenoten hebben (De Wilde, Kann-Weedega & Meima, 2013). Niet onbelangrijk, ook de ouders van onze jongeren zijn erg gelukkig in vergelijking met andere wereldburgers (Schmeets & Gielen, 2015). Rond de 85 procent van de volwassen Nederlanders was in 2015 tevreden met het leven. Wordt wat specifiek gevraagd naar tevredenheid met werk en bezigheden, dan zijn mannen weer wat gelukkiger dan vrouwen. Deze tevredenheid heeft uiteraard enig effect op het welzijn van hun kinderen. Het onderzoek dat door Van Beuningen en De Witt (2016) is gedaan, wijst dit ook uit. Meer dan 90 procent van de jongeren tussen de 12 en 21 jaar is tevreden met hun vriendenkring en 90 procent is tevreden over zowel hun psychische gezondheid als hun woning. Over het uiterlijk, de woonomgeving, de lichamelijke gezondheid, de opleiding en het werk is ruim 80 procent tevreden. Aan de andere kant is 2 procent van de jongeren ontevreden en/of ongelukkig. Voor deze jongeren is de kans wat groter dat zij op enig moment jeugdhulp nodig hebben.

In 2015 ontving bijna 11 procent van de 3,4 miljoen in Nederland woonachtige minderjarigen een vorm van jeugdhulp (hoofdstuk 3). De meesten (75 procent) van deze 362 duizend jongeren ontvingen een vorm van ambulante hulp. Ruim 40 duizend kregen jeugdhulp met verblijf. Hiervan zaten 21 duizend jongeren in een pleeggezin en ruim 4 duizend in een vorm van gezinsgerichte opvang, zoals gezinshuizen.

Onderzoek

Wat betekent dit nu voor het onderzoek naar jongeren in de breedste zin van het woord? Veel onderzoek richt zich logischerwijs op de kinderen die jeugdhulp ontvangen. Hier worden bijvoorbeeld de risicofactoren voor jeugdproblematiek ontwikkeld, interventies op hun effectiviteit getoetst, preventief beleid ontwikkeld, etc. Voor onderzoek naar jongeren is ook een andere aanvliegroute mogelijk. Gegeven de positieve scores van Nederlandse jeugdigen op het item welbevinden, is een belangrijke vraag: wat doen we eigenlijk goed in Nederland? Waarom zijn ouders en jongeren zo gelukkig? Waarom nemen de criminaliteitscijfers onder jongeren af (hoofdstuk 8) of wat zijn de redenen voor afname van verslavingsproblematiek zoals geschetst in hoofdstuk 7?

De geluksvraag laat zich lezen als een ui die gepeld moet worden. Allereerst kan kritisch worden gekeken naar de vraagstelling, die is in internationaal perspectief vaak normatief en het kan voorspelbaar zijn waarom bepaalde landen laag en andere landen hoog scoren. Vervolgens kan worden gezien of Nederlanders zulke goede opvoeders zijn in vergelijking met andere landen of dat er regionale verschillen zijn in opvoedcultuur binnen Nederland.

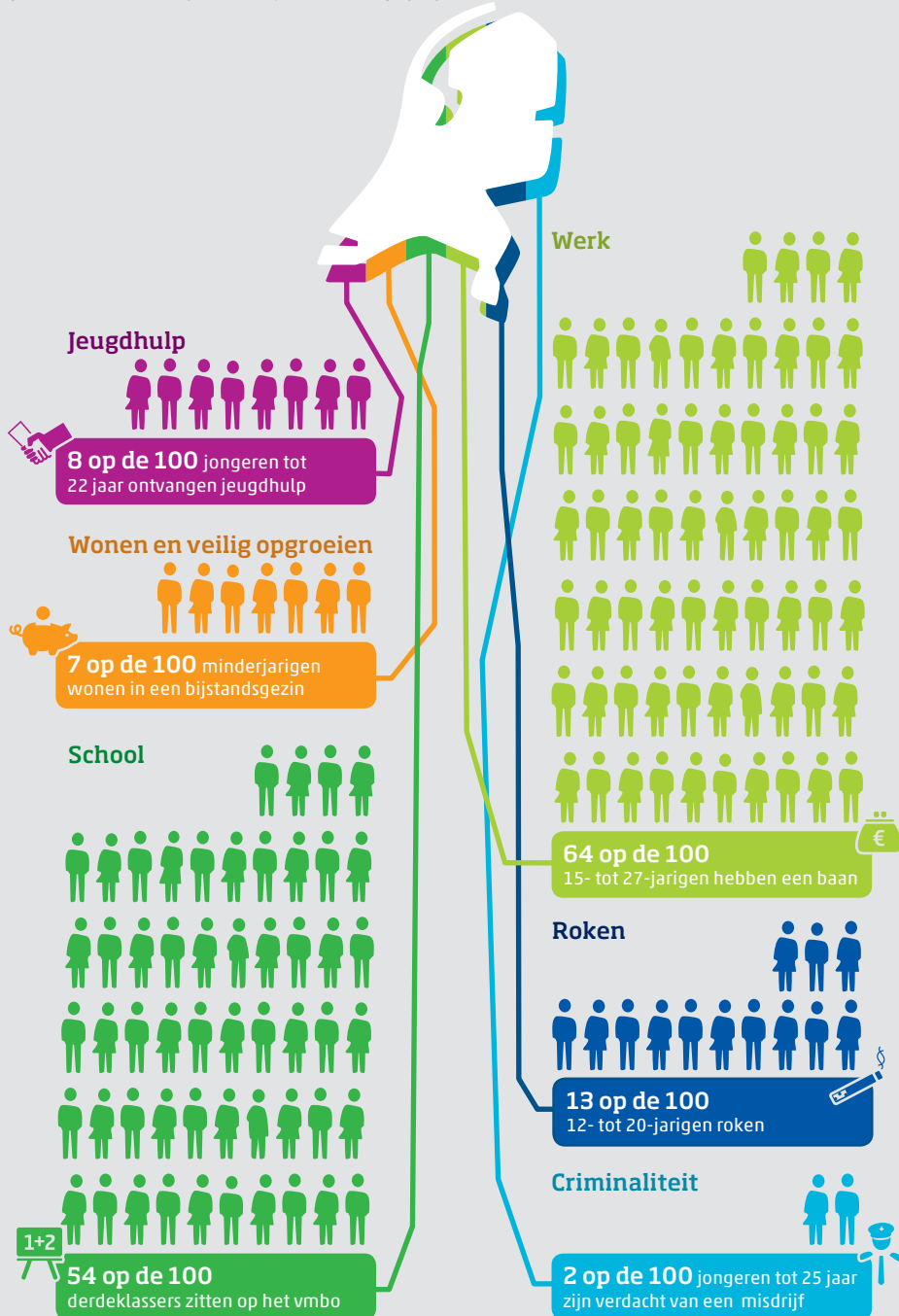
De volgende laag is de vraag in welke mate de vormgeving van het onderwijs een rol speelt. Uit onderzoek van Van Beuningen en De Witt blijkt dat 86 procent van de onderwijsvolgende 12- tot 18-jarigen tevreden is met de opleiding die ze volgen, tegenover 76 procent van de onderwijsvolgende 18- tot 25-jarigen. Van de onderwijsvolgende 18- tot 25-jarigen zijn meisjes meer tevreden (79 procent) dan jongens (74 procent), hetgeen komt doordat de tevredenheid toeneemt met het onderwijsniveau en meisjes een meerderheid vormen in het hoger onderwijs. Meer informatie over jongeren in onderwijs is te vinden in hoofdstuk 5.

Welvaart is een volgende factor die van invloed is op geluksbeleving. Het maakt bijvoorbeeld uit of een kind opgroeit in een bijstandsgezin (hoofdstuk 4). Deze kinderen blijken een grotere kans te hebben zelf later ook gebruik te maken van een bijstandsuitkering (Van Gaalen, Van den Brakel en Eenkhoorn, 2015).

Als de bovenstaande vragen cachet hebben gekregen, kan beter worden vastgesteld in welke mate het jeugdhulpaanbod een bijdrage levert aan het welzijn van jongeren en is de cirkel rond. Met de benchmark beleidsinformatie jeugd wordt beoogd verschillen in het jeugdhulpgebruik te relateren aan scores op de maatschappelijke indicatoren (zie figuur 1.1.1), zoals het aandeel bijstandskinderen en het aandeel jongeren dat in aanraking komt met de politie. Dit kan inzicht in verbanden opleveren. Afhankelijk van lokale of regionale omstandigheden kunnen die verbanden tussen jeugdhulpgebruik en maatschappelijke indicatoren verschillen. Voor gemeenten is het hierbij belangrijk om inzicht te verwerven over wat hen overkomt en waar zij beleidsmatig weinig of geen invloed op hebben en op welke factoren zij op korte of lange termijn wel invloed kunnen uitoefenen.

1.1.1 De zes maatschappelijke indicatoren van Nederland

Bekijk de indicatoren in uw gemeente op www.landelijkejeugdmonitor.nl

Jeugdhulp en onderwijs

Binnen de hierboven genoemde maatschappelijke indicatoren die van invloed zijn op het welzijn van jongeren, gaat in 2016 de aandacht in het bijzonder uit naar de relatie tussen jeugdhulp en onderwijs. In deze kabinetsperiode heeft de nadruk in het sociaal domein vooral gelegen op de integrale aanpak van gemeenten op het domein van de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wmo 2015. Uit het CPB-onderzoek naar de integratie van het gemeentelijk beleid kwam naar voren dat er weinig overlap bij individuen en huishoudens is in gebruik van diensten op deze drie domeinen (CPB, 2016). Er is meer sprake van een leeftijdscyclus. De prikkel voor gemeenten om werk te maken van jeugdbeleid is dat zij dan minder problemen mogen verwachten in het kader van de Participatiewet. Een inspanning voor de Participatiewet betaalt zich mogelijk weer uit in meer zelfredzame mensen in het geval zij later een beroep moeten doen op een aanbod uit de Wmo.

Door de aandacht voor de drie decentralisaties is de relatie tussen jeugdbeleid en onderwijs wat onderbelicht geweest. Het Jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor heeft hierom extra thematisch aandacht voor die belangrijke relatie tussen jeugdbeleid en onderwijsbeleid. In dit jaarrapport komen hiervoor vertegenwoordigers uit de cliëntenpopulatie, de wetenschap, de professionals en de gemeenten aan het woord om hun licht op deze bijzondere relatie te schijnen. Ook is er in oktober een nader onderzoek verschenen voor de benchmark beleidsinformatie jeugd over de relatie tussen schoolverzuim en jeugdhulpgebruik. Dit rapport is gepubliceerd op de website van de [Landelijke Jeugdmonitor](#). Een ieder die geïnteresseerd is in de stand van zaken van de jeugd in het algemeen en de relatie met het onderwijs in het bijzonder, is bij deze uitgenodigd kennis te nemen van het jaarrapport 2016 van de Landelijke Jeugdmonitor.

Meer informatie

- Zie de [Benchmark Jeugdhulp](#) voor regionale informatie over het jeugdhulp gebruik.
- Klik voor meer informatie over de maatschappelijke indicatoren op deze [link](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties:

Beuningen, J. van en S. de Witt (2016). [Welzijn van jongeren: geluk en tevredenheid met het leven onder jongeren van 12 tot 25 jaar](#). *Bevolkingstrends* 2016/07.

Centraal Planbureau (2016). [Op eigen benen? Samenhang van jeugdzorg met het gebruik van WMO-zorg en inkomensondersteuning vanaf het achttiende levensjaar](#). Den Haag: Centraal Planbureau.

Galen, R. van, M. van den Brakel en E. Eenkhoorn (2015). [Wie opgroeit in een uitkeringsgezin heeft later bovengemiddeld vaak een uitkering](#). *Sociaaleconomische trends* 2015/01.

Schmeets, H. en W. Gielen (2015). [Geluk en sociaal kapitaal: Nederland in West-Europees perspectief](#). *Bevolkingstrends* 2015/07.

Wilde, E.J. de, D. Kann-Weedega en B. Meima (2013). [Welbevinden in rijke landen](#), Utrecht: NJi.

2.

Jongeren

in Nederland

4,9 miljoen Nederlanders zijn jonger dan 25 jaar

25% van de jongeren is allochtoon

Op 1 januari 2016 telde Nederland 4,9 miljoen jongeren. Naar verwachting zal het aantal jongeren de komende decennia dalen, tot 4,8 miljoen in 2030. Het aantal allochtone jongeren zal de komende decennia echter blijven toenemen, vooral doordat het aantal jongeren van westerse herkomst zal blijven groeien. Kinderen worden vaker geboren bij een ongehuwd stel. Steeds meer jongeren groeien op bij een van de ouders.

2.1 Trends in aantal jongeren

Bijna 5 miljoen jongeren

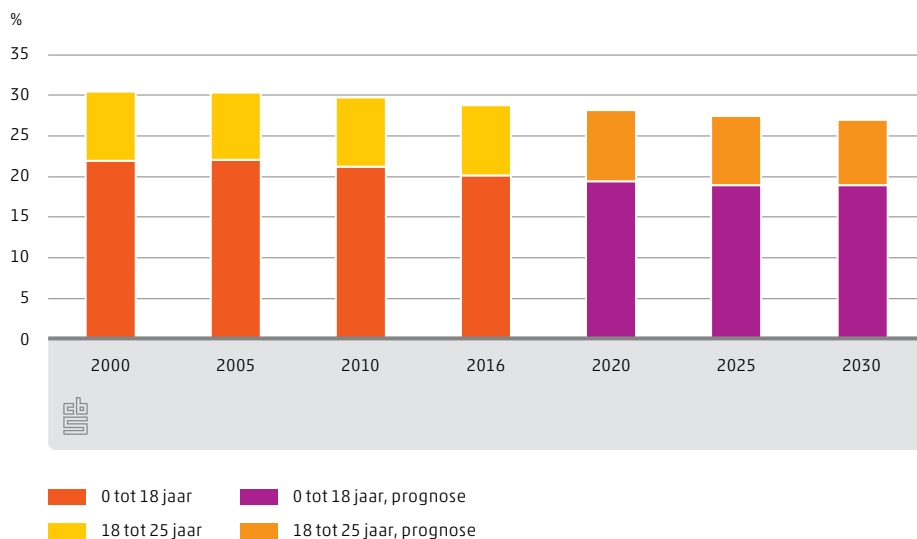
Begin 2016 telde Nederland 4,9 miljoen jongeren van 0 tot 25 jaar. Dat is iets hoger dan de 4,8 miljoen jongeren die Nederland rond de eeuwwisseling telde. Van de 4,9 miljoen jongeren in 2016 was 3,4 miljoen minderjarig (0 tot 18 jaar) en bijna 1,5 miljoen jongvolwassenen (18 tot 25 jaar). Sinds 2006 is het aantal minderjarigen met 165 duizend gedaald; in diezelfde periode is het aantal jongvolwassenen met bijna 110 duizend toegenomen. Mede door deze verschuiving is de gemiddelde leeftijd van jongeren de afgelopen tien jaar gestegen, van 11,9 naar 12,5 jaar.

Hoewel het aantal jongeren iets toenam, is hun aandeel in de totale bevolking gedaald. Nu is 29 procent van de bevolking jonger dan 25 jaar, tegen ruim 30 procent rond de eeuwwisseling. Dit komt doordat de totale bevolking groeit, door immigratie en doordat ouderen langer blijven leven. Volgens de laatste prognose zal het aandeel jongeren rond 2030 op 27 procent liggen. Hun aantal is dan gedaald naar 4,8 miljoen. In 2030 zal het aandeel minderjarigen licht zijn toegenomen ten opzichte van het aandeel jongvolwassenen.

Tussen 2006 en 2016 is het aantal kinderen van 0 tot 4 jaar afgenomen tot net onder de 700 duizend. De afname bedroeg bijna 90 duizend. Dit hangt grotendeels samen met de afname van het aantal geboorten die sinds de eeuwwisseling is ingezet: het aantal geboorten daalde van 207 duizend in 2000 naar 171 duizend in 2015. Na de economische crisis lag het gemiddeld kindertal lager dan daarvoor (De Beer, 2012). Vooral twintigers stelden het krijgen van kinderen uit (CBS, 18 november 2015). De verwachting is dat de komende jaren, onder meer doordat de economische crisis voorbij is, weer meer kinderen worden geboren:

dertigers stellen het krijgen van kinderen niet langer uit. Daarnaast zal de omvang van de groep vrouwen in de vruchtbare leeftijd de komende jaren toenemen. Twintigers zullen het moederschap echter, net als nu het geval is, blijven uitstellen.

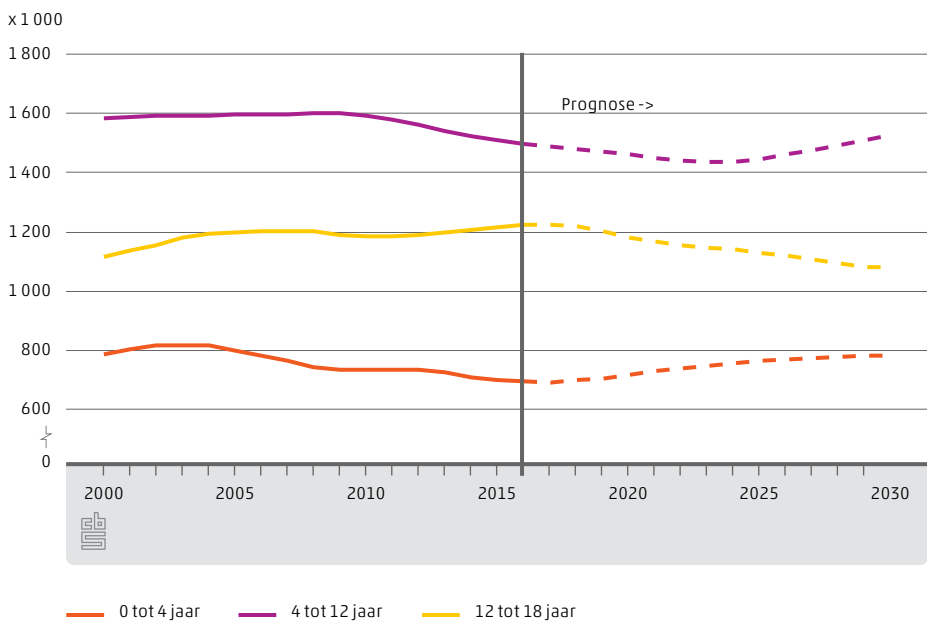
2.1.1 Percentage jongeren (0 tot 25 jaar) in de totale bevolking, 1 januari

De afgelopen tien jaar nam het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd (4 tot 12 jaar) met 100 duizend af, tot iets minder dan 1,5 miljoen. De komende jaren zal het blijven afnemen (Van Duin en Stoeldraijer, 16 december 2013). Op de langere termijn, rond 2025, wordt een toename van het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd verwacht. Dat hangt samen met de toename van het aantal geboorten in de jaren daarvoor.

Het aantal kinderen van 12 tot 18 jaar is het afgelopen decennium licht toegenomen. Op 1 januari 2016 telde ons land ruim 1,2 miljoen 12- tot 18-jarigen, een toename van bijna 25 duizend ten opzichte van 2006. De verwachting is dat de omvang van deze groep de komende jaren zal krimpen. Tussen 2025 en 2030 zal het aantal kinderen van die leeftijd onder de 1,1 miljoen uitkomen.

2.1.2 Aantal jongeren (0 tot 18 jaar) naar leeftijd, 1 januari

2.2 Woonplaats van jongeren

Veel jongeren in studentensteden en de Bijbelgordel

De gemeente met het grootste aandeel jongeren is Urk. In deze gemeente is met 46 procent bijna de helft van de inwoners jonger dan 25 jaar begin 2016. Daarna volgt Staphorst, met 38 procent jongeren. Beide gemeenten zijn gelegen in de Bijbelgordel. In deze streek, die loopt van Zeeland naar Overijssel, wonen relatief veel streng gereformeerden. Onder hen vormen grote gezinnen geen uitzondering (Middelkoop en De Jong, 2009).

Andere gemeenten zijn jong omdat zich daar veel jongvolwassenen vestigen voor studie of werk. Onder de gemeenten met de meeste jongeren bevinden zich dan ook veel studentensteden. Zo staan Groningen en Wageningen allebei in de top tien. Van de vier grootste steden is het aandeel jongeren het hoogst in Utrecht, met 34 procent. Daarna volgen Rotterdam en Den Haag (beide 30 procent).

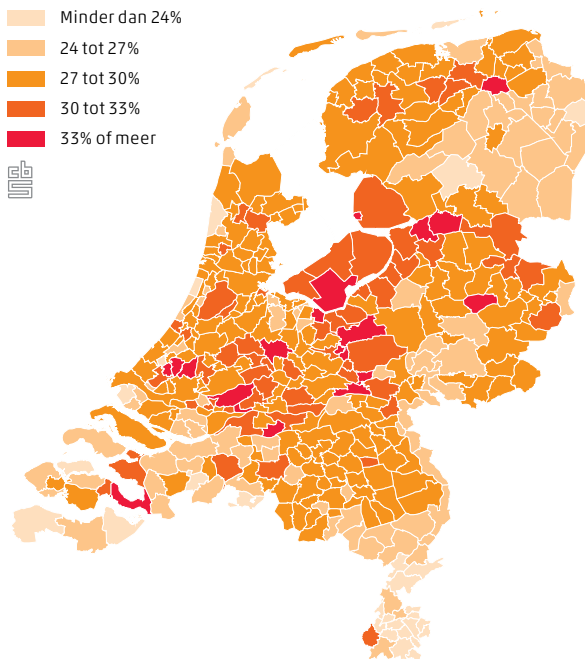
Amsterdam sluit met 28 procent de rij. Dat is iets lager dan het gemiddelde voor Nederland (29 procent). Dat komt onder meer doordat er relatief minder 0- tot 18-jarigen wonen. Het aandeel jongvolwassenen ligt wel boven het landelijk gemiddelde. De piek bij 18- tot 24-jarigen is voor Amsterdam echter minder hoog dan bij de meeste andere studentensteden. Er zijn namelijk ook veel 25- tot 30-jarigen, die zich na het afronden van een opleiding in de grote stad vestigen voor hun eerste baan. Net als in Utrecht en Rotterdam, beide met een universiteit, is er geen sterke uitstroom van 25-jarigen uit deze steden. Dat is een typisch grootstedelijk patroon: de grote stad is met al zijn voorzieningen een aantrekkelijke woon- en werkomgeving voor jongeren en jongvolwassenen. Zij besluiten deze steden pas te verlaten wanneer er kinderen op komst zijn en/of een andere soort woning of woonomgeving gewenst is (Van Huis en Van Agtmaal-Wobma, 2009).

In de meeste grote steden is het aandeel jongvolwassenen hoger en het aandeel minderjarige jongeren lager dan gemiddeld. Een uitzondering hierop vormen Almere en Amersfoort: hier wonen juist meer minderjarige jongeren dan gemiddeld. Beide steden kenmerken zich door veel nieuwbouw, hetgeen jonge gezinnen aantrekt. Zo is in Amersfoort recent de VINEX-locatie Vathorst gebouwd (Kooiman, De Jong, Huisman, Stoeldraijer en Van Duin, 2016). Daarnaast beschikken zowel Almere als Amersfoort niet over een universiteit, en juist de aanwezigheid daarvan maakt een stad aantrekkelijk voor jongvolwassenen.

Flevoland is de jongste provincie

De provincie Flevoland heeft de jongste leeftijdsopbouw. Aanvankelijk groeide Flevoland vooral door binnenlandse immigratie van twintigers en, in iets mindere mate, dertigers. Het ging vaak om startende gezinnen die de grote stad verlieten voor een groenere, ruimere en comfortabele woonomgeving. Het nieuwe land bood daartoe alle mogelijkheden, zeker nadat Lelystad en Almere werden aangemerkt als groeikernen en er jaarlijks duizenden nieuwe woningen werden opgeleverd. Inmiddels groeit Flevoland vooral doordat er sprake is van een geboorteoverschot. De verwachting is echter dat de leeftijdsopbouw van deze provincie in de komende decennia steeds meer zal gaan lijken op die van de rest van Nederland (CBS, 29 december 2015).

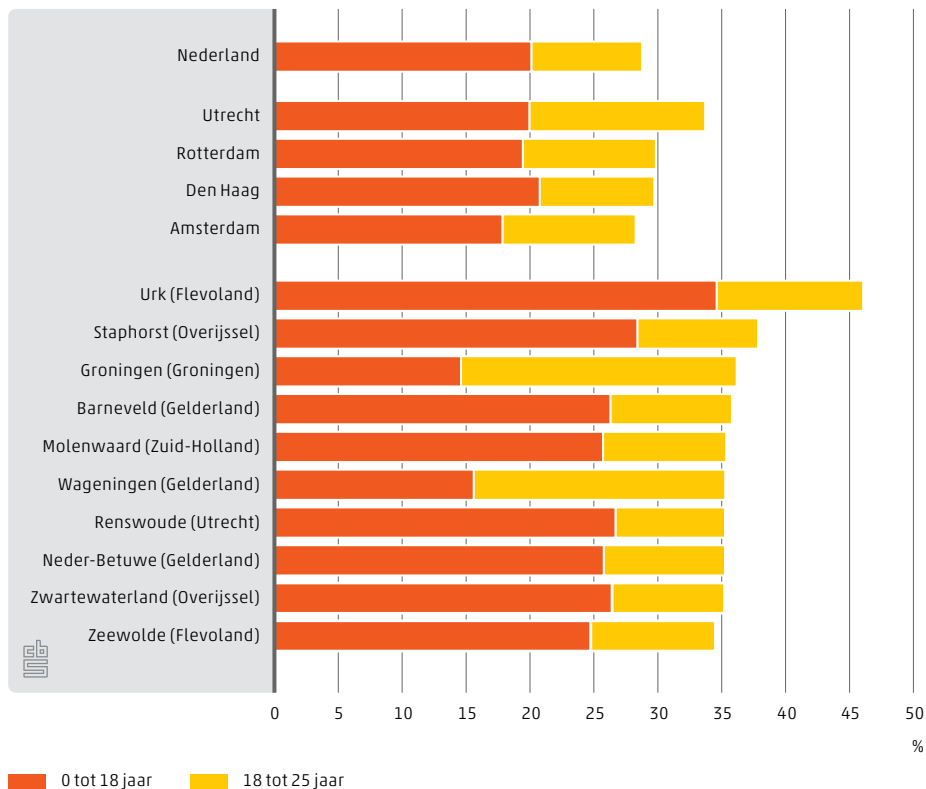
2.2.1 Percentage jongeren (0 tot 25 jaar) per gemeente, 1 januari 2016

Weinig jongeren in delen Limburg, Zeeland en Groningen

De top tien van gemeenten met het kleinste aandeel jongeren wordt aangevoerd door de Limburgse gemeente Vaals. Ook in andere gemeenten in Limburg is het aandeel jongeren klein. Dat geldt eveneens voor een aantal gemeenten in Zeeland en Groningen. Het betreft hier zogenaamde 'krimpgebieden'. Voor vrijwel al deze krimpgebieden geldt dat sprake was van zowel een sterfteoverschot als een negatief binnenlands migratiesaldo tussen 2010 en 2014. Het buitenlands migratiesaldo was wel positief, door de toegenomen immigratie (Kooiman, 2015). De toestroom vanuit het buitenland zette een rem op de bevolkingskrimp, maar kon deze niet voorkómen. Vooral jongeren trokken weg uit de krimpregio's om te gaan studeren of vanwege betere baankansen elders in het land (Kooiman en Latten, 2013).

2.2.2 Percentage jongeren (0 tot 25 jaar) in de vier grootste gemeenten en in de tien gemeenten met het hoogste percentage jongeren, 1 januari 2016

2.3 Herkomst van jongeren

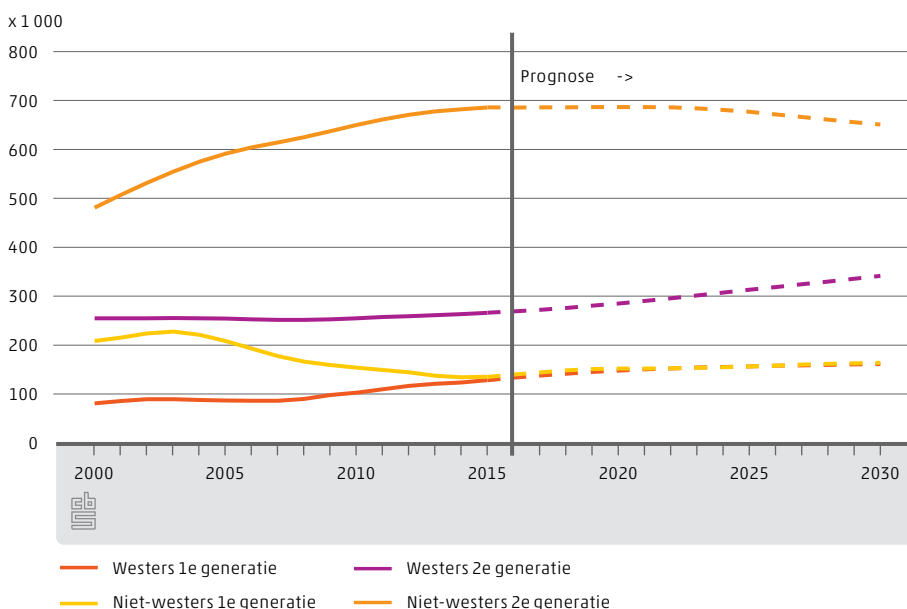
Kwart jongeren allochtoon

Allochtonen zijn relatief jong: 33 procent van de allochtonen is jonger dan 25 jaar, tegenover 28 procent van het autochtone deel van de bevolking. Daarmee telt Nederland 1,2 miljoen jongeren van allochtone herkomst op 1 januari 2016. Dat betekent dat een kwart van alle jongeren allochtoon is. Twee derde van de allochtone jongeren is van niet-westerse herkomst, wat neerkomt op ruim 800 duizend personen. Het overige deel is van westerse herkomst en bestaat uit 400 duizend jongeren. Van de jongeren van niet-westerse herkomst is ruim

80 procent in Nederland geboren en daarmee van de tweede generatie. Onder jongeren van westerse komaf is twee derde van de tweede generatie. Het aantal allochtone jongeren zal de komende decennia blijven toenemen. Dat komt doordat het aantal jongeren van westerse herkomst zal blijven groeien. De verwachting is dat het aantal jongeren van niet-westerse komaf na 2020 zal gaan afnemen.

Aan het begin van deze eeuw begon het aantal niet-westerse allochtonen van de eerste generatie af te nemen. Maar met de recente vluchtelingenstroom uit Syrië kwam een eind aan deze daling. Volgens de prognose zal het aantal niet-westers allochtone jongeren van de eerste generatie licht toenemen de komende decennia.

2.3.1 Aantal allochtone jongeren (0 tot 25 jaar) naar herkomst en generatie, 1 januari

Aantal jongeren van Syrische herkomst verdubbeld

Van de ruim 800 duizend jongeren van niet-westerse herkomst begin 2016 vormen Marokkanen de grootste groep (21 procent), gevolgd door Turkse (18 procent), Surinaamse (13 procent) en Antilliaanse jongeren (7 procent). Daarnaast zijn er onder niet-westerse jongeren in Nederland relatief veel van Chinese, Iraakse, Somalische, Syrische (alle 3 procent) en Afghaanse (2 procent) komaf. Syrische jongeren zijn nieuw in dit rijtje. Dat heeft te maken met de recente vluchtelingenstroom uit dit land, waarbij relatief veel gezinnen met jonge

kinderen zich vestigen in Nederland. Het aantal Syrische jongeren is hierdoor in 2015 verdubbeld en er wonen inmiddels 22 duizend Syrische jongeren in ons land. Vergeleken met de eeuwwisseling is het aantal jonge Syriërs in ons land inmiddels acht keer zo hoog. Sinds het najaar van 2015 vormen Syriërs de grootste groep die in dat jaar geïmmigreerd is (CBS, 18 mei 2016). Van de recent ingeschreven Syrische immigranten is bijna 40 procent jonger dan 18 jaar (CBS, 10 februari 2016).

Onder de 400 duizend jongeren van westerse herkomst begin 2016 vormen Duitse jongeren de grootste groep (16 procent). Ook zijn er relatief veel Poolse, Belgische en Indonesische jongeren (respectievelijk 12, 8 en 8 procent). Sinds de toetreding van Polen tot de Europese Unie is het aantal Poolse jongeren in ons land fors toegenomen. Op 1 januari 2016 telde ons land 47 duizend jonge Polen. Tien jaar eerder was dat nog 15 duizend. Het aantal jongeren van Duitse en Belgische komaf is het afgelopen decennium met enkele duizenden toegenomen. Het aantal Indonesische jongeren is daarentegen gehalveerd.

De verwachting is dat het aantal allochtone jongeren in 2030 hoger zal zijn dan nu. Dit geldt voor westerse allochtonen en niet-westerse allochtonen van de eerste generatie. Het aantal niet-westerse allochtonen van de tweede generatie zal daarentegen afnemen.

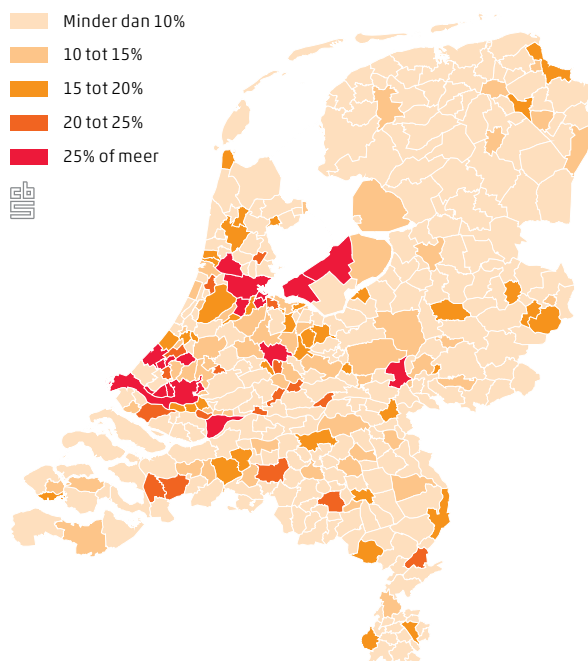
In Rotterdam is bijna de helft van de jongeren niet-westers allochtoon

Van alle jongeren die in Den Haag, Rotterdam of Amsterdam wonen op 1 januari 2016 is bijna 60 procent allochtoon. Het gaat meestal om jongeren met een niet-westerse achtergrond. In Rotterdam is het aandeel niet-westerse allochtonen onder jongeren het hoogst, met 47 procent. Daarna volgen Den Haag en Amsterdam met 44 en 43 procent. Het percentage allochtone jongeren ligt in Utrecht aanzienlijk lager (26 procent) en valt net buiten de top tien. Schiedam, Almere, Diemen, Capelle aan den IJssel, Vlaardingen, Maassluis en Lelystad zijn de andere gemeenten die in de top tien met het hoogste aandeel jongeren van niet-westerse herkomst staan. In het noorden van het land, evenals in Zeeland en Limburg is het aandeel niet-westerse allochtonen onder jongeren laag. Landelijk bedraagt het aandeel jongeren van niet-westerse herkomst 17 procent.

Vaals is de gemeente met het hoogste aandeel allochtone jongeren van westerse komaf, met vier op de tien jongeren. Ook in Sluis, Wassenaar en Hulst is het aandeel westerse jongeren hoog, met elk ongeveer een kwart. De top tien bestaat verder uit Maastricht, Baarle-Nassau, Amstelveen, Kerkrade, Woensdrecht

en Terneuzen. Vaak gaat het om gemeenten die vlakbij de grens liggen en waar relatief veel Belgen en Duitsers wonen. Het aandeel jongeren van westerse herkomst voor Nederland is 8 procent.

2.3.2 Percentage jongeren (0 tot 25 jaar) van niet-westerse herkomst per gemeente, 1 januari 2016

2.4 Gezinsituatie van jongeren

Gezinsituaties afgelopen decennia veranderd

Enkele decennia geleden was het heel gebruikelijk om eerst in het huwelijk te treden en pas daarna te gaan samenwonen. Eenmaal getrouwd en gesetteld was het tijd voor gezinsuitbreiding. Anno 2016 worden kinderen echter steeds vaker geboren bij ongehuwd samenwonende ouders. Bovendien neemt het aantal alleenstaande ouders toe doordat relaties vaker stranden dan voorheen. Andere gezinsvormen dan die waarbij beide biologische ouders deel uitmaken van het gezin, winnen terrein. Ook co-ouderschap komt voor: in 2013 zorgde ruim

een op de vijf gescheiden paren gezamenlijk voor de opvoeding van hun kinderen (CBS, 17 juni 2016).

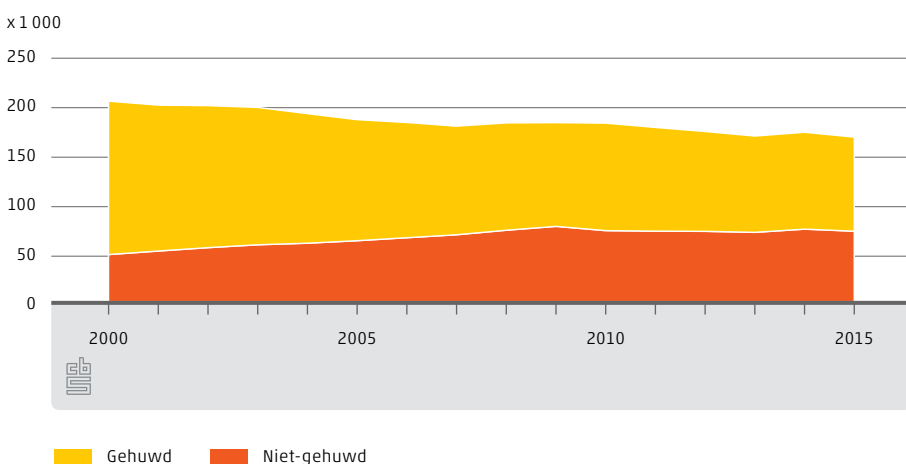
52% van de eerstgeborenen wordt geboren bij een ongetrouwd stel

Vaker baby's met ongehuwde ouders

Kinderen worden steeds vaker geboren bij een moeder en vader die samenwonen, maar niet getrouwd zijn. Dat gold in 2015 voor 44 procent van alle baby's en met 52 procent voor iets meer dan de helft van de eerstgeborenen. Het percentage baby's met ongetrouwde ouders is toegenomen vanaf het begin van deze eeuw, toen dat aandeel op 25 procent lag. De laatste jaren stijgt dit aandeel niet meer zo snel (CBS, 23 mei 2016).

2.4.1 Levend geboren naar burgerlijke staat van de moeder, 1 januari

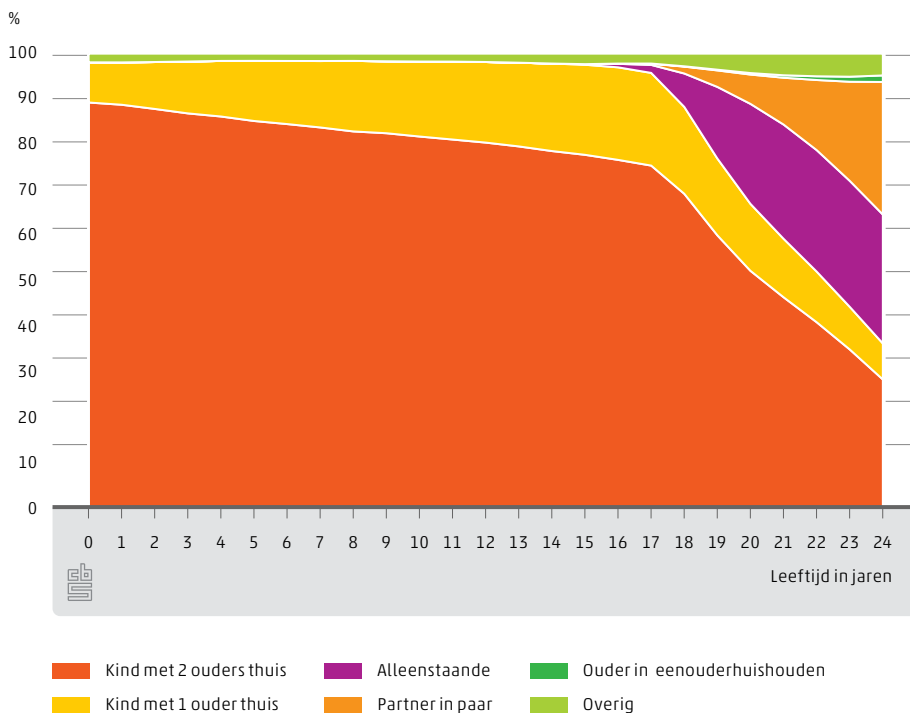

Minderjarigen wonen vaker bij één ouder

De gezinssituatie waarin kinderen opgroeien verandert, steeds meer minderjarigen wonen bij één ouder. In 1999 ging het nog om 11 procent van alle jongeren tot 18 jaar, in 2016 was dat opgelopen tot 16 procent. Van de pasgeboren baby's woont 9 procent in een eenoudergezin. Van de 15-jarigen woont 20 procent bij één van beide ouders. Kinderen die opgroeien in een eenoudergezin zijn over het algemeen kwetsbaarder dan minderjarigen die bij beide ouders wonen. Zo lopen ze een groter risico om op te groeien in armoede (CBS en VWS, 2015) en verlaten ze vaker het onderwijs zonder startkwalificatie (CBS, 26 maart 2015).

De woonsituatie van tieners hangt samen met de herkomstgroep. Van de autochtone 15-jarigen woonde bijna drie kwart bij beide ouders begin 2015. Dat gold ook voor kinderen van Marokkaanse en Turkse herkomst. Van de kinderen van Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse herkomst woonde minder dan de helft bij beide ouders (44 en 33 procent) (CBS, 19 oktober 2015).

2.4.2 Jongeren (0 tot 25 jaar) naar huishoudensamenstelling, 1 januari 2016

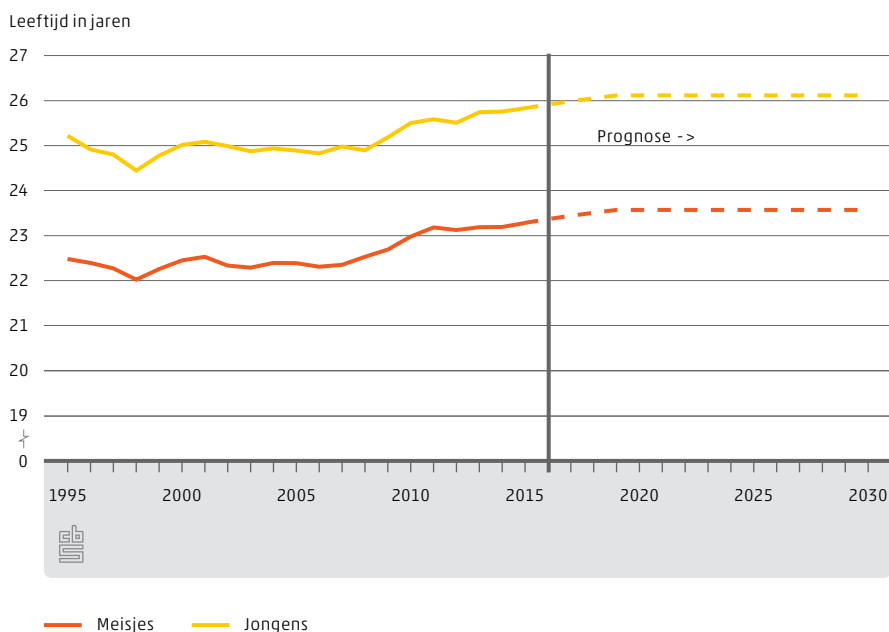
Op 1 januari 2015 woonde 4 procent van de jongeren tot en met 15 jaar, ruim 120 duizend jongeren, samen met een niet-biologische ouder. Meestal gaat het om een kind dat bij de biologische moeder en haar partner woont (108 duizend). In 13 duizend gevallen woonde het kind bij de biologische vader en zijn partner.

Jongeren blijven langer bij ouders wonen

Zowel jongere als oudere adolescenten gaan de laatste jaren steeds later op zichzelf wonen (CBS, 8 juli 2016). De gemiddelde leeftijd waarop jongeren het ouderlijk huis verlaten en zelfstandig gaan wonen, nam tussen 2006 en 2016 toe van 23,6 naar 24,6 jaar. Op 1 januari 2016 telde Nederland bijna 1,1 miljoen thuiswonende jongeren van 18 tot en met 30 jaar. Dat is 40 procent van het totaal aantal jongeren van die leeftijd. Jonge mannen blijven langer thuis wonen dan jonge vrouwen. Onder de 18-jarigen gaat het om een relatief klein verschil. Dit verschil wordt echter groter naarmate de leeftijd oploopt: van de 24-jarige mannen woont 45 procent nog thuis tegenover 28 procent van de vrouwen van deze leeftijd.

Aan het eind van het vorige decennium werd het later uit huis gaan van jongeren gezien als een tijdelijk gevolg van de ongunstige economische conjunctuur (Van Duin, Stoeldraijer en Garssen, 2013). In de jaren daarna is de leeftijd bij uit huis gaan echter niet meer gedaald naar het niveau van voor de crisis. De meest recente CBS-prognose gaat er vanuit dat deze stijging structureel is. Dat betekent dat jongeren van nu en in de nabije toekomst zich later 'settelen'. Bij de prognose van het uit huis gaan van jongeren is rekening gehouden met de verdere flexibilisering van arbeid en de aanpassing van de wet op de studiefinanciering, want beide factoren zullen het uit huis gaan van jongeren, tot op zekere hoogte, verder vertragen (Van Duin, Stoeldraijer, Van Roon en Harmsen, 2016).

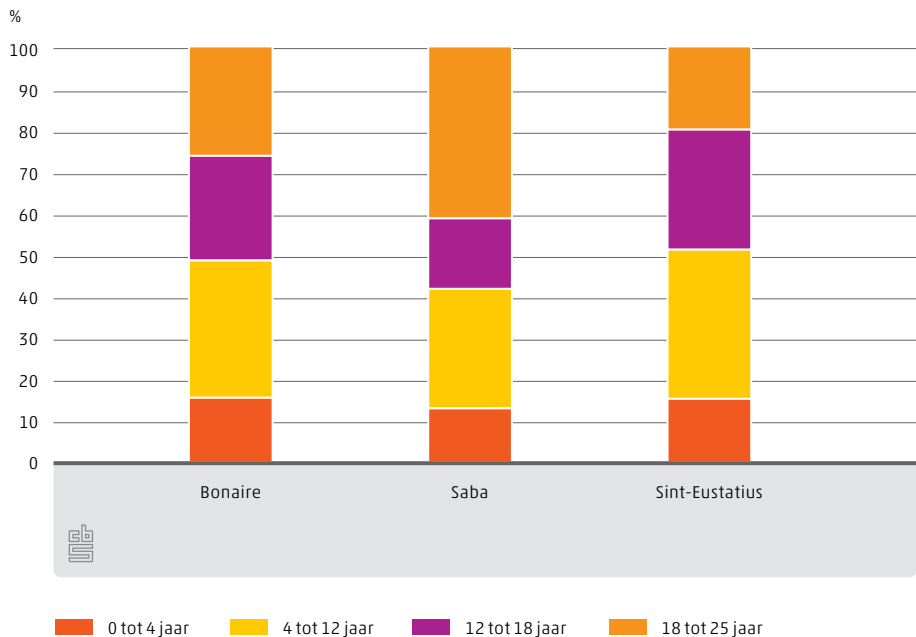
2.4.3 Gemiddelde leeftijd bij verlaten ouderlijk huis, 1 januari

2.5 Caribisch Nederland

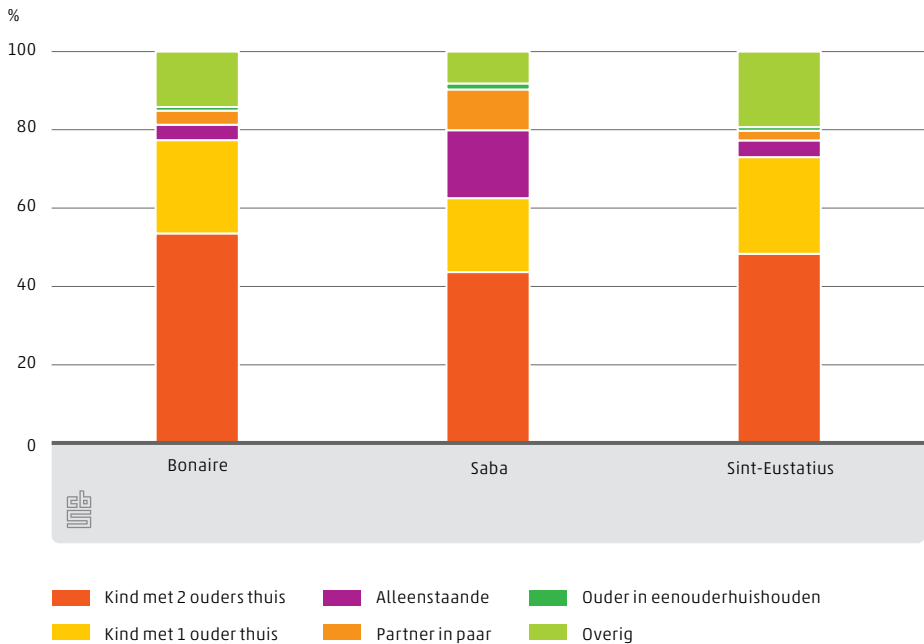
Op Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en Sint-Eustatius) zijn, net als in het Europese deel van Nederland, bijna drie op de tien inwoners jonger dan 25 jaar. Dat komt neer op 7 duizend jongeren. Daarvan wonen er 5,5 duizend op Bonaire, bijna 600 op Saba en ongeveer 950 op Sint-Eustatius. Sint-Eustatius telt relatief gezien de meeste 0- tot 18-jarigen. Op Saba is het aandeel 18- tot 25-jarigen het hoogst. Dat komt omdat er enkele honderden studenten uit de Verenigde Staten en Canada zijn gevestigd. Zij volgen een deel van hun medische opleiding op Saba (CBS, 21 juli 2016).

2.5.1 Jongeren (0 tot 25 jaar) op Caribisch Nederland naar leeftijd en eiland, 1 januari 2016

Ongeveer de helft van de jongeren woont bij beide ouders. Bijna een kwart woont bij één van beide ouders. Relatief veel jongeren maken deel uit van een overig huishouden. Dan gaat het vaak om een huishouden waarvan naast het kind en de ouder(s) ook andere familieleden deel uitmaken. Meestal gaat het om de ouder(s) van de moeder (CBS, 8 juni 2015).

2.5.2 Jongeren (0 tot 25 jaar) op Caribisch Nederland naar huishoudensamenstelling en eiland, 1 januari 2015

Meer informatie

- Cijfers over het aantal jongeren zijn te vinden op [StatLine](#).
- Cijfers over het aantal allochtone jongeren zijn te vinden op [StatLine](#).
- Regionale cijfers over het aantal jongeren zijn te vinden op [StatLine](#).
- De prognose van het aantal jongeren is te vinden op [StatLine](#).
- CBS: [Steeds minder tienermoeders](#).
- CBS: [Jongeren blijven langer thuis](#).
- CBS: [Bijna twee op de tien kinderen woont niet bij vader](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties:

De Beer, J., 2012, Crisis in de economie, crisis in relatie- en gezinsvorming? Bevolkingstrends, 12 december 2012. CBS, Den Haag/Heerlen.

CBS, 2015, Steeds meer minderjarigen wonen bij één ouder. Den Haag/Heerlen, 26 maart 2015.

CBS, 2015, Vaak meerdere familieleden in Caribisch huishouden. Den Haag/Heerlen, 8 juni 2015.

CBS, 2015, Surinaamse kinderen wonen steeds vaker bij beide ouders. Den Haag/Heerlen, 19 oktober 2015.

CBS, 2015, Het geboortecijfer daalt weer. Den Haag/Heerlen, 18 november 2015.

CBS, 2015, Dertigjarig Flevoland wordt volwassen. Den Haag/Heerlen. 29 december 2015.

CBS, 2016, Syrische immigranten wonen vaak in gezin. Den Haag/Heerlen, 10 februari 2016.

CBS, 2016, Meeste immigranten komen nu uit Syrië. Den Haag/Heerlen, 18 mei 2016.

CBS, 2016, Ouders van ruim vier op de tien baby's niet getrouwd. Den Haag/Heerlen, 23 mei 2016.

CBS, 2016, Bijna twee op de tien kinderen wonen niet bij vader. Den Haag/Heerlen, 17 juni 2016.

CBS, 2016, Jongeren blijven langer bij ouders thuis. Den Haag/Heerlen, 8 juli 2016.

CBS, 2016, Bevolking Caribisch Nederland vrijwel gelijk gebleven. Den Haag/Heerlen, 21 juli 2016.

CBS en ministerie van VWS, 2015, Jeugdmonitor 2015. Den Haag/Heerlen/Bonaire.

Duin, C. van, L. Stoeldraijer en J. Garssen, 2013, Huishoudensprognose 2013-2060: Sterke toename oudere alleenstaanden. Bevolkingstrends, 6 september 2013. CBS, Den Haag/Heerlen.

Duin, C. van en L. Stoeldraijer, 2013, Komende jaren aanhoudend minder kinderen voor basisscholen. CBS, Den Haag/Heerlen. 16 december 2013.

Duin, C. van, L. Stoeldraijer, D. van Roon en C. Harmsen, 2016, Huishoudensprognose: jongeren en ouderen langer thuis. Bevolkingstrends, 2016, nummer 4. CBS, Den Haag/Heerlen.

Huis, M. van en E. van Agtmaal-Wobma, 2009, Verhuizen vanuit studentensteden. Bevolkingstrends, 3^e kwartaal 2009. CBS, Den Haag/Heerlen.

Kooiman, C. en J. Latten, 2013. Bevolking van vertrekregio's blijft sociaaleconomisch achter. Bevolkingstrends, november 2013. CBS, Den Haag/Heerlen.

Kooiman, C., 2015, Ruim een op de drie gemeenten is sinds 2010 gekrompen. Bevolkingstrends, 14 december 2015. CBS, Den Haag/Heerlen.

Kooiman, De Jong, Huisman, Stoeldraijer en Van Duin, 2016, Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016: sterkere regionale verschillen. Bevolkingstrends, 12 september 2016. CBS, Den Haag/Heerlen.

Middelkoop, M. en A. de Jong, 2009, Regionale verschillen in vruchtbaarheid verklaard. Bevolkingstrends, 4^e kwartaal 2009. CBS, Den Haag/Heerlen.

3.

Jeugdzorg

365 000 jongeren ontvangen jeugdzorg in 2015

1,2% van 0- tot 18-jarigen
staat onder toezicht of voogdij in 2015

In 2015 ontvingen 365 duizend jongeren een vorm van jeugdzorg. Meestal gaat het om jeugdhulp, maar er zijn ook jongeren die te maken krijgen met een jeugdbeschermingsmaatregel of met jeugdreclassering. In het algemeen komen jongens vaker in aanraking met jeugdzorg dan meisjes. Verder zijn er grote verschillen per leeftijdsjaar en per regio.

3.1 Jeugdzorg in 2015, achtergrond

Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg aan jongeren, zoals vastgelegd in de Jeugdwet. Het gaat hierbij om jeugdhulpgebruik en ook om de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Jeugdhulp betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Als de geboden vrijwillige hulpverlening niet (meer) voldoende is of het gezin geen hulp accepteert om een gezonde, veilige opvoedsituatie te creëren, dan kan een jeugdbeschermingsmaatregel opgelegd worden door de kinderrechter om dit alsnog te bewerkstelligen. Een jongere die met de politie in aanraking is geweest en een proces-verbaal heeft gekregen, kan jeugdreclassering krijgen. Hij of zij krijgt dan een op maat gesneden begeleidingsplan dat moet voorkomen dat de jongere opnieuw de fout ingaat.

In 2015 waren er bijna 350 duizend jongeren (0 tot 22 jaar) die gebruik maakten van jeugdhulp, ruim 40 duizend jongeren (0 tot 18 jaar) die een jeugdbeschermingsmaatregel ontvingen en ruim 11 duizend jongeren (12 tot 22 jaar) die een jeugdreclasseringsmaatregel ontvingen. Gedurende het jaar kan een jongere één of meer van deze drie vormen van jeugdzorg ontvangen. Dat leidt ertoe dat er in 2015 in totaal 365 duizend jongeren met een vorm van jeugdzorg in aanraking zijn geweest.

Dit hoofdstuk gaat over de verstrekte jeugdhulp en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering in 2015, en is een aanvulling op twee eerder door CBS gepubliceerde rapportages: [jeugdhulp 2015](#) en [jeugdbescherming en jeugdreclassering 2015](#). Dit hoofdstuk biedt verdieping ten opzichte van de twee rapportages door in meer detail te kijken naar leeftijd, geslacht en herkomst van de jongeren.

CBS verzamelt alleen gegevens over zorg die door de gemeente direct vergoed wordt aan de jeugdhulpaanbieder of gecertificeerde instelling, oftewel: de zorg in natura. Zorg die door de cliënt zelf wordt vergoed, al dan niet met een

persoonsgebonden budget (PGB), valt hier buiten en komt dus ook niet in dit hoofdstuk aan de orde. De cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op geheel 2015 en zijn gebaseerd op de voorlopige cijfers die CBS op 30 april 2016 heeft gepubliceerd.

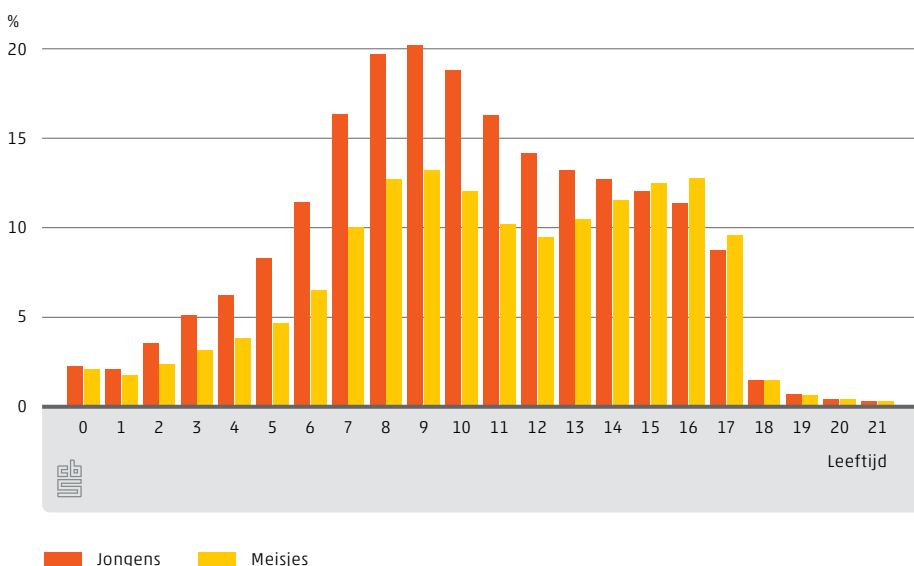
3.2 Jeugdhulp

Meer jongens met jeugdhulp dan meisjes

In 2015 maakten bijna 350 duizend jongeren gebruik van jeugdhulp, waarvan 203 duizend jongens en 144 duizend meisjes. Dat is 9 procent van het totaal aantal jongens in Nederland in de leeftijd van 0 tot en met 21 jaar. Bij de meisjes ligt dit aandeel iets lager, op bijna 7 procent.

Voor zowel jongens als meisjes geldt dat tot de leeftijd van 9 jaar het jeugdhulpgebruik toeneemt met de leeftijd. Na 9-jarige leeftijd neemt het jeugdhulpgebruik bij jongens af. Bij de meisjes neemt het jeugdhulpgebruik vanaf het 9^e levensjaar ook af, maar neemt het vervolgens weer toe tussen de 12 en 16 jaar. Na het 17^e levensjaar neemt het jeugdhulpgebruik snel af, omdat de Jeugdwet alleen in bijzondere gevallen van toepassing is voor jongeren van 18 jaar en ouder.

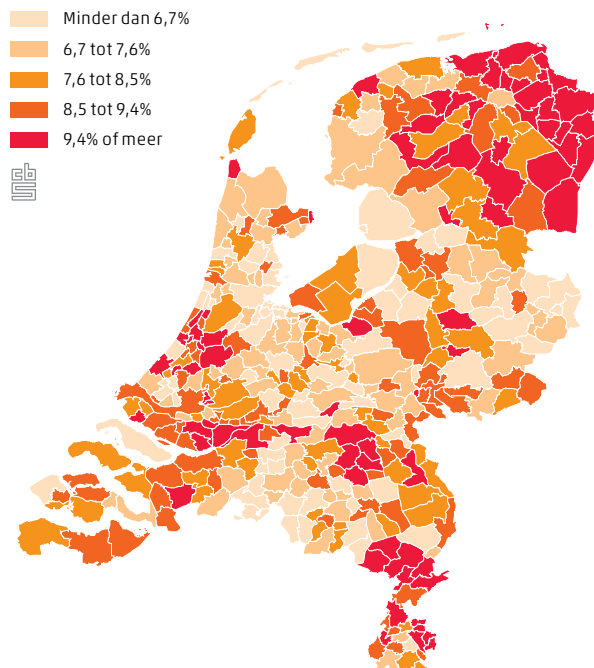
3.2.1 Jongeren (0 tot 22 jaar) met jeugdhulp naar geslacht en leeftijd, 2015*

Relatief vaak jeugdhulp in noordoosten van Nederland

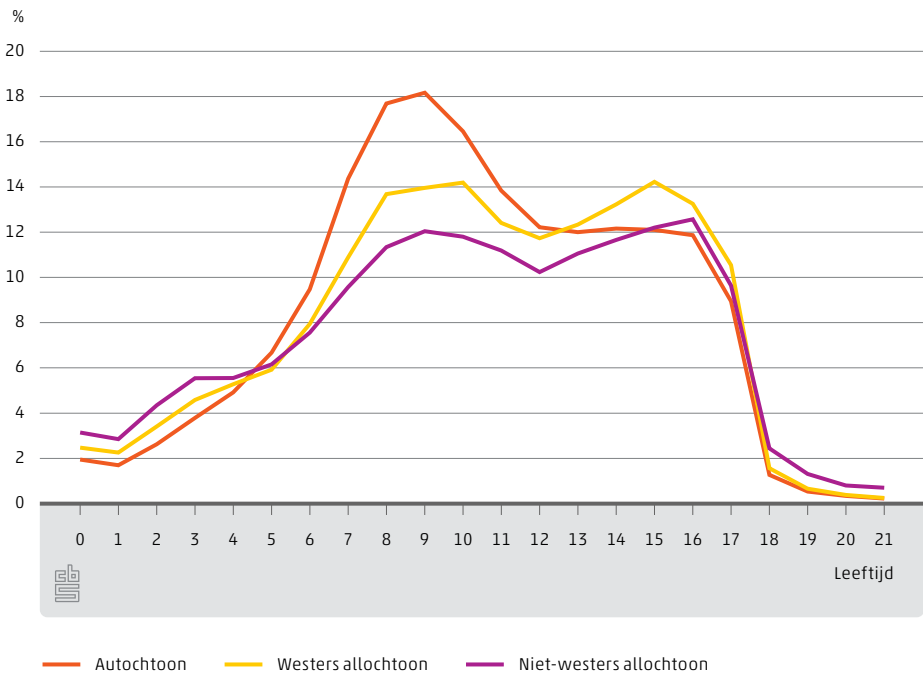
Uit een vergelijking van gemeenten blijkt dat in Hoogezand-Sappemeer, Veendam, Menterwolde en Assen het aandeel jongeren met jeugdhulp het hoogst was in 2015: ongeveer 13 procent. Vergeleken met andere provincies heeft Groningen veel gemeenten met relatief veel jongeren die jeugdhulp ontvingen in 2015. Gemeenten Oirschot en Urk hadden met minder dan 4 procent het laagste aandeel.

3.2.2 Jongeren (0 tot 22 jaar) met jeugdhulp per gemeente, 2015*

Van de bijna 350 duizend jongeren die jeugdhulp ontvingen in 2015 is het merendeel autochtoon: 270 duizend jongeren. Daarnaast ontvingen ruim 50 duizend niet-westers allochtone jongeren en ongeveer 24 duizend westers allochtone jongeren jeugdhulp in 2015. In de leeftijd van 5 tot 13 jaar ligt het percentage jongeren met jeugdhulp onder autochtonen hoger dan onder allochtonen. Dit verschil is het grootst bij de 9-jarigen. Zo had 18 procent van de autochtone 9-jarigen jeugdhulp in 2015, tegenover 14 procent van de westerse allochtonen en 12 procent van de niet-westerse allochtonen van die leeftijd. Bij de 13- tot 17-jarigen is het beeld anders en kwam jeugdhulp in 2015 het meest voor onder westerse allochtonen.

3.2.3 Jongeren (0 tot 22 jaar) met jeugdhulp naar herkomst en leeftijd, 2015*

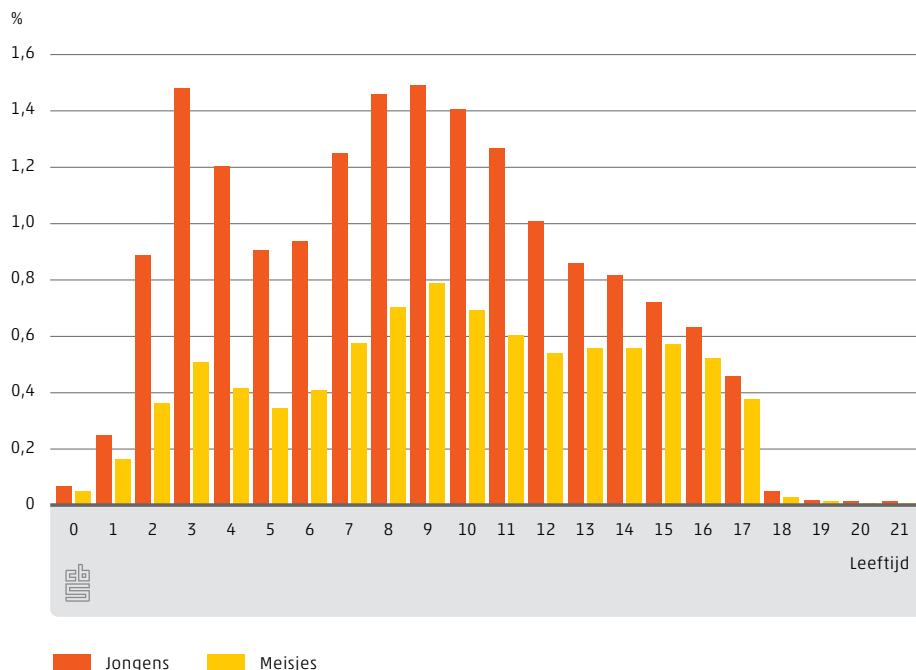
Meestal jeugdhulp zonder verblijf

Jongeren kunnen verschillende vormen van jeugdhulp ontvangen. Binnen jeugdhulp bestaat er een onderscheid tussen jeugdhulp met verblijf en jeugdhulp zonder verblijf. Gedurende 2015 kan een jongere gebruik maken van beide vormen, waardoor het aantal jongeren van deze vormen niet optellen tot het totaal aantal jongeren dat jeugdhulp ontving.

Het leeuwendeel van de jongeren ontvangt jeugdhulp zonder verblijf. In 2015 ging het om ongeveer 330 duizend jongeren. Binnen de jeugdhulp zonder verblijf worden de volgende vier vormen onderscheiden: jeugdhulp uitgevoerd door het wijk- of buurtteam, ambulante jeugdzorg op locatie van de aanbieder, daghulp op locatie van de aanbieder en jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige. Van deze vormen van jeugdhulp zonder verblijf komt ambulante jeugdzorg het meeste voor. Ruim 260 duizend jongeren ontvangen ambulante jeugdzorg, terwijl elk van de andere vormen 55 duizend jongeren of minder tellen. Daghulp loopt tot de leeftijd van 3 jaar sterk op met de leeftijd, om daarna weer af te nemen tot de leeftijd

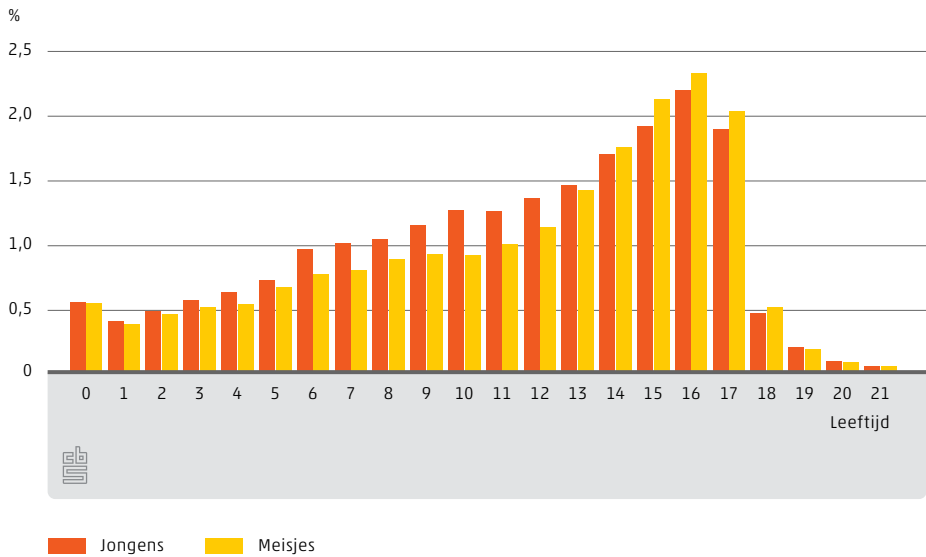
van 5 jaar. Vanaf 7-jarige leeftijd neemt het opnieuw toe, tot een piek op 9-jarige leeftijd, daarna neemt het af. In 2015 had 1,5 procent van de 9-jarige jongens en 0,8 procent van de 9-jarige meisjes jeugdhulp in de vorm van daghulp. Bij de overige drie vormen van jeugdhulp zonder verblijf is er geen piek op 3-jarige leeftijd. Daar neemt het gebruik toe met de leeftijd tot 9 jaar om daarna eerst weer af te nemen en opnieuw toe te nemen met de leeftijd, tot 15 jaar.

3.2.4 Jongeren (0 tot 22 jaar) met daghulp naar geslacht en leeftijd, 2015*

Verder ontvingen 40 duizend jongeren jeugdhulp met verblijf, al dan niet in combinatie met jeugdhulp zonder verblijf. De jongere die jeugdhulp met verblijf ontvangt, verblijft formeel niet thuis in het eigen gezin. Het gebruik van jeugdhulp met verblijf neemt tot 16 jaar toe met de leeftijd, zowel voor jongens als voor meisjes. In 2015 had op 16-jarige leeftijd 2,2 procent van de jongens en 2,3 procent van de meisjes jeugdhulp met verblijf. Tot de leeftijd van 13 jaar zijn er relatief meer jongens dan meisjes met jeugdhulp met verblijf, daarna is het andersom.

3.2.5 Jongeren (0 tot 22 jaar) met jeugdhulp met verblijf naar geslacht en leeftijd, 2015*

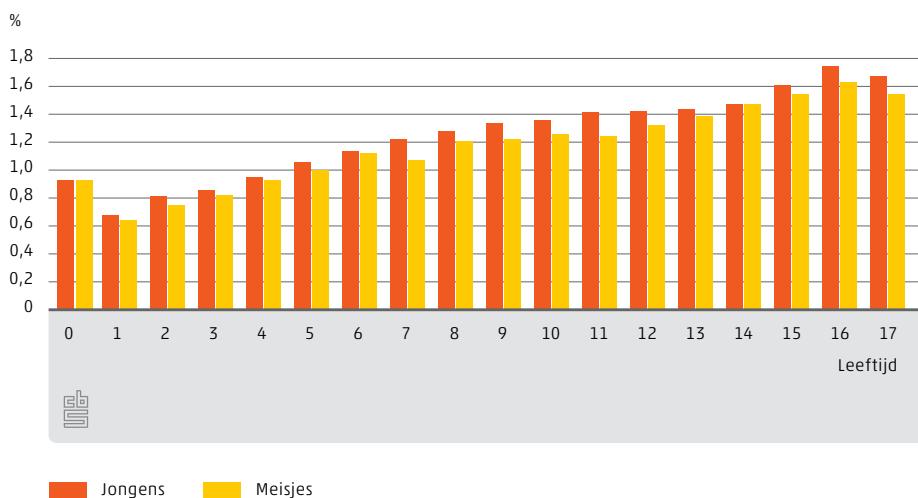
3.3 Jeugdbescherming

Ruim 40 duizend jongeren met jeugdbeschermingsmaatregel

Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige tot 18 jaar wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' (OTS) of 'onder voogdij geplaatst'. Bij een OTS-maatregel wordt het gezag van de ouders ingeperkt, terwijl bij een voogdij-maatregel het gezag van de ouders beëindigd wordt.

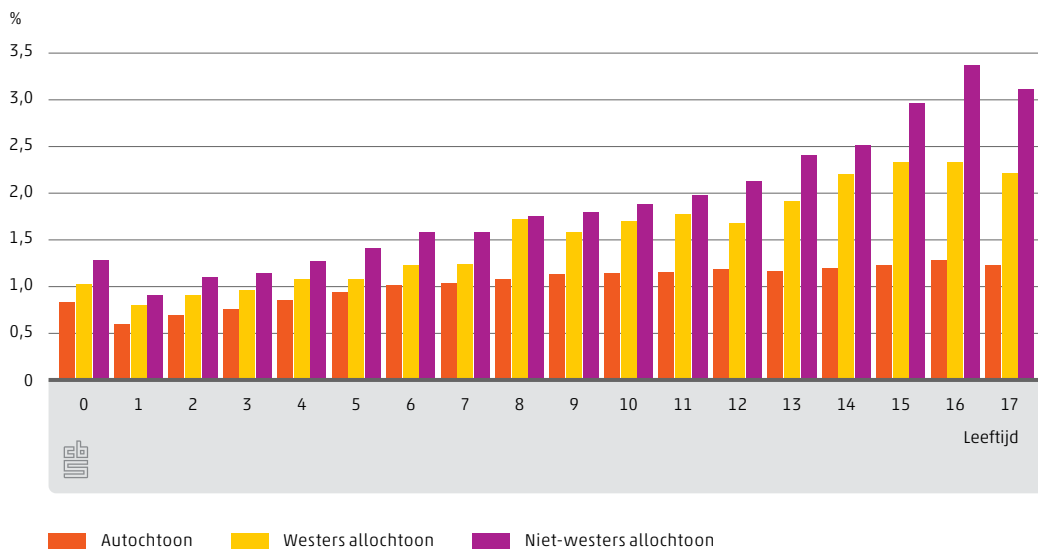
Er waren in 2015 ruim 40 duizend jongeren die één of meer jeugdbeschermingsmaatregelen kregen. Dit betreft 1,2 procent van het totaal aantal jongeren van 0 tot 18 jaar. Het ging daarbij om net iets meer jongens dan meisjes. Het aandeel jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel neemt toe naarmate jongeren ouder worden. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes.

3.3.1 Jongeren (0 tot 18 jaar) met een jeugdbeschermingsmaatregel naar geslacht en leeftijd, 2015*

Onder allochtone jongeren komt jeugdbescherming vaker voor dan onder autochtonen. Zo ontving van alle niet-westerse allochtone jongeren in Nederland 1,9 procent een jeugdbeschermingsmaatregel in 2015. Bij de westerse allochtonen ging het om 1,5 procent en bij de autochtonen om 1,0 procent. Vooral rond het 16^e levensjaar krijgen westerse en niet-westerse allochtonen vaak een beschermingsmaatregel.

3.3.2 Jongeren (0 tot 18 jaar) met een jeugdbeschermingsmaatregel naar herkomst en leeftijd, 2015*

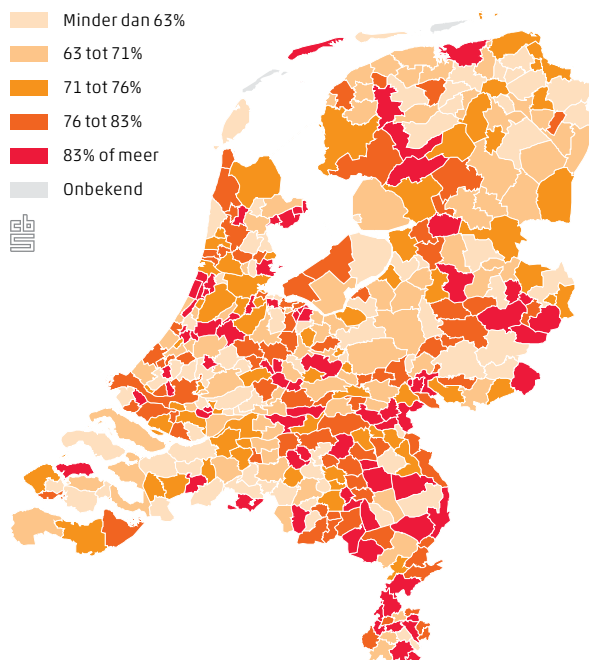

Vaker ondertoezichtstelling dan voogdij

Ongeveer drie kwart van de jongeren met één of meer jeugdbeschermingsmaatregelen ontving een OTS-maatregel in 2015 (ruim 30 duizend jongeren). Dat is meer dan de voogdijmaatregel die voor iets meer dan 10 duizend jongeren werd ingezet.

Zoals in de rapportage [jeugdbescherming en jeugdreclassering 2015](#) beschreven staat, nam in de afgelopen jaren het aantal jongeren met een voogdijmaatregel toe, terwijl het aantal jongeren dat een OTS-maatregel ontving afnam. Het percentage OTS-maatregelen binnen het totaal van jeugdbeschermingsmaatregelen is dus dalende. In 2015, het eerste jaar waarover de Beleidsinformatie Jeugd beschikbaar is, kreeg 78 procent van de jongeren met jeugdbescherming een OTS-maatregel. Op regionaal niveau verschilt dit percentage. Het percentage is het laagst in de provincies Groningen en Zeeland (beide 67 procent) en het hoogst in de provincie Limburg (81 procent).

3.3.3 Percentage jongeren (0 tot 18 jaar) met een OTS-maatregel ten opzichte van het totaal aantal jongeren met een jeugdbeschermingsmaatregel, per gemeente, 2015*

3.4 Jeugdreclassering

Ruim 11 duizend jongeren met een vorm van jeugdreclassering

Als een jeugdige van 12 jaar of ouder een strafbaar feit pleegt, voert jeugdreclassering begeleiding en controle uit. Dit heeft als doel herhaling (recidive) te voorkomen en om een beter toekomstperspectief aan de jeugdige te bieden. Dit gebeurt onder meer door middel van zinvolle dagbesteding (school of werk) en vrijetijdsbesteding.

In 2015 kregen ruim 11 duizend jongeren van 12 tot 22 jaar één of meer jeugd-reclasseringsmaatregelen. Meestal gaat het om een jeugdreclasseringsmaatregel die binnen het gedwongen kader valt, een kleine 10 duizend jongeren. De andere vormen van jeugdreclassering komen veel minder vaak voor. De op één na grootste vorm is jeugdreclassering in het vrijwillige kader en dat betreft ongeveer 2,5 duizend jongeren. Ook hier geldt dat jongeren gedurende het jaar meer dan één vorm van jeugdreclassering kunnen krijgen.

3,5 keer zoveel jongens als meisjes met een jeugdreclasseringsmaatregel

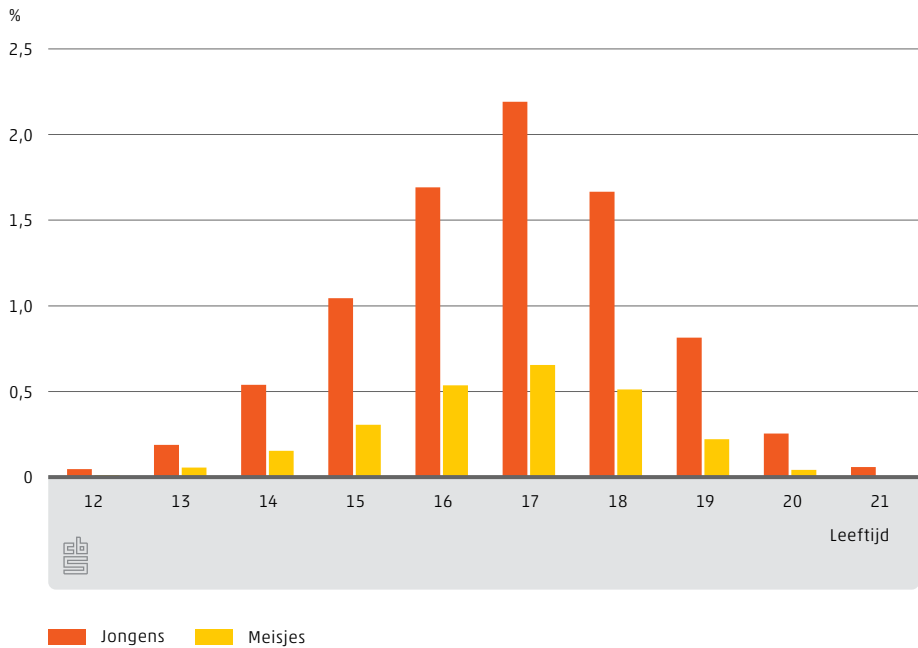

Vooraf jongens van 14 tot 19 jaar in jeugdreclassering

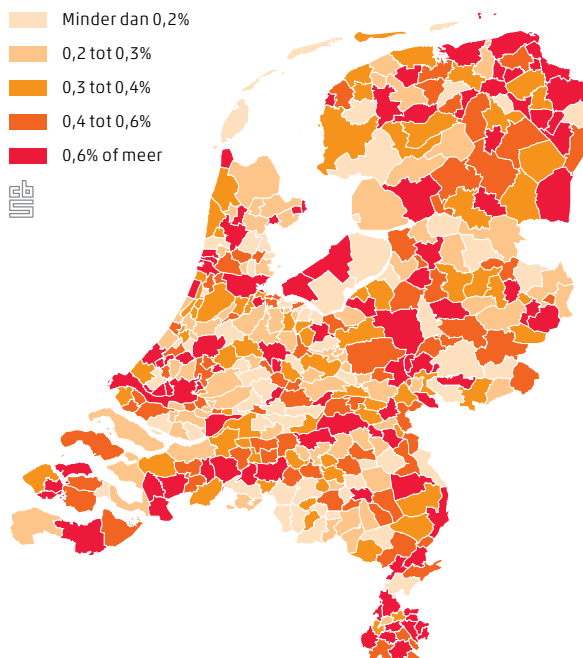
Ruim 3,5 keer zoveel jongens als meisjes ontvingen een jeugdreclasseringsmaatregel in 2015: 8,7 duizend jongens en 2,4 duizend meisjes. Het gaat vooral om jongens tussen de 14 en 19 jaar. Bij zowel jongens als meisjes is duidelijk een piek waarneembaar rond het 17^e levensjaar.

In Rotterdam, Amsterdam en 's Gravenhage wonen absoluut gezien de meeste jongeren van 12 tot 22 jaar. Deze gemeenten hebben dan ook de meeste jongeren met jeugdreclassering, respectievelijk duizend jongeren (1,4 procent), bijna 900 jongeren (1,1 procent) en bijna 600 jongeren (1,0 procent). In Delfzijl, Brunssum en Roermond daarentegen wonen niet zoveel jongeren tussen de 12 en 22 jaar, maar heeft wel een relatief groot deel een jeugdreclasseringsmaatregel. In die gemeenten ging het achtereenvolgens om 1,3 procent, 1,1 procent en 1,1 procent in 2015.

3.4.1 Jongeren (12 tot 22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel naar geslacht en leeftijd, 2015*

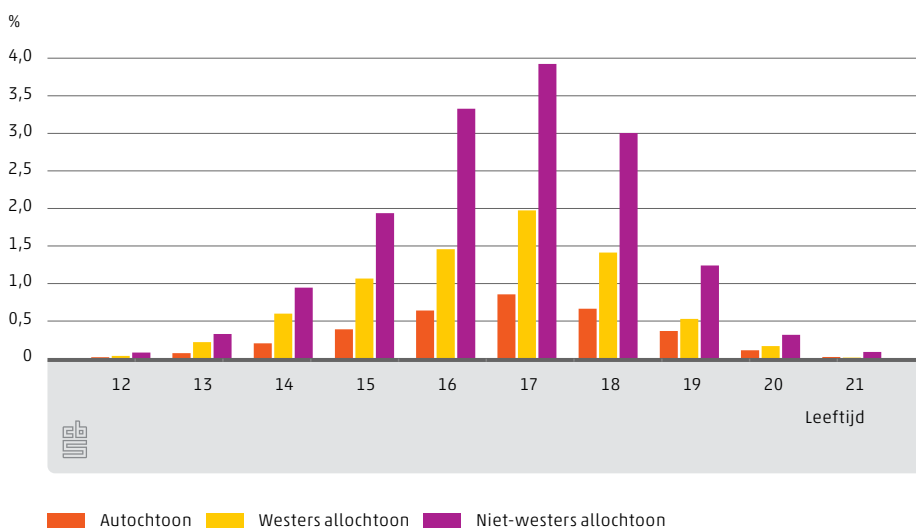
3.4.2 Jongeren (12 tot 22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel per gemeente, 2015*

Jeugdreclassering vaker bij allochtonen dan bij autochtonen

Jeugdreclassering komt onder niet-westers allochtone jongeren vaker voor dan onder jongeren met een andere herkomst. Zo ontving 1,5 procent van de niet-westerse allochtonen van 12 tot 22 jaar een jeugdreclasseringsmaatregel in 2015. Bij westers allochtone en autochtone jongeren was dit respectievelijk 0,7 en 0,3 procent. De inzet van jeugdreclassering stijgt bij elk van deze drie herkomstgroepering met leeftijd, tot de leeftijd van 17 jaar. Vanaf 17 jaar neemt de inzet van jeugdreclasseringsmaatregelen voor alle herkomstgroeperingen af.

3.4.3 Jongeren (12 tot 22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel naar herkomst en leeftijd, 2015*

Meer informatie

- **Onderzoeksbeschrijving [Beleidsinformatie Jeugd](#).**
 - **Cijfers over jongeren met jeugdzorg en jeugdzorgtrajecten naar wijken in 2015 zijn te vinden op [StatLine](#).**
 - **Cijfers over jongeren met meerdere vormen van jeugdzorg naar (jeugdzorg)regio zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over jongeren met meerdere vormen van jeugdzorg naar regio (gemeente) zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over trajecten jeugdzorg naar duur en (jeugdzorg)regio, op peildatum zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over trajecten jeugdzorg naar regio (gemeente), op peildatum zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over jongeren met jeugdzorg naar persoonskenmerken, op peildatum zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over jeugdbeschermingstrajecten zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over jeugdbeschermingstrajecten naar regio zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over jeugdreclasseringstrajecten naar regio zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over indicatoren jeugdzorg naar gemeenten zijn te vinden op [Statline](#).**
 - **Cijfers over jongeren met jeugdzorg; Zorg in natura (Zin), Persoonsgebonden budget (PGB) zijn te vinden op [Statline](#).**
-

4.

Wonen en veilig opgroeien

Wonen in een bijstandsgezin

226 000 minderjarige kinderen
leefden in een bijstandsgezin eind 2015

69% van bijstandsgezinnen met minderjarige
kinderen kon niet regelmatig nieuwe kleren kopen

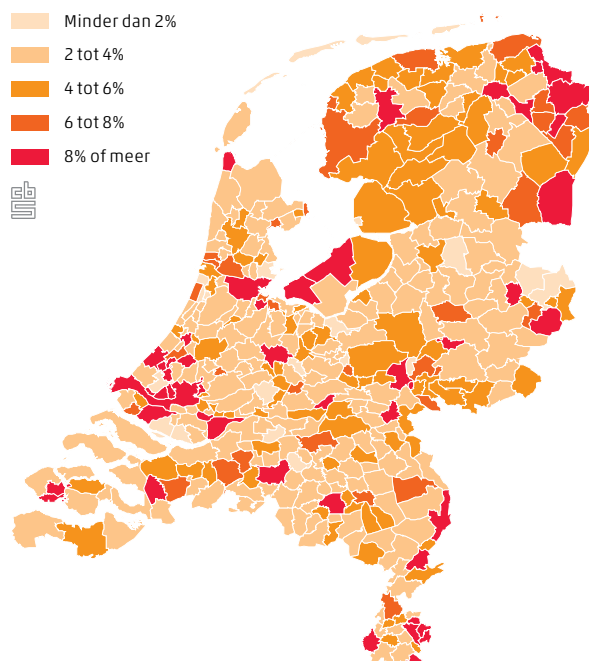
Minderjarige kinderen die opgroeien in een bijstandsgezin zijn merendeels niet-westers allochtoon, leven vaak in een eenoudergezin en wonen bijna allemaal in een huurwoning. Een groot deel van hen loopt risico op armoede. In hun gezin is weinig inkomen en doorgaans nauwelijks vermogen beschikbaar. Hierdoor ervaren ze relatief vaak materiële beperkingen.

4.1 Bijstandskinderen

Veel Rotterdamse kinderen in bijstandsgezinnen

Eind 2015 leefde 1 op de 15 kinderen onder de 18 jaar in een bijstandsgezin: in hun gezin had minstens één volwassene op 31 december van het jaar een bijstandsuitkering. In provincies Groningen en Zuid-Holland wonen naar verhouding de meeste bijstandskinderen. Hier leefde 1 op de 12 minderjarige kinderen in een bijstandsgezin eind 2015. Gelderland en Zeeland zijn de provincies met de laagste percentages. Hier woonde 1 op de 20 kinderen in een bijstandsgezin.

4.1.1 Minderjarige kinderen in bijstandsgezinnen per gemeente, 31 december 2015

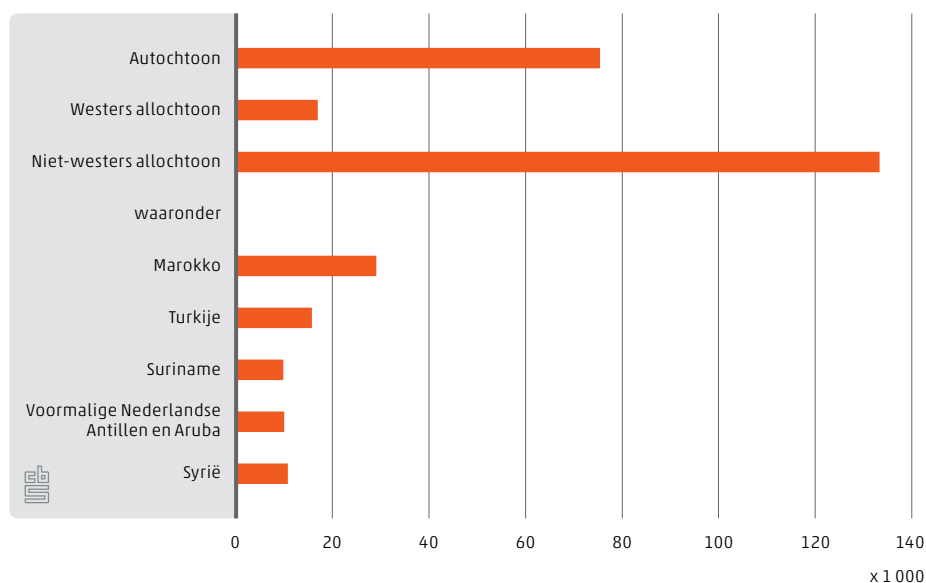

Van de gemeenten in Nederland heeft gemeente Rotterdam relatief de meeste kinderen die in een bijstandsgesin leven (ruim 1 op de 6). De aangrenzende gemeenten Vlaardingen en Capelle aan den IJssel staan ook in de top 10 van gemeenten met naar verhouding de meeste bijstandskinderen. Dat geldt ook voor Amsterdam, Den Haag en enkele gemeenten in Groningen en Limburg. De gemeenten met de laagste percentages bijstandskinderen zijn kleine gemeenten zoals de Waddeneilanden en Rozendaal.

Ruim de helft van alle bijstandskinderen is niet-westers allochtoon

Meer dan de helft van de minderjarige kinderen in een bijstandsgesin was eind 2015 niet-westers allochtoon, terwijl een derde autochtoon was. Onder niet-westerse bijstandskinderen vormden Marokkaanse en Turkse kinderen de grootste groepen. Eind 2015 waren bijna 11 duizend kinderen in een bijstandsgesin van Syrische herkomst.

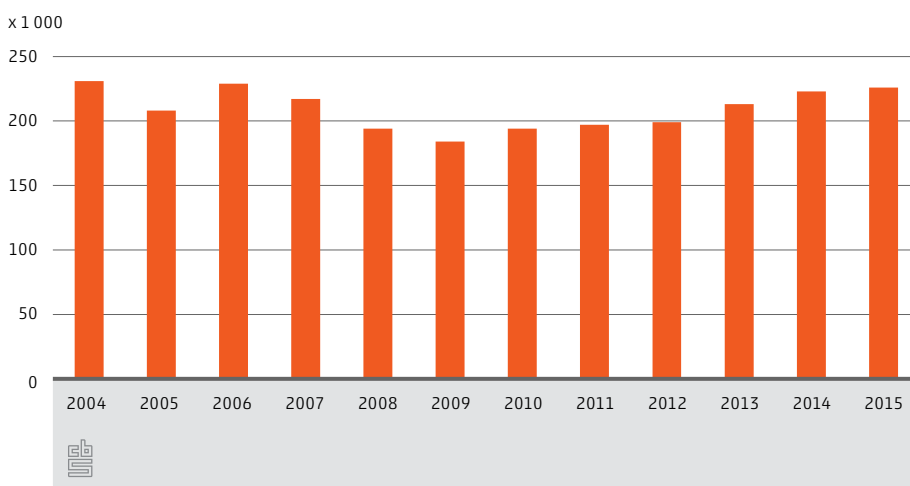
4.1.2 Minderjarige kinderen in bijstandsgesinnen naar herkomst, 31 december 2015

Steeds meer kinderen in een bijstandsgesin sinds 2009

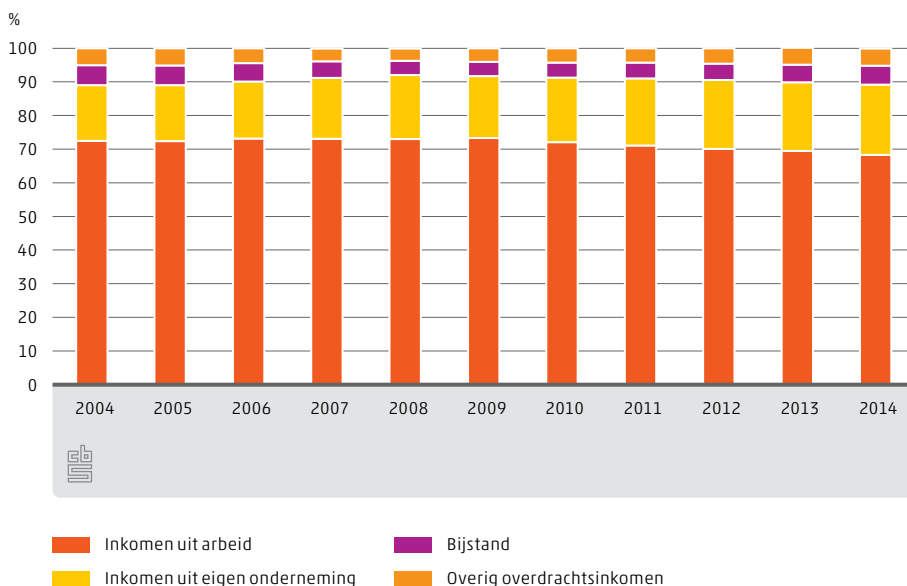
Het aantal minderjarige kinderen in een bijstandsgesin was eind 2015 bijna net zo hoog als eind 2006. Tussen 2006 en 2009, toen het economische tij nog gunstig was, daalde het aantal met 45 duizend. Gedurende de laatste economische crisis is het aantal na 2009 weer met ruim 40 duizend gestegen. Eind 2015 leefden 226 duizend kinderen onder 18 jaar in een bijstandsgesin, 3 duizend meer dan een jaar eerder.

4.1.3 Minderjarige kinderen in bijstandsgesinnen, per 31 december

Van alle minderjarige kinderen woonde 5,6 procent in een gesin waarvoor een bijstandsuitkering gedurende héél 2014 de belangrijkste inkomensbron was. Ook dit aandeel is sinds 2009 gegroeid. Het gaat om 188 duizend kinderen in 2014. Een bijna even grote groep kinderen leefde in een gesin met een ander overdrachtsinkomen als voornaamste bron van inkomen, zoals een arbeidsongeschiktheids- of werkloosheidsuitkering. De andere kinderen (bijna 90 procent) wonen in een gesin waar inkomen uit arbeid of eigen onderneming het belangrijkste is.

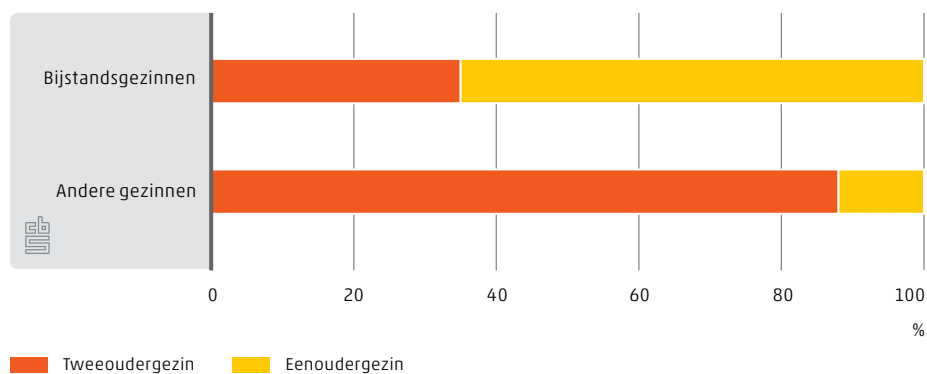
4.1.4 Minderjarige kinderen naar voornaamste inkomensbron van het huishouden

Bijstandskinderen leven vooral in eenoudergezinnen

Van alle minderjarige kinderen in een bijstandsgesin leefden 2 op de 3 in eenoudergezinnen in 2014. Voor andere kinderen geldt dat 1 op de 8 deel uitmaakte van een eenoudergezin. Bijna drie kwart van de bijstandskinderen leefde samen met broertjes of zusjes, terwijl ruim een kwart als enig kind met de ouder(s) opgroeide.

4.1.5 Minderjarige kinderen naar gezinssamenstelling, 2014

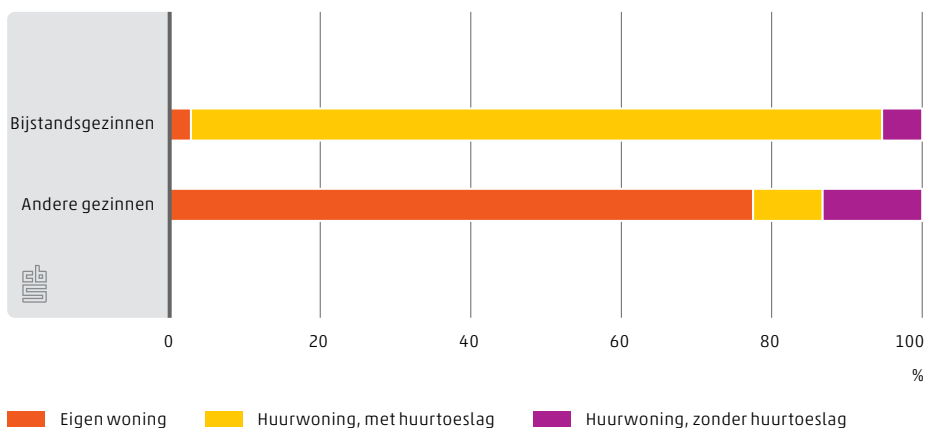

4.2 Materiële situatie van bijstandskinderen

Bijstandsgezinnen met kinderen wonen vrijwel altijd in een huurwoning

Kinderen onder de 18 jaar in een bijstandsgesin groeien doorgaans op in een huishouden dat het niet breed heeft. Ze woonden vrijwel zonder uitzondering in een huurwoning in 2014. Bovendien ontvingen 9 op de 10 bijstandsgesinnen met kinderen huurtoeslag om de woonlasten betaalbaar te houden. Van de andere gesinnen met kinderen woonde meer dan drie kwart in een eigen woning.

4.2.1 Gezinnen met minderjarige kinderen naar woonsituatie, 2014

Vier van de vijf bijstandskinderen lopen risico op armoede

Bijstandsgesinnen met minderjarige kinderen hadden in 2014 gemiddeld 20 300 euro te besteden. Dat komt neer op 1 690 euro per maand. Het gemiddeld besteedbaar inkomen van andere gesinnen met kinderen was meer dan twee keer zo hoog. Ruim vier van de vijf bijstandskinderen liepen risico op armoede in 2014: het besteedbaar inkomen van hun gesin lag onder de lage-inkomensgrens. Bij andere gesinnen liep minder dan 1 op de 10 kinderen kans op armoede.

1 690 euro per maand kon een bijstandsgezin met minderjarige kinderen besteden in 2014

Risico op armoede: de lage-inkomensgrens

Voor het afbakenen van het risico op armoede is hier gebruik gemaakt van de lage-inkomensgrens.¹⁾ Deze grens vertegenwoordigt een vast koopkrachtbedrag. In prijzen van 2014 bedroeg de lage-inkomensgrens voor een alleenstaande 1 020 euro per maand. Bij meerpersoonshuishoudens is rekening gehouden met de omvang en samenstelling van het huishouden en is de lage-inkomensgrens vergelijkbaar gemaakt met het welvaartsniveau van een alleenstaande (CBS, 2015). Zo is de lage-inkomensgrens voor een paar met twee kinderen 1 920 euro per maand en voor een eenoudergezin met twee kinderen 1 540 euro per maand. Bij hantering van de lage-inkomensgrens zijn aan bestedingen gebonden uitkeringen als de huurtoeslag buiten beschouwing gelaten. Voor bijstandsgezinnen met minderjarige kinderen bedroeg het gemiddeld besteedbaar inkomen excl. huurtoeslag in 2014 1 480 euro per maand.

¹⁾ Op de website van de Jeugdmonitor wordt een armoedegrens gehanteerd die gelijk is aan 120 procent van het sociaal minimum. Deze grens leidt doorgaans tot een iets hoger risico op armoede dan de lage-inkomensgrens. Door de veranderlijkheid van het sociaal minimum is de erop gebaseerde armoedegrens minder geschikt voor het interpreteren van ontwikkelingen in de kans op armoede dan de lage-inkomensgrens, die een vast koopkrachtbedrag vertegenwoordigt.

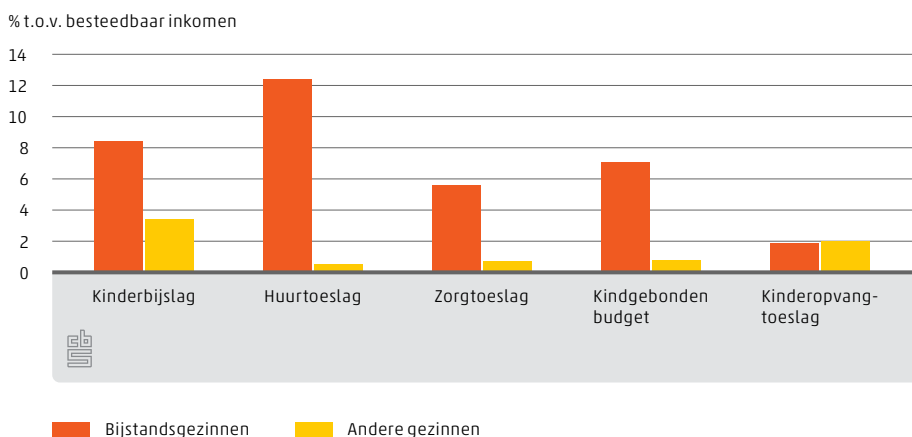
Toeslagen belangrijk voor bijstandsgezinnen met kinderen

Naast de bijstandsuitkering vormen toeslagen een substantieel onderdeel van het inkomen van bijstandsgezinnen met kinderen. Zo ontvingen zij in 2014 gemiddeld 210 euro per maand aan huurtoeslag. Daarnaast kunnen zij in aanmerking komen

voor een kindgebonden budget. De ontvangen huurtoeslag en het kindgebonden budget bedroegen voor bijstandsgezinnen met kinderen bijna 20 procent van het besteedbaar inkomen. Voor andere gezinnen met kinderen was dat 1 procent.

De kinderbijslag besloeg in 2014 ruim 8 procent van het besteedbaar inkomen van bijstandsgezinnen met kinderen en bijna 4 procent bij andere gezinnen. Bijstandsgezinnen met kinderen maakten minder vaak en minder intensief gebruik van kinderopvang dan andere gezinnen. Omdat ze een lager gemiddeld inkomen hadden, kregen zij wel een groter deel van de kosten vergoed via de kinderopvangtoeslag (CBS, 2016).

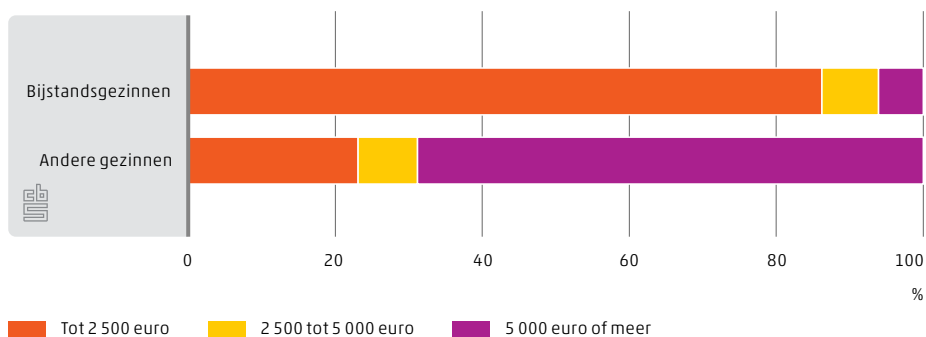
4.2.2 Toeslagen voor gezinnen met minderjarige kinderen naar voornaamste inkomensbron, 2014

Weinig bijstandsgezinnen met meer dan 5 000 euro vermogen

Niet alleen het besteedbaar inkomen, maar ook het vermogen van een huishouden draagt bij aan materiële welvaart. Het vermogen wordt gevormd door het saldo van de bezittingen en schulden van een huishouden. Op 1 januari 2014 had 86 procent van de bijstandsgezinnen met minderjarige kinderen minder dan 2 500 euro aan vermogen achter de hand en 94 procent minder dan 5 000 euro. Van de andere gezinnen met kinderen had bijna 70 procent meer dan 5 000 euro vermogen. Een eventuele eigen woning (zowel de waarde als de hypotheekschuld) is hierbij buiten beschouwing gebleven.

4.2.3 Gezinnen met minderjarige kinderen naar vermogensklasse (excl. eigen woning), 1 januari 2014*

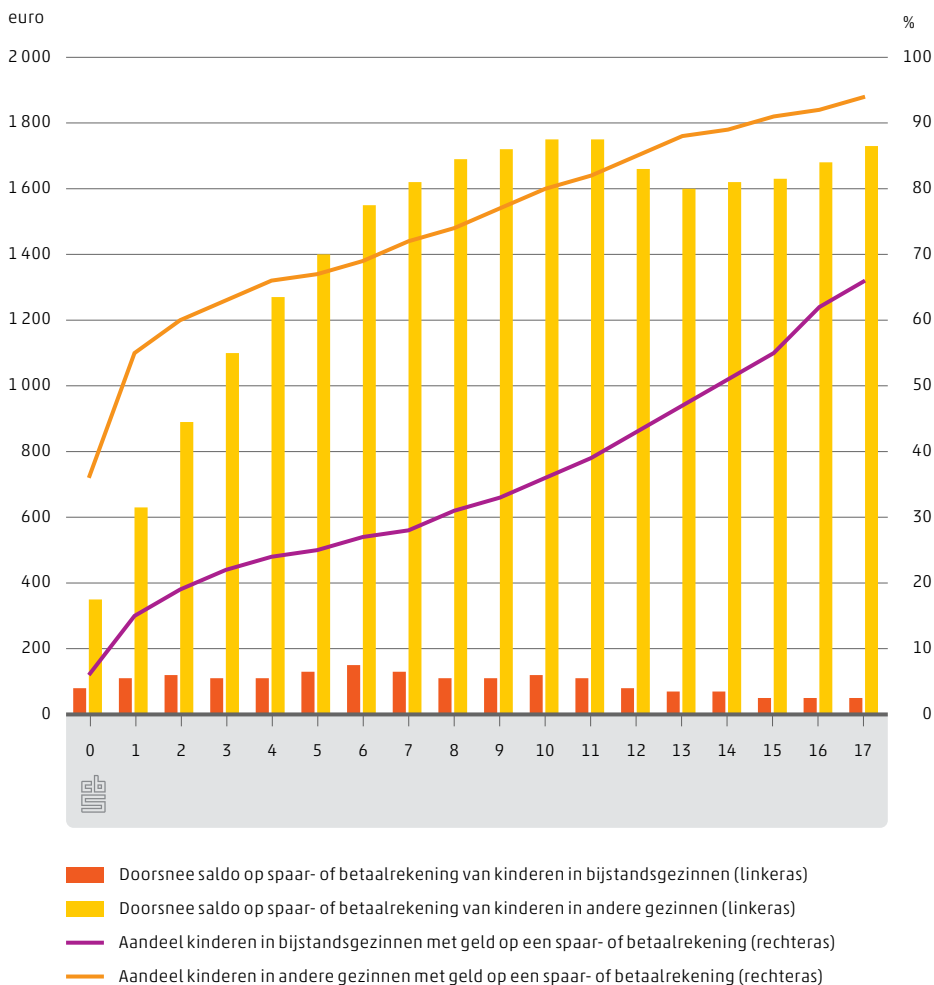

Minder spaartegoeden voor bijstandskinderen

Tot het vermogen van een huishouden behoren ook tegoeden op spaar- en betaalrekeningen op naam van de kinderen. Voor jonge kinderen worden spaarrekeningen doorgaans door ouders of grootouders geopend, terwijl oudere kinderen vanaf een bepaalde leeftijd zelf een betaalrekening kunnen openen.

Begin 2014 had 36 procent van alle 10-jarige bijstandskinderen geld op spaar- en/of betaalrekeningen, in doorsnee een bedrag van 120 euro. Voor 10-jarige kinderen in andere gezinnen lag het doorsnee saldo met 1750 euro ruim veertien keer hoger. Van alle 17-jarige kinderen in een bijstandsgezin had 34 procent nog geen spaar- en/of betaalrekening. Bij kinderen van die leeftijd in andere gezinnen was dat 6 procent.

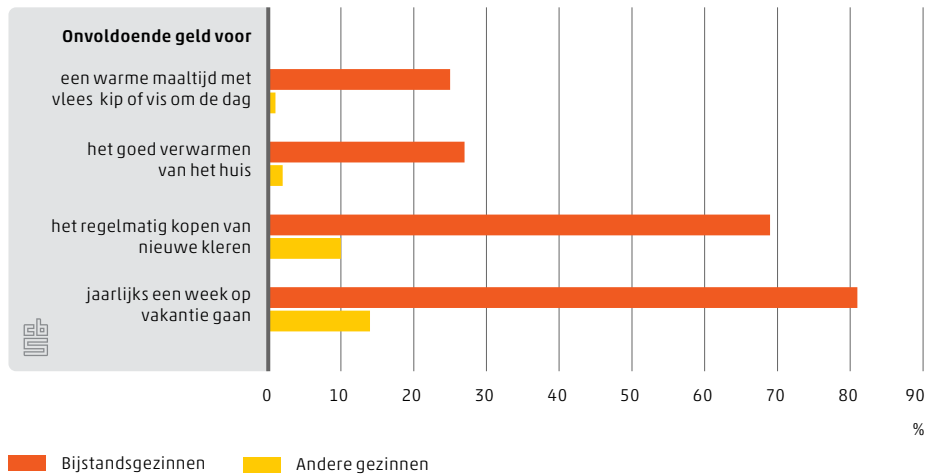
4.2.4 Geld op spaar- en betaalrekeningen van minderjarige kinderen naar leeftijd, 1 januari 2014*

Meeste kinderen in bijstandsgesinnen niet jaarlijks op vakantie

De krappe financiële middelen hebben voor kinderen in bijstandsgesinnen relatief vaak materiële beperkingen tot gevolg. Zo gaven ruim 8 op de 10 bijstandsgesinnen met minderjarige kinderen in 2015 aan niet jaarlijks een week op vakantie te kunnen. Ook zeiden bijna 7 op de 10 dat ze niet regelmatig nieuwe kleren kunnen kopen. Voor andere gezinnen met kinderen liggen deze aandelen veel lager.

4.2.5 Materiële beperkingen voor gezinnen met minderjarige kinderen naar voornaamste inkomensbron, 2015*

4.3 Caribisch Nederland

Onderstand is bedoeld voor inwoners van Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en St Eustatius) die ouder zijn dan 18 jaar en die zelf niet in staat zijn voldoende inkomen te verdienen om in hun levensonderhoud te voorzien. Ook dienen zij al minstens 5 jaar op één van de eilanden te wonen. Onderstand kan worden gegeven als een inwoner van Caribisch Nederland tijdelijk geen werk heeft en geen nieuwe baan vindt. Maar ook is het denkbaar dat iemand niet langer (om medische redenen) in staat is om te werken. Ook dan is er onderstand mogelijk. Uit voorlopige cijfers over 2013 blijkt dat 3,3 procent van alle minderjarige kinderen in Caribisch Nederland in een gezin leeft, waarvan minstens één bewoner onderstand heeft ontvangen. Dat komt neer op minder dan 200 kinderen.

Meer informatie

- Cijfers over minderjarige kinderen met een risico op armoede zijn te vinden op [Statline](#).
- Cijfers over het gemiddeld inkomen van particuliere huishoudens naar diverse kenmerken zijn ook te vinden op [Statline](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties:

CBS (2016). Welvaart in Nederland 2016. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

CBS (2015). Armoede en sociale uitsluiting 2015. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

5.

School

Leerlingen in het

voortgezet onderwijs

54% van de derdeklassers gaat naar het vmbo

1 op de **5** vmbo'ers volgt vijf jaar na het behalen diploma een hbo-opleiding

In het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs hebben de meeste leerlingen een keuze gemaakt voor vmbo, havo of vwo en zitten nog maar weinig leerlingen in een algemeen leerjaar. Vmbo is de meest gevolgde onderwijssoort binnen het voortgezet onderwijs. Na het behalen van een diploma stromen vrijwel alle vmbo-leerlingen door naar vervolgonderwijs. De meeste van hen gaan naar het mbo, een deel van de vmbo-g/t-leerlingen stroomt door naar havo. Een op de vijf vmbo-leerlingen gaat uiteindelijk via mbo of havo door naar het hbo.

5.1 Derdeklassers in het vmbo

Meeste vmbo'ers in noorden

In het schooljaar 2015/'16 zaten bijna 112 duizend leerlingen in het derde leerjaar van het vmbo. Dit is 54 procent van het totaal aantal leerlingen in de derde klas van het voortgezet onderwijs (exclusief praktijkonderwijs).

In het noorden van Nederland kiezen leerlingen relatief vaak voor een vmbo-opleiding. Zo ging in 2015/'16 ongeveer 60 procent van de derdeklassers in Friesland en Drenthe naar het vmbo. Ook in Flevoland ging het om een dergelijk aandeel. Hierna volgen Groningen en Overijssel (58 procent). In de provincie Utrecht daarentegen was het aandeel vmbo'ers juist kleiner dan gemiddeld (47 procent). En in mindere mate geldt dit ook voor Noord-Holland (51 procent).

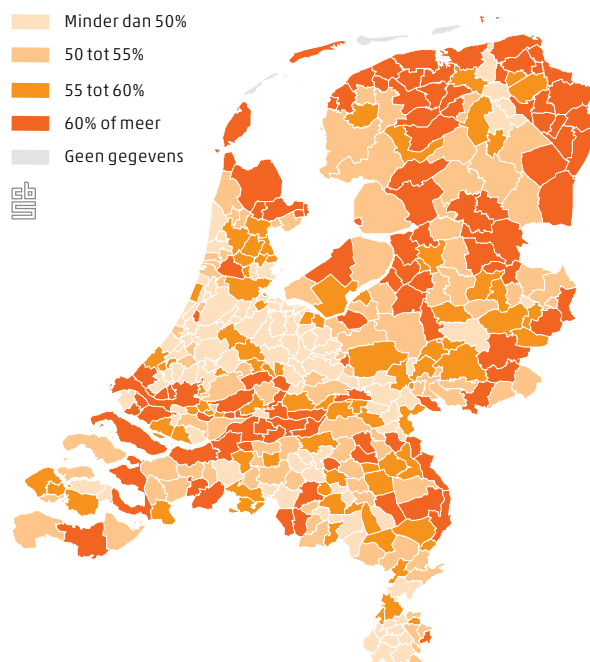

112 000

vmbo'ers in leerjaar 3

Van alle Nederlandse gemeenten¹⁾ kenden Bellingwedde, Pekela en Urk het grootste aandeel derdeklassers op het vmbo, ongeveer 73 procent. Dit aandeel is beduidend kleiner in de gemeenten Oegstgeest, Bloemendaal en Heemstede, waar drie op de tien derdeklassers een vmbo-opleiding volgden. In deze laatste drie gemeenten wonen relatief veel mensen met een hoog onderwijsniveau. Kinderen van hoogopgeleide ouders hebben vaker een hoog onderwijsniveau (CBS, 2011).

5.1.1 Aandeel vmbo'ers in leerjaar 3 per woongemeente, schooljaar 2015/'16*

Minder vmbo'ers dan tien jaar geleden

Tien jaar eerder, in schooljaar 2005/'06, was het aandeel vmbo'ers in het derde leerjaar met 57 procent iets groter. Binnen het vmbo is de theoretische leerweg (vmbo-t) de meest gekozen opleiding. In de afgelopen jaren hebben meer leerlingen voor deze opleiding gekozen. De gemengde leerweg (vmbo-g) wordt het minst vaak gevolgd, maar wel is ook daar sprake van een stijging. Het aantal leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg (vmbo-b) is juist gedaald.

¹⁾ Exclusief de Waddeneilanden.

Onderwijssoorten en -niveaus

Praktijkonderwijs

Vmbo *Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs*

Basisberoepsgerichte leerweg (vmbo-b)

Kaderberoepsgerichte leerweg (vmbo-k)

Gemengde leerweg (vmbo-g)

Theoretische leerweg (vmbo-t)

Havo *Hoger algemeen voortgezet onderwijs*

Vwo *Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs*

Vavo *Voortgezet algemeen volwassenen onderwijs*

Mbo *Middelbaar beroepsonderwijs*

Entreeopleiding (niveau 1)

Basisberoepsopleiding (niveau 2)

Vakopleiding (niveau 3)

Middenkaderopleiding (niveau 4)

Specialistenopleiding (niveau 4)

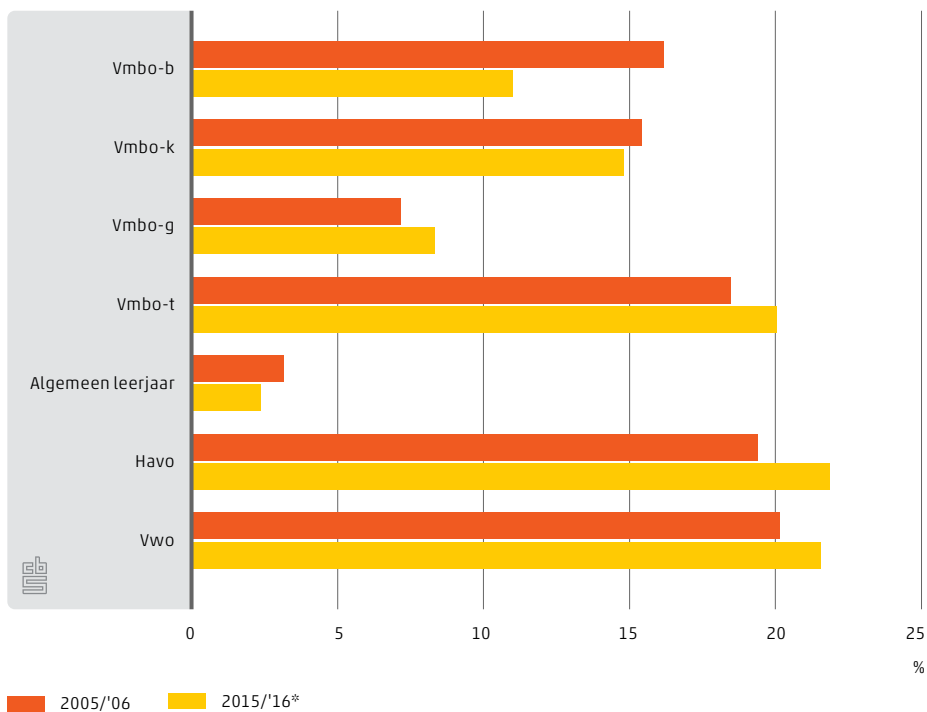
Hbo *Hoger beroepsonderwijs*

Wo *Wetenschappelijk onderwijs*

Promoties

Ruim 45 duizend leerlingen zaten in 2015/'16 in de derde klas van de havo en 44 duizend derdeklassers volgden vwo. Dit is beide ongeveer 22 procent van alle leerlingen in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Ten opzichte van tien jaar geleden volgden iets meer derdeklassers havo of vwo. Een kleine 5 duizend leerlingen, 2 procent, had nog geen keuze gemaakt voor een onderwijssoort en zat in een algemeen leerjaar.

5.1.2 Onderwijspositie van leerlingen in leerjaar 3

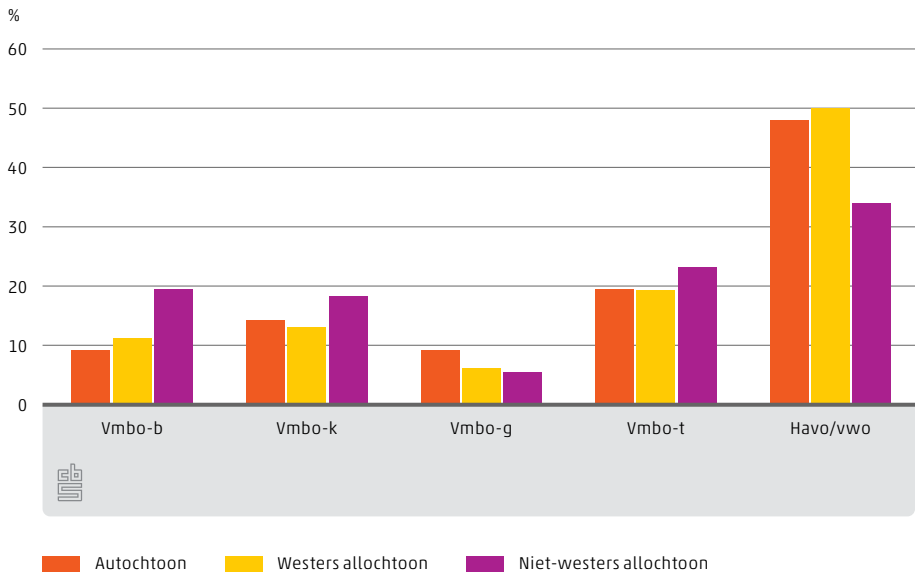

Jongens en niet-westerse allochtonen volgen vaker de lagere vmbo-leerwegen

Jongens volgen iets vaker dan meisjes een vmbo-opleiding. In 2015/'16 ging het om 57 procent van de jongens en 52 procent van de meisjes. Dit verschil komt vooral door het aandeel dat kiest voor vmbo-b en vmbo-k. Zo koos 28 procent van de jongens voor een van die leerwegen in leerjaar 3 tegenover 23 procent van de meisjes. Vmbo-g en vmbo-t worden ongeveer even vaak door jongens en meisjes gevolgd.

Ook zijn er verschillen tussen leerlingen van autochtone en allochtone herkomst. Van de niet-westers allochtone leerlingen in leerjaar 3 zat 66 procent op het vmbo. Bij autochtonen en westerse allochtonen was dit 52 en 50 procent. Niet-westerse allochtonen kozen vooral vaker voor vmbo-b dan autochtonen en westerse allochtonen.

5.1.3 Onderwijspositie van leerlingen in leerjaar 3 naar herkomst, schooljaar 2015/'16*

5.2 Onderwijsloopbanen van vmbo-leerlingen

Diploma vmbo-t komt meest voor

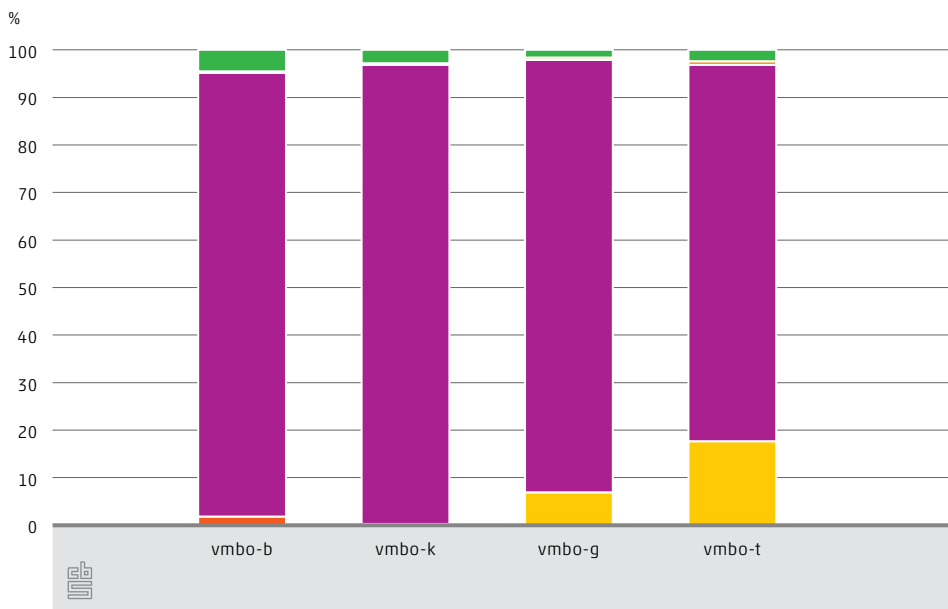
Leerlingen die een vmbo-diploma hebben gehaald, hebben nog geen startkwalificatie voor de arbeidsmarkt. Een startkwalificatie is een havo- of vwo-diploma, of een diploma op tenminste niveau 2 in het mbo. Leerlingen tot 18 jaar die geen startkwalificatie hebben zijn in de meeste gevallen kwalificatieplichtig en moeten onderwijs volgen. Het vmbo is voor de meeste leerlingen dus nog geen eindstation. Bijna alle leerlingen die een vmbo-diploma halen stromen dan ook door naar vervolgonderwijs. Een klein gedeelte van de vmbo-leerlingen, 3 procent, volgde na het behalen van het diploma geen (bekostigd) onderwijs.

Waar gaan leerlingen na het vmbo naar toe? Leerlingen die in het schooljaar 2010/'11 een vmbo-diploma behaalden zijn gedurende vijf schooljaren gevolgd. Ruim 91 duizend leerlingen haalden in het schooljaar 2010/'11 een diploma binnen het vmbo. De meeste van hen haalden een vmbo-t-diploma, ongeveer 38 duizend leerlingen. Daarnaast slaagden ruim 25 duizend leerlingen voor vmbo-k en haalden ruim 19 duizend leerlingen een vmbo-b-diploma. Het minst vaak werd vmbo-g gevolgd, ruim 8 duizend leerlingen haalden binnen deze leerweg hun diploma.

Met vmbo-diploma vaak door naar mbo

Het merendeel (88 procent) van de in 2010/'11 geslaagde vmbo'ers koos direct na het vmbo voor een vervolgopleiding in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Die keuze voor een mbo-opleiding is voor leerlingen die hun vmbo-k- of vmbo-b-diploma hebben behaald bijna vanzelfsprekend. Van hen ging respectievelijk 97 en 93 procent door naar het mbo. Leerlingen die geslaagd zijn voor de theoretische leerweg kiezen het minst vaak voor een vervolgopleiding in het mbo, acht op de tien. Met een diploma voor vmbo-t of vmbo-g is het mogelijk om door te stromen naar de havo. Scholen kunnen hiervoor wel eisen stellen aan de prestaties van vmbo-leerlingen. Van de leerlingen die vmbo-t hebben gevolgd, stroomde 18 procent na het behalen van hun diploma door naar de havo. Onder degenen met een vmbo-g-diploma was dit 7 procent. Dat leerlingen binnen het vmbo doorstromen naar een hoger niveau komt weinig voor. Van de vmbo-b-geslaagden ging 2 procent het volgende schooljaar naar vmbo-k en minder dan 1 procent van de vmbo-k-geslaagden ging naar vmbo-g/t.

5.2.1 Onderwijspositie in schooljaar 2011/'12 van vmbo'ers geslaagd in schooljaar 2010/'11, naar leerweg

Onderwijspositie 2011/'12

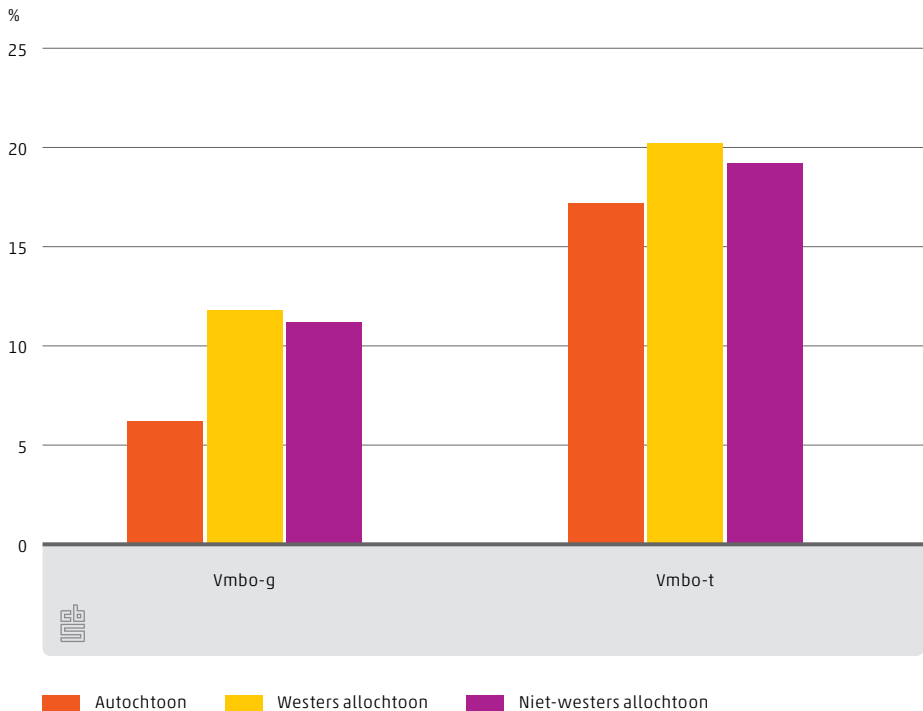
■ Vmbo
 ■ Havo
 ■ Mbo
 ■ Overig onderwijs
 ■ Geen (bekostigd) onderwijs

Jongens en allochtonen vaker van vmbo-g/t naar havo

Jongens stroomden iets vaker van vmbo-g/t door naar havo dan meisjes. Van de jongens met een vmbo-g/t-diploma ging 17 procent het volgende schooljaar naar de havo, van de meisjes was dit 15 procent.

Leerlingen van allochtone afkomst gingen vaker van vmbo-g en vmbo-t naar havo dan autochtone leerlingen. Westerse allochtonen gingen het vaakst van het vmbo-g/t naar havo, 19 procent van hen maakte deze overstap. Onder niet-westerse leerlingen was dit 18 procent. Van de autochtone vmbo-g/t-geslaagden in het schooljaar 2010/'11 ging 15 procent het volgende schooljaar naar de havo.

5.2.2 Vmbo'ers geslaagd in het schooljaar 2010/'11 naar havo in het schooljaar 2011/'12, naar leerweg en herkomst

Een op de vijf vmbo'ers uiteindelijk naar hbo

Hoewel hun vmbo-diploma niet rechtstreeks toegang geeft tot het hbo, volgde een op de vijf van de 2010/'11 geslaagden in 2015/'16 een hbo-opleiding. Zij hebben dit gerealiseerd door middel van stapeling, via het mbo of via de havo.

Onder leerlingen die vmbo-t hebben gevolgd is het aandeel leerlingen dat 5 jaar later een hbo-opleiding volgt het grootst: 36 procent. Deze geslaagden kunnen daar op twee manieren komen, namelijk via de havo of via het mbo.²⁾ Leerlingen die van vmbo-t naar havo zijn gegaan, volgden in het schooljaar 2015/'16 bijna twee keer zo vaak een hbo-opleiding als leerlingen die van vmbo-t naar mbo zijn gegaan. Een klein deel van de leerlingen met een vmbo-t-diploma zat vijf jaar later op de universiteit. Dit zijn vooral leerlingen die na het vmbo-t naar de havo

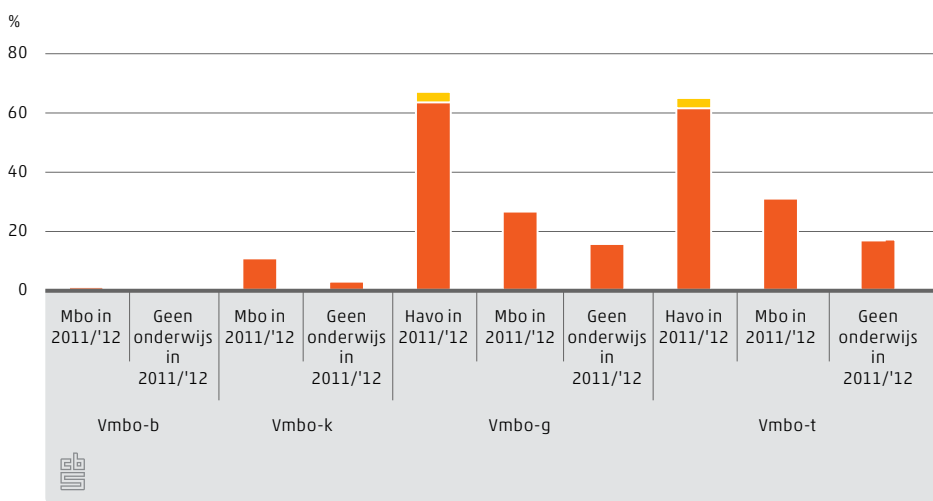
²⁾ Vanaf 21 jaar is ook een toelatingstoets voor het hbo mogelijk.

zijn gegaan. De meest voorkomende route naar het wo is via het hbo. Een minder gebruikelijke route is doorstromen naar het vwo en daarna naar de universiteit.

Van de vmbo-g-geslaagden volgde 29 procent vijf jaar later een hbo-opleiding. Ook voor deze groep geldt dat de doorstroom naar het hbo groter is voor degenen die na het vmbo-g naar de havo zijn gegaan dan voor degenen die naar het mbo gingen.

Met een diploma vmbo-b en vmbo-k kun je niet doorstromen naar de havo. De geslaagden in het vmbo-b/k die vijf jaar later een hbo-opleiding volgen, hebben dan ook bijna altijd de route via het mbo gevolgd. Van de groep vmbo-k volgde 11 procent een hbo-opleiding in het schooljaar 2015/'16. Van de leerlingen die vmbo-b hebben gevolgd, is maar een kleine groep op het hbo terecht gekomen, 1 procent van de leerlingen die in het schooljaar 2010/'11 een diploma hebben gehaald.

5.2.3 Aanwezigheid in hbo en wo in 2015/'16* van vmbo'ers geslaagd in 2010/'11, naar onderwijspositie in 2011/'12

Onderwijspositie in 2015/'16*

■ Hbo ■ Wo

Meisjes vaker naar hbo dan jongens

Meisjes die een vmbo-diploma hebben gehaald in het schooljaar 2010/'11 volgden vijf jaar later vaker hbo dan jongens. Van de meisjes volgde 23 procent in het schooljaar 2015/'16 hbo, van de jongens is dat 19 procent. Jongens gingen wel vaker direct na het vmbo naar havo, maar daarna stromen ze minder vaak door naar hbo dan meisjes. Ook jongens die na het vmbo naar mbo zijn gegaan stromen minder vaak door naar hbo dan meisjes.

Niet-westerse allochtonen komen na vmbo vaakst op hbo terecht

Niet westerse-allochtonen zitten vijf jaar na het behalen van hun vmbo-diploma vaker op het hbo dan autochtonen en westerse allochtonen. Van de vmbo-geslaagden met een niet-westerse achtergrond volgde 23 procent hbo in het schooljaar 2015/'16. Bij autochtonen was dit 20 procent en bij westerse allochtonen 21 procent. Autochtone en allochtone leerlingen die van vmbo naar havo zijn gegaan, stromen even vaak door naar hbo. Leerlingen met een niet-westerse achtergrond komen na het vmbo daarentegen vaker op de havo terecht. En ook als zij na het vmbo naar het mbo zijn gegaan, stromen ze vaker door naar het hbo dan autochtone en westers allochtone leerlingen.

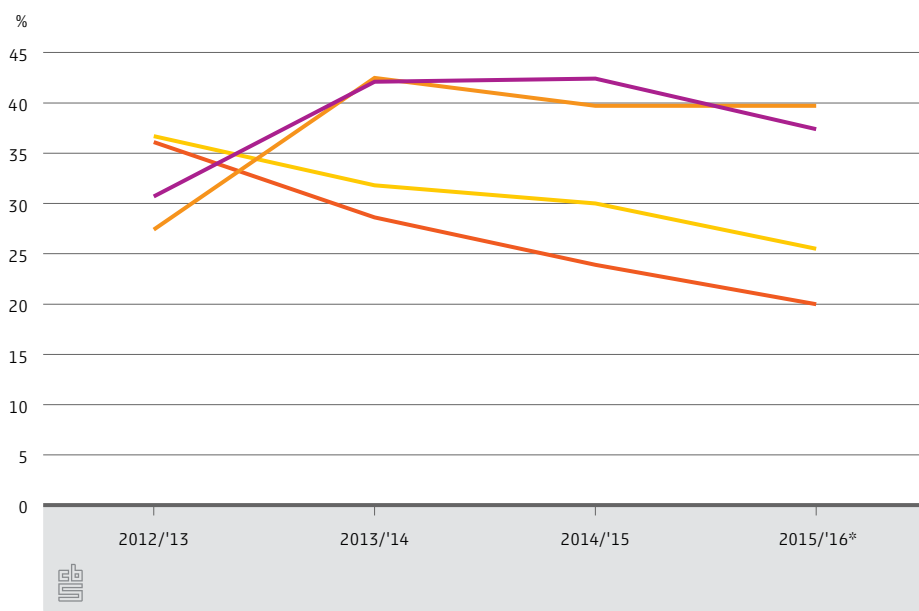
Ruim de helft van de uitstromers keert terug in onderwijs

Na het behalen van het vmbo-diploma in 2010/'11 verliet maar een klein deel het (bekostigd) onderwijs (zie figuur 5.2.1). Ruim de helft van deze 3 duizend geslaagde vmbo'ers, 54 procent, keerde binnen vier jaar echter terug in het onderwijs. Deze leerlingen volgden in tenminste één schooljaar tussen 2012/'13 en 2015/'16 bekostigd onderwijs. Dit geldt vooral voor de leerlingen die vmbo-g en vmbo-t hebben gevolgd; respectievelijk 61 en 59 procent volgde binnen vier jaar toch weer een opleiding. Onder leerlingen die in het schooljaar 2010/'11 een diploma haalden voor vmbo-b of vmbo-k, zijn die aandelen lager, 49 en 52 procent.

In het schooljaar 2012/'13 was 34 procent van de leerlingen die na het behalen van het vmbo-diploma geen onderwijs volgde, teruggestroomd in het onderwijs. Onder leerlingen die vmbo-b en vmbo-k hebben gevolgd is dit aandeel 36 en 37 procent. In de daar op volgende schooljaren volgden steeds minder jongeren

uit deze groepen (nog steeds) onderwijs. Van de vmbo-g- en vmbo-t-leerlingen volgde 27 en 31 procent weer onderwijs in het schooljaar 2012/'13. Anders dan bij vmbo-b/k waren een jaar later nog meer leerlingen terug in het onderwijs gestroomd.

5.2.4 Onderwijsdeelname van vmbo-geslaagden in 2010/'11 die geen onderwijs volgden in schooljaar 2011/'12

Leerweg in 2010/'11

— Vmbo-b — Vmbo-k — Vmbo-t — Vmbo-g

Jongens keren vaker terug in het onderwijs dan meisjes. Van de jongens keerde 59 procent binnen vijf jaar terug in het onderwijs, van de meisjes die het onderwijs hebben verlaten na het behalen van het vmbo-diploma is dit 48 procent. Jongeren met een niet-westers allochtone achtergrond stromen vaker terug in onderwijs dan autochtonen en westerse allochtonen. Van de niet-westerse allochtonen volgde 67 procent binnen vijf jaar weer onderwijs. Onder autochtonen was dit 51 procent en onder westerse allochtonen 44 procent.

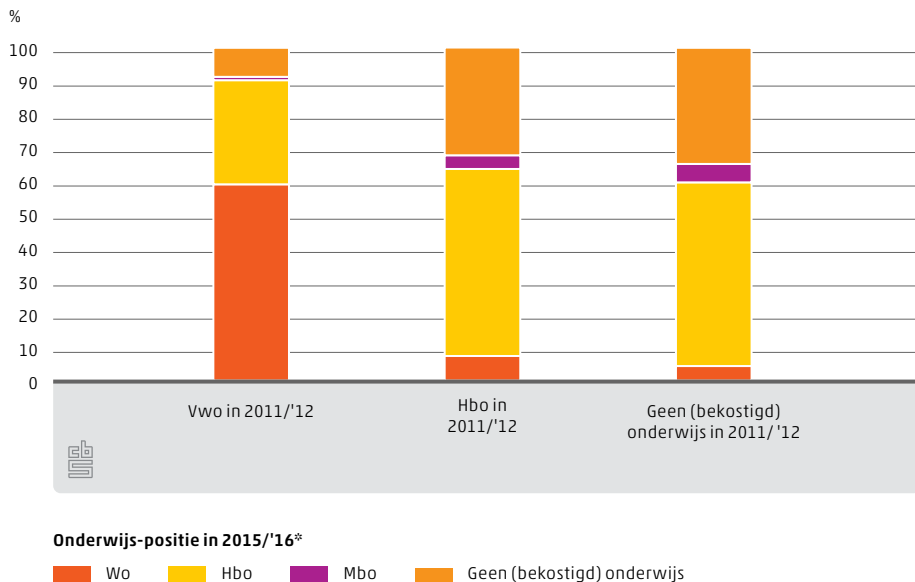
5.3 Doorstroom van havo- en vwo-leerlingen

De meeste leerlingen die een havodiploma halen stromen door naar het hbo. Leerlingen kunnen na de havo ook kiezen om door te leren op het vwo. Leerlingen met een vwo-diploma vervolgen meestal hun opleiding op de universiteit.

In het schooljaar 2010/'11 haalden 42 duizend leerlingen die in leerjaar 5 van de havo zaten hun diploma. Van de geslaagde havisten volgde ruim drie kwart daarna een hbo-opleiding. Een klein deel van de leerlingen koos voor het vwo (4 procent), mbo (3 procent) of het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) (1 procent). Leerlingen kunnen op het vavo een vmbo-t-, havo- of vwo-diploma halen. Op het vavo kunnen geslaagde havisten dus ook een vwo-opleiding volgen of extra vakken op havoniveau, bijvoorbeeld omdat deze vakken nodig zijn voor een vervolgopleiding op het hbo. Het overige deel van de geslaagde havisten, 14 procent, volgde het volgende schooljaar geen (bekostigd) onderwijs. Deze jongeren nemen bijvoorbeeld een tussenjaar of gaan onderwijs aan een particuliere, niet bekostigde, instelling volgen.

Van de leerlingen die in 2010/'11 een havodiploma behaalden, volgde 55 procent vijf jaar later hbo. Daarnaast volgde 9 procent wo, 4 procent mbo en volgde 32 procent geen onderwijs (meer). Hieronder vallen leerlingen die gelijk na de havo naar het hbo zijn gegaan en binnen de nominale studieduur van vier jaar een hbo-diploma hebben behaald. Leerlingen die na de havo naar het vwo zijn gegaan, zaten vaker nog wel in het onderwijs. Van de leerlingen die in het schooljaar na het behalen van het diploma geen onderwijs volgde, zat 55 procent in het schooljaar 2015/'16 op het hbo, 4 procent op het wo en 35 procent volgde geen onderwijs.

5.3.1 Onderwijspositie in 2015/'16* van havoleerlingen met diploma in 2010/'11, naar onderwijspositie in 2011/'12

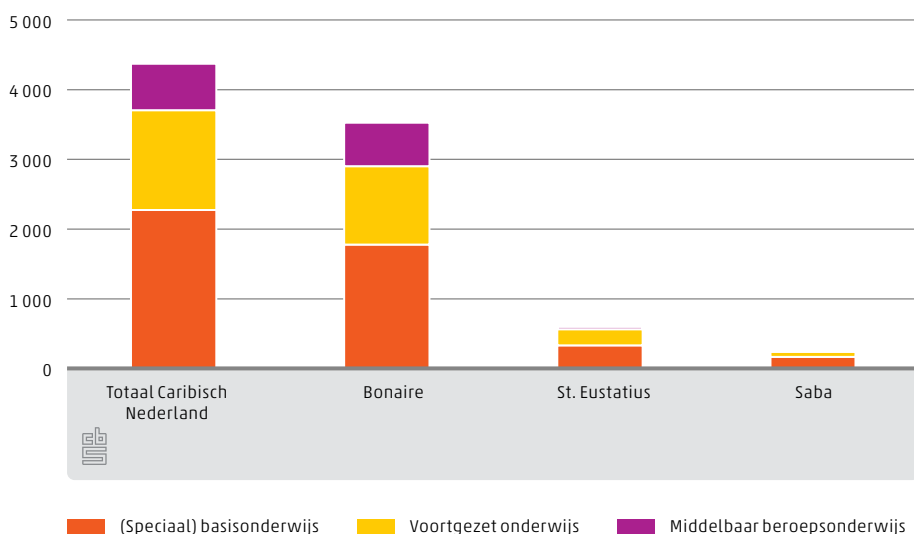

Een kleine 33 duizend vwo-leerlingen haalden hun diploma in 2010/'11. Voor de geslaagde vwo'ers ligt het volgen van een universitaire opleiding voor de hand, bijna 71 procent koos hiervoor. Daarnaast ging bijna 12 procent van het vwo naar het hbo. Verder volgde 17 procent geen (bekostigd) onderwijs in het schooljaar na het examenjaar. De meeste van deze leerlingen gaan later alsnog naar het hbo of het wo. In het schooljaar 2015/'16 zat 55 procent van hen op de universiteit en 19 procent op het hbo. Een kwart volgde geen (bekostigd) onderwijs.

5.4 Caribisch Nederland

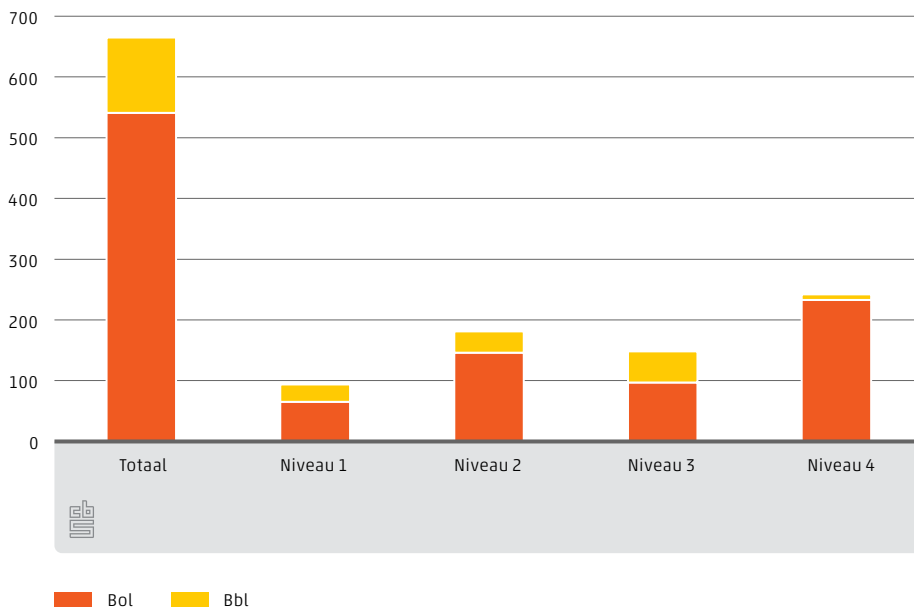
Ruim 4 duizend leerlingen volgden onderwijs in Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en St Eustatius) in het schooljaar 2015/'16. Het merendeel van deze leerlingen deed dat op Bonaire. De meeste leerlingen zaten in het (speciaal) basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Een kleiner deel volgde middelbaar beroepsonderwijs.

5.4.1 Leerlingen Caribisch Nederland naar schoolregio, schooljaar 2015/'16

Binnen het mbo volgden ongeveer acht op de tien leerlingen de beroepsopleidende leerweg (bol). De overige leerlingen volgden de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). Bbl is een combinatie van werken en leren. Leerlingen kunnen onderwijs volgen op vier niveaus binnen het mbo. De meeste leerlingen volgen mbo op het hoogste niveau, niveau 4.

5.4.2 Mbo-leerlingen Caribisch Nederland naar leerweg en niveau, schooljaar 2015/16

Meer informatie

- Cijfers over onderwijsdeelname naar schooltype zijn te vinden op [Jeugdmonitor StatLine](#).
- Cijfers over 15-jarigen in het onderwijs zijn te vinden op [StatLine](#).
- Cijfers over de doorstroom van leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn te vinden op [StatLine](#).

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicatie:

Traag, T. en C. Siermann (2011). Zo vader zo zoon, zo moeder zo dochter? Een onderzoek naar de intergenerationele overdracht van onderwijsniveau en -richting. In: *Sociaaleconomische trends, CBS, 26-29.*

6.

Werk

Jongeren op de arbeidsmarkt

64% van de jongeren heeft werk in 2015

43% van de werkende jongeren in 2015 heeft een flexbaan

In 2015 waren er meer jongeren aan het werk en was de jeugdwerkloosheid lager dan een jaar eerder. Onderwijsvolgende jongeren met een baan werken meestal als flexwerker en hebben doorgaans een kleine baan. Van de niet-onderwijsvolgenden heeft de grootste groep een vaste baan en werkt voltijds.

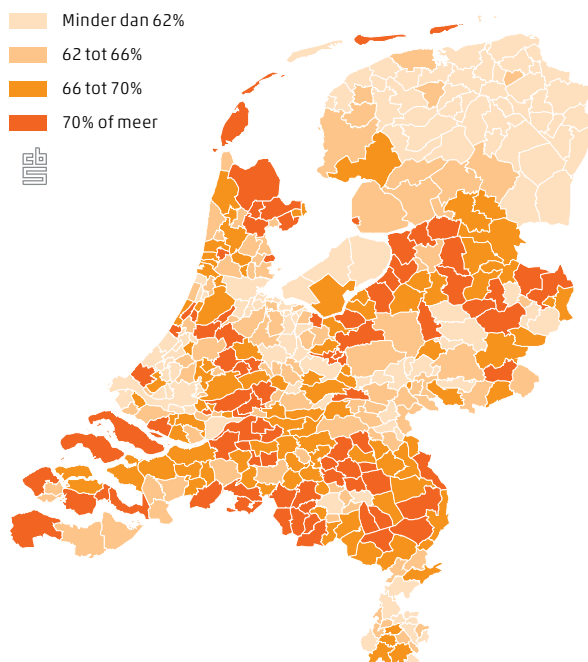
6.1 Arbeidsdeelname in gemeenten

Lage arbeidsdeelname in Rotterdam en Den Haag

Van de vier grote steden was de arbeidsdeelname onder jongeren het laagst in Rotterdam en Den Haag. In 2014 had 54 procent van de 15- tot 27-jarigen in Rotterdam werk. De arbeidsdeelname onder Haagse jongeren was zelfs nog iets lager (52 procent). De arbeidsdeelname van jongeren in Utrecht en Amsterdam was aanzienlijk hoger, maar bleef met 61 procent net onder het landelijk gemiddelde. De verschillen in arbeidsparticipatie en werkloosheid tussen gemeenten hangen in belangrijke mate samen met de demografische samenstelling en het onderwijsniveau van de bevolking ([CBS, augustus 2015](#)).

Er waren vijf Nederlandse gemeenten met een arbeidsparticipatie onder jongeren van 77 procent of meer: Vlieland, Reusel-De Mierden, Westland, Boekel en Reimerswaal. De vijf gemeenten met het laagste aandeel werkende jongeren (46 procent of lager) waren Bloemendaal, Maastricht, Wageningen, Wassenaar en Rozendaal.

6.1.1 Arbeidsdeelname jongeren (15 tot 27 jaar) per gemeente, 2014

Een op de negen 15- tot 25-jarigen werkloos

In 2015 was 11 procent van de beroepsbevolking van 15 tot 25 jaar werkloos. In Rotterdam en Leeuwarden was de jeugdwerkloosheid met 18 procent het hoogst. Ook Den Haag en Almere (beiden 16 procent) en Schiedam (15 procent) behoorden tot de vijf gemeenten met het hoogste werkloosheidspercentage onder jongeren. In Amsterdam en Utrecht was de jeugdwerkloosheid vrijwel gelijk aan het landelijk gemiddelde.

6.2 Trends in arbeidsdeelname en werkloosheid

Meer jongeren met werk

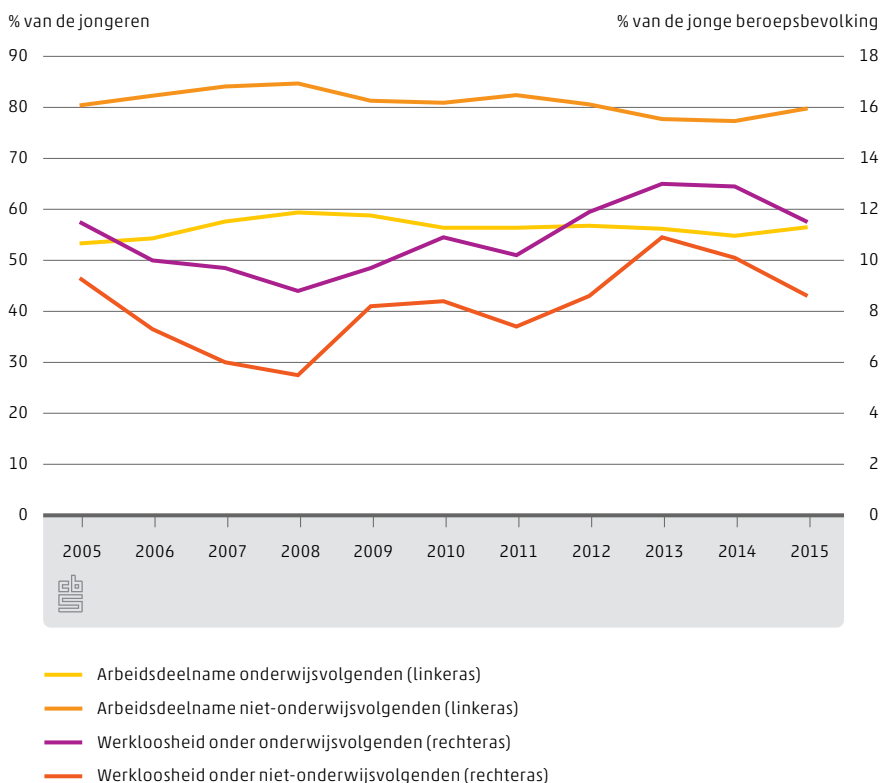
Nederland telde in 2015 bijna 2,5 miljoen jongeren van 15 tot 27 jaar. Ongeveer twee derde van deze jongeren volgde onderwijs; een derde niet meer. De meeste jongeren – net geen 1,6 miljoen – werkten. Dat zijn er ruim 50 duizend meer dan in 2014. De arbeidsdeelname onder jongeren was in 2015 met 64 procent iets lager dan onder 27-plussers (66 procent). Van de niet-onderwijsvolgenden werkte bijna 80 procent en van de scholieren en studenten 56 procent. De arbeidsdeelname van jongeren lag in 2015 nog niet op het hoge niveau van 2008 (68 procent), toen de economische crisis aan het eind van dat jaar intrad.

Minder jeugdwerkloosheid

In 2015 waren iets meer dan 180 duizend 15- tot 27-jarigen werkloos, ruim 20 duizend minder dan het jaar ervoor. Ook de niet-beroepsbevolking onder jongeren nam af: van 727 duizend in 2014 tot 706 duizend in 2015. Echter, hoewel de werkloosheid in 2014 en 2015 afnam, was deze nog niet zo laag als in 2008. In dat jaar bedroeg de werkloosheid ruim 7 procent. In 2015 lag de werkloosheid onder 15- tot 27-jarigen iets boven 10 procent, wat hoger is dan onder 27-plussers (6 procent). De werkloosheid onder onderwijsvolgenden bedroeg bijna 12 procent, die onder niet-onderwijsvolgenden bijna 9 procent.

In het eerste en tweede kwartaal van 2016 was de arbeidsdeelname en werkloosheid onder 15- tot 27-jarigen vergelijkbaar met de arbeidsdeelname en werkloosheid van beide eerste kwartalen van 2015. De arbeidsdeelname in het eerste en tweede kwartaal van 2016 bedroeg 63 en 64 procent, de werkloosheid respectievelijk 11 en 10 procent.

6.2.1 Arbeidsdeelname en werkloosheid onder jongeren (15 tot 27 jaar)

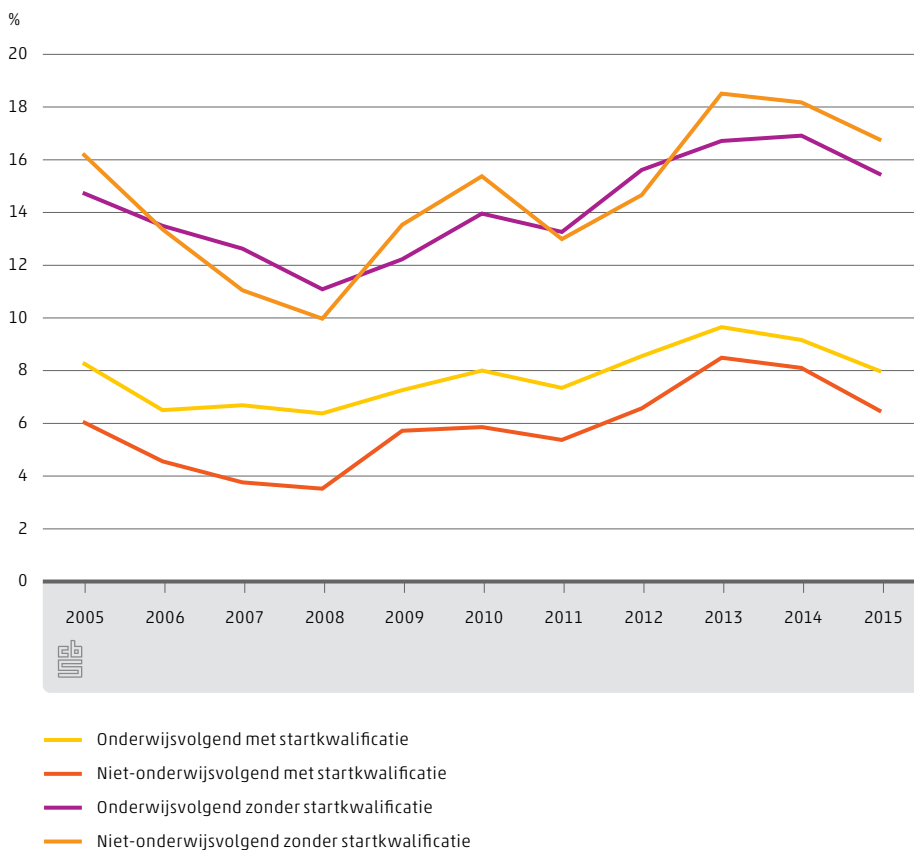

Meer werkloosheid onder jongeren zonder dan met startkwalificatie

Zowel onder scholieren en studenten als onder niet-onderwijsvolgenden was de werkloosheid lager als zij een afgeronde havo-, vwo- of basisberoepsopleiding (de zogenoemde startkwalificatie) hadden.

Door de jaren heen hadden jongeren zonder startkwalificatie het moeilijker op de arbeidsmarkt. In de periode 2008–2013 steeg de werkloosheid onder hen meer dan onder jongeren met startkwalificatie. En in de jaren daarna daalde de werkloosheid onder jongeren zonder startkwalificatie ook minder snel.

6.2.2 Werkloosheid onder jongeren (15 tot 27 jaar)

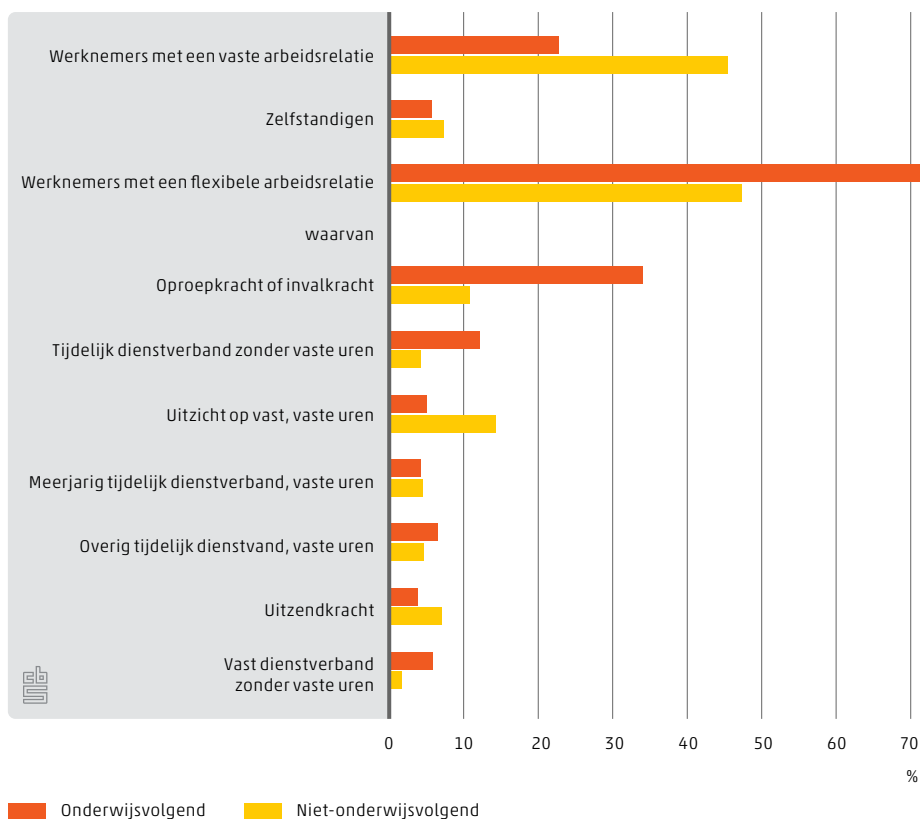
6.3 Baankenmerken

Jongeren vaak flexwerker

Het aandeel jongeren met een flexibele arbeidsrelatie is flink toegenomen, net als onder alle werkenden (StatLine, 2016). Zo had in 2005 43 procent van de werkzame jongeren een flexibele baan, tegenover bijna 62 procent in 2015. Daarnaast had 32 procent van de jongeren een vaste baan in 2015 en was een klein deel van de jongeren (6 procent) zelfstandige, meestal zonder personeel. In 2015 werkte 67 procent van de werkenden van 27 jaar en ouder in een vaste arbeidsrelatie, 14 procent flexibel en 19 procent als zelfstandige.

Scholieren en studenten met een baan hadden vaker een flexibele arbeidsrelatie (72 procent) dan niet-onderwijsvolgenden (47 procent). Ruim 45 procent van de werkende niet-onderwijsvolgenden had een vaste baan, aanzienlijk meer dan onder scholieren en studenten. Niet-onderwijsvolgenden werkten ook een fractie vaker als zelfstandige. Onderwijsvolgende jongeren waren relatief vaak werkzaam als oproep- of invalkracht, terwijl uitzicht op een vaste baan het meeste voorkwam onder flexwerkende niet-onderwijsvolgenden.

6.3.1 Jongeren (15 tot 27 jaar) met werk naar positie in de werkkring, 2015

Jongeren werken vooral in winkels en horeca

Zo'n 10 procent van de jongeren met een baan werkte als verkoopmedewerker in de detailhandel. Het grootste deel van hen volgde nog onderwijs. Ter vergelijking: van de 27-plussers was in 2015 net geen 3 procent werkzaam

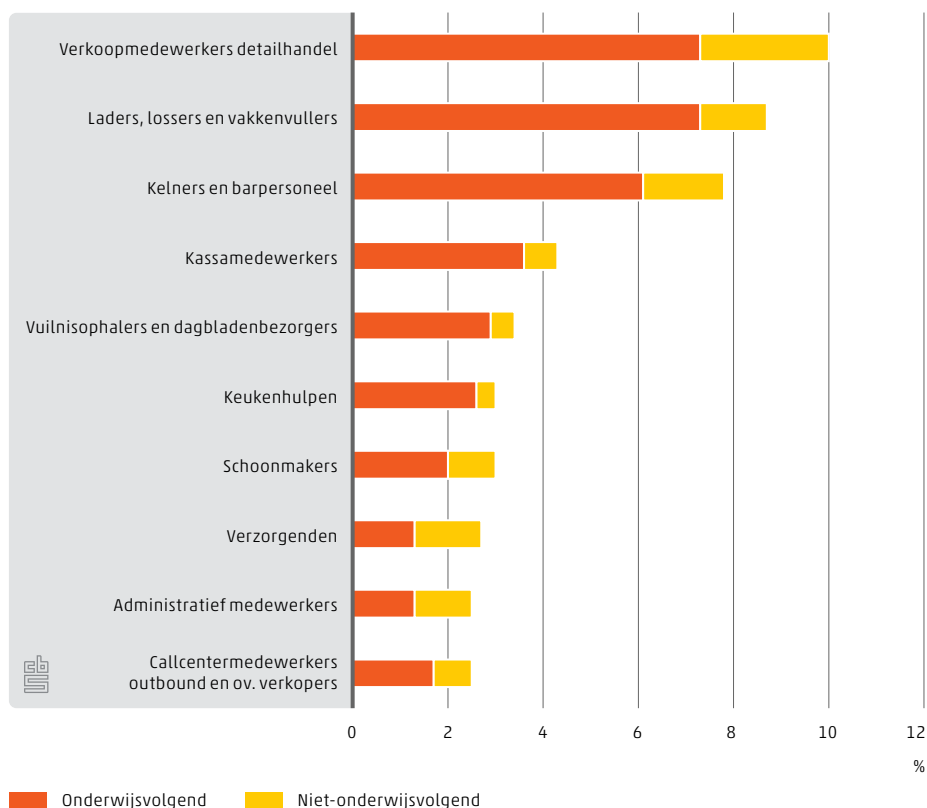
als verkoopmedewerker in de detailhandel. Ook lader, lossers of vakkenvuller en kelner of barmedewerker komen voor in de beroepen top tien van jongeren. In deze beroepen ging het eveneens meestal om scholieren en studenten.

10% van jongeren met baan werkt als verkoper in een winkel

Schoonmaker, verzorgende en administratief medewerker waren ook veel voorkomende beroepen onder jongeren maar kwamen niet vaker voor dan onder 27-plussers.

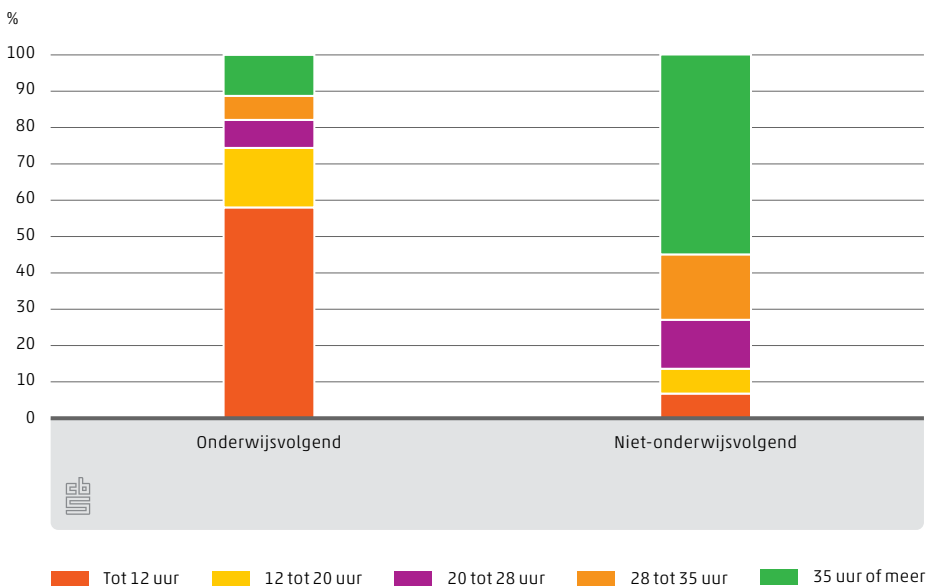
6.3.2 Meest beoefende beroepen (top tien) door jongeren (15 tot 27 jaar), 2015

Scholieren en studenten werken vaak in een kleine baan

De meeste scholieren en studenten die werken, hebben een kleine baan: bijna 60 procent werkte in 2015 minder dan twaalf uur per week. Onder niet-onderwijsvolgenden was dat met 7 procent veel minder. Van hen werkte ruim de helft voltijds, dat wil zeggen in een baan van 35 uur of meer per week. Dat was 5 keer vaker dan onder onderwijsvolgenden. De 27-plussers werkten net als de niet-onderwijsvolgende jongeren vaker dan de onderwijsvolgende jongeren voltijds (56 procent) en minder in kleine baantjes van minder dan 12 uur per week (6 procent).

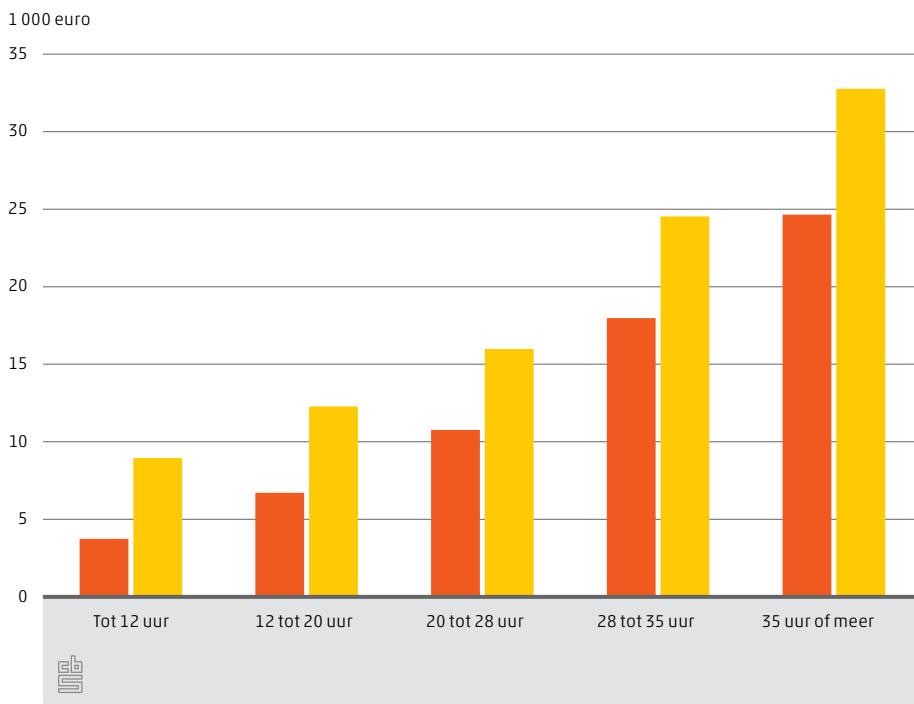
6.3.3 Werkende jongeren (15 tot 27 jaar) naar wekelijkse arbeidsduur, 2015

Niet-onderwijsvolgenden verdienen ruim drie keer meer dan scholieren/studenten

Het gemiddeld inkomen uit arbeid of eigen onderneming van niet-onderwijsvolgende jongeren was in 2014 ruim 26 duizend euro per jaar. Dat is ruim drie keer zo veel als van onderwijsvolgenden, die gemiddeld iets meer dan 8 duizend euro verdienden in 2014. Niet-onderwijsvolgenden van 15 tot 27 jaar die voltijds werken (35 uur of meer per week), verdienden gemiddeld bijna 33 duizend euro. Dat is 8 duizend euro meer dan onderwijsvolgende jongeren die voltijds werken. Dat beeld geldt ook voor niet-onderwijsvolgenden die deeltijds werken: zij verdienden in 2014 meer dan de onderwijsvolgenden met een vergelijkbare wekelijkse werkduur.

6.3.4 Jaarinkomen¹⁾ werkende jongeren (15 tot 27 jaar) naar wekelijkse arbeidsduur, 2014

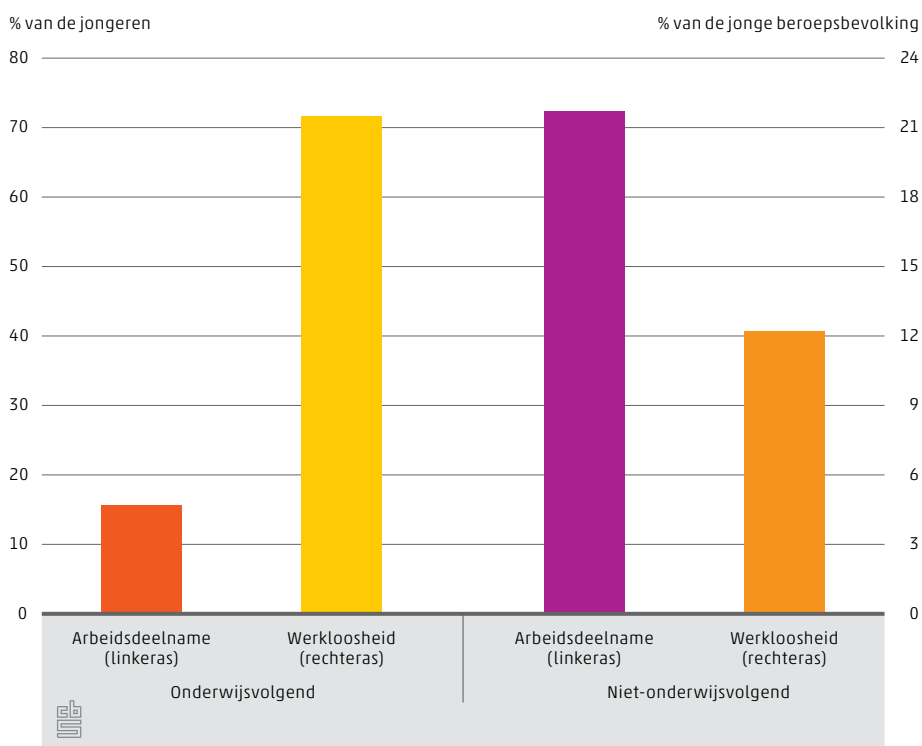
Legend: ■ Onderwijsvolgend ■ Niet-onderwijsvolgend

¹⁾ Gemiddeld inkomen uit arbeid of onderneming.

6.4 Caribisch Nederland

In 2014 – het meest recente jaar waarover cijfers beschikbaar zijn – werkte 42 procent van de jongeren van 15 tot 27 jaar in Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en St Eustatius). Ongeveer 14 procent van de jonge beroepsbevolking op Caribisch Nederland was werkloos.

6.4.1 Arbeidsdeelname en werkloosheid van jongeren (15 tot 27 jaar) op Caribisch Nederland, 2014

De arbeidsdeelname onder de ruim 1 900 schoolgaande of studerende jongeren in Caribisch Nederland was laag. Slechts 16 procent van hen had in 2014 een baan, tegen 56 procent van de scholieren en studenten op het Nederlandse vasteland. Bijna 22 procent van de scholieren en studenten op Caribisch Nederland was werkloos, flink meer dan in Europees Nederland. Van de werkende scholieren en

studenten had 33 procent een vaste en 55 procent een flexibele arbeidsrelatie. Zo'n 12 procent was zelfstandig.

Van de ruim 1 600 jonge niet-onderwijsvolgenden op Caribisch Nederland werkte 72 procent. De arbeidsdeelname onder jonge niet-onderwijsvolgenden in Europees Nederland bedroeg bijna 80 procent. Zo'n 12 procent van de niet-onderwijsvolgenden binnen de Caribisch Nederlandse beroepsbevolking was werkloos. Van de werkende niet-onderwijsvolgenden had 62 procent een vaste en 28 procent een flexibele arbeidsrelatie. Ter vergelijking: van de Europees Nederlandse niet-onderwijsvolgenden werkte 45 procent vast en 47 procent flexibel. Van de jonge werkende Caribische Nederlanders was bijna 10 procent zelfstandig.

Op Caribisch Nederland waren jongeren vooral werkzaam als administratief medewerker en, net als op het vasteland, als kelner of barmedewerker of als verkoopmedewerker in de detailhandel.

Meer informatie

- **Cijfers over arbeidsdeelname en werkloosheid onder jongeren in Europees Nederland zijn te vinden op [StatLine Jeugdmonitor](#) en [StatLine](#).**
 - **Cijfers over arbeidsdeelname en werkloosheid onder jongeren in Caribisch Nederland zijn te vinden op [StatLine](#).**
 - **Cijfers over jeugdwerkloosheid per gemeente zijn te vinden op [Statline](#).**
-

7.

Roken

Roken en gezondheid

33% van de jongeren van 18 tot 25 jaar rookt wel eens

14% van de jonge rokers voelt zich psychisch ongezond

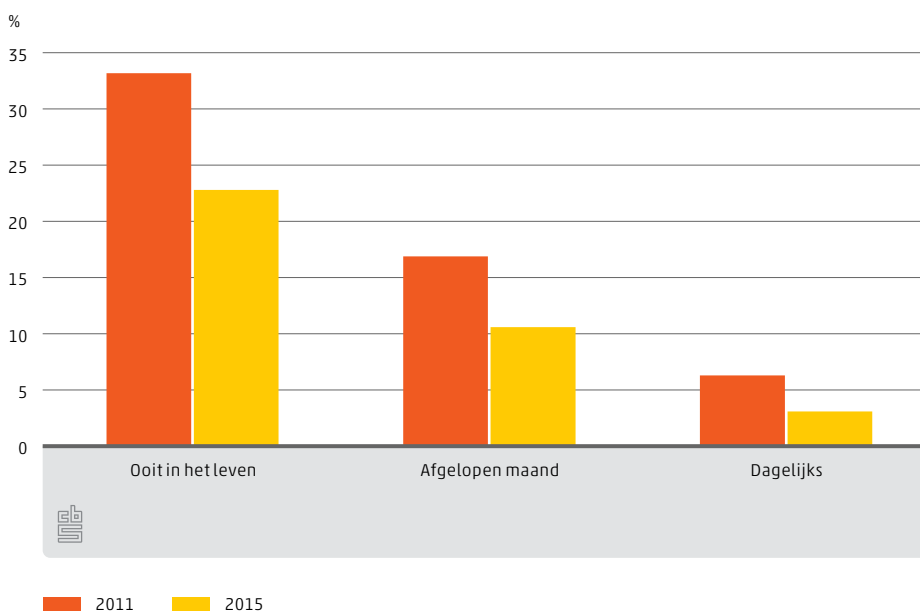
Roken is een ongezonde gewoonte, maar toch steekt bijna 13 procent van de jongeren van 12 tot 20 jaar wel eens een sigaret op. Onder 18- tot 25-jarigen ligt dat aandeel nog veel hoger. De jongvolwassen rokers ervaren hun gezondheid minder positief. Zij hebben vaker lichamelijke en psychische klachten. Daarnaast leven ze ongezonder en ligt hun alcohol- en drugsgebruik hoger en bedrijven zij vaker risicovolle seks.

7.1 Roken onder jongeren

In 2015 gaf 12,7 procent van de jongeren van 12 tot 20 jaar aan (wel eens) te roken. Ongezonde gewoonten zoals roken zijn schadelijk voor de gezondheid. Dit geldt zeker voor jongeren die nog volop in ontwikkeling zijn, zowel lichamelijk als mentaal. Afspraak in Nederland is daarom dat jongeren niet roken of drinken voor hun 18e (NIX18). En vandaar ook dat het kabinet per 1 januari 2014 de leeftijdsgrens voor het kopen van tabak of alcohol heeft verhoogd naar 18 jaar. Voor het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is roken één van de maatschappelijke indicatoren (zie hoofdstuk 1).

Uit het Peilstationsonderzoek blijkt dat onder scholieren het aandeel rokers is afgenomen. Zo is het aandeel scholieren van 12 tot 17 jaar dat ooit gerookt heeft, fors gedaald tussen 2011 en 2015: van 33 naar 23 procent. Vergeleken met het jaar 2011 is het percentage (dagelijks) rokende jongeren zelfs gehalveerd. Zowel onder jongens als onder meisjes ging het om een afname van 6 naar 3 procent. Ook het aandeel scholieren dat aangaf in de afgelopen maand gerookt te hebben daalde (van 17 naar 11 procent). De gemiddelde leeftijd waarop jongeren starten met roken is bijna 13. In de afgelopen jaren is deze leeftijd geleidelijk aan iets hoger geworden, in 2003 was dat nog bijna 12.

7.1.1 Roken onder jongeren (12 tot 17 jaar) in het voortgezet onderwijs

Bron: Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM.

Gebruikte bronnen

Dit hoofdstuk over roken presenteert tal van cijfers. Hiervoor zijn meerdere bronnen gebruikt en ook verschillende jaargangen en leeftijdsafbakeningen.

De maatschappelijke indicator over roken gaat over de leeftijdsgroep van 12 tot 20 jaar. Het gaat hierbij om jongeren die aangeven (wel eens) te roken. De gebruikte cijfers voor 2015 komen uit de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor van CBS, RIVM en Trimbos-instituut. De maatschappelijke indicator over roken wordt door VWS gerelateerd aan het jeugdzorggebruik, zie hoofdstuk 1.

Voor de cijfers over roken onder schoolgaande jongeren (12 tot 17 jaar) wordt gebruik gemaakt van het Peilstationsonderzoek Scholieren. Dit onderzoek wordt eens in de vier jaar uitgevoerd door het Trimbos-instituut, en levert informatie over (onder andere) rookgedrag van scholieren. In deze cijfers wordt onderscheid gemaakt naar het ooit hebben gerookt, het roken in de afgelopen maand en het dagelijks roken. Eerder dit jaar verscheen het [onderzoeksrapport](#).

De cijfers over roken onder jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) zijn gebaseerd op de Gezondheidsenquête van CBS (2011–2013) en op de Gezondheidsenquête/ Leefstijlmonitor van CBS, RIVM en Trimbos-instituut (2014–2015). Voor roken onder jongvolwassenen (§7.2) en roken gerelateerd aan andere gezondheidskenmerken (§7.3) worden de data van vijf jaar samengevoegd (2011 tot en met 2015). Door het samenvoegen zijn gegevens van meer respondenten beschikbaar, waardoor de schattingen nauwkeuriger worden. Voor analyses naar de relatie tussen roken en andere leefstijlkenmerken worden twee jaar samengevoegd (2014 en 2015). Dit omdat van sommige leefstijlindicators geen oudere data beschikbaar zijn. Nadeel van het samenvoegen van onderzoeksjaren is dat een eventuele ontwikkeling in de tijd buiten beschouwing blijft. Doel van deze paragrafen is dan ook niet om een ontwikkeling in het rookgedrag van jongvolwassenen te schetsen.

Cijfers die gebaseerd zijn op steekproeven, zoals die in dit hoofdstuk, hebben onzekerheidsmarges. In de tekst van dit hoofdstuk zijn alleen verschillen tussen groepen beschreven als de uitkomsten ook statistisch significant zijn.

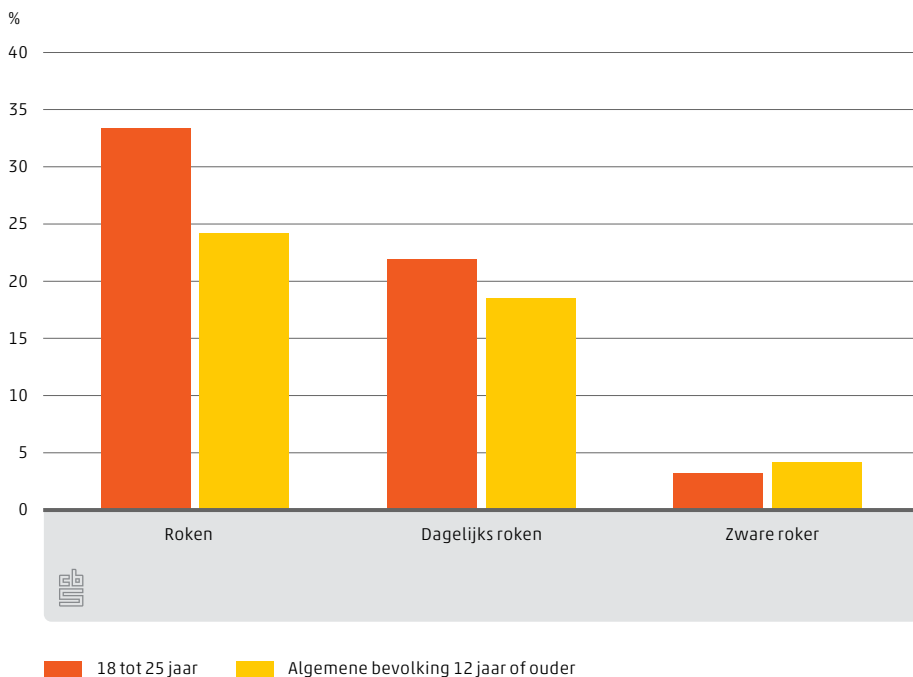
7.2 Roken onder jongvolwassenen

Meer rokers onder jongvolwassenen dan onder scholieren

Jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar roken meer dan scholieren. Ongeveer een derde van de 18- tot 25-jarigen rookte wel eens in 2011/2015. Ruim een vijfde van hen doet dit niet alleen bij gelegenheid, maar stak dagelijks een sigaret op. Iets meer dan 3 procent van de 18- tot 25-jarigen rookte per dag minstens 20 sigaretten en is daarmee een zware roker.

Het aandeel rokers onder jongeren in de leeftijd van 18 tot 25 jaar is hoger dan onder Nederlanders van 12 jaar of ouder. In die laatste groep lag het aandeel rokers in 2011/2015 op ongeveer 24 procent, bijna 10 procentpunten lager dan onder jongvolwassenen. Het percentage dagelijkse rokers in de algemene bevolking lag op 18 procent en is daarmee eveneens lager dan bij jongvolwassenen, van wie 22 procent dagelijks rookte. Het aandeel zware rokers lag met 4,2 procent juist hoger in de algemene bevolking. In de groep van 18 tot 25 jaar bedroeg dit 3,2 procent.

7.2.1 Roken onder jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) en in de algemene bevolking (12 jaar of ouder), 2011/2015

Bron: 2011-2013 CBS: Gezondheidsenquête, 2014-2015 Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. RIVM en Trimbos-instituut.

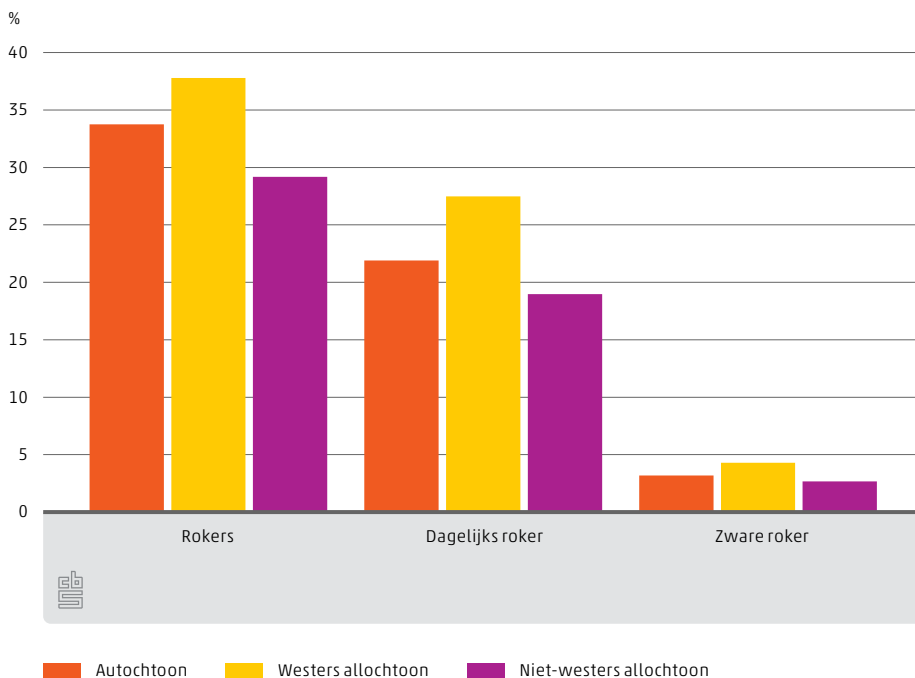
Meer jonge mannen roken

In de leeftijd van 18 tot 25 jaar roken meer mannen dan vrouwen: 37 procent tegenover 29 procent. Hetzelfde geldt voor dagelijks roken: 24 procent van de mannen en 19 procent van de vrouwen rookte dagelijks in 2011/2015. Het aandeel dagelijkse rokers onder jonge rokers verschilt echter niet en lag voor beide seksen rond 65 procent. Het aandeel zware rokers in de bevolking is hoger voor mannelijke rokers van 18 tot 25 jaar: 3,8 procent tegenover 2,6 procent voor vrouwen. In de groep rokers is dit verschil iets groter: 10,4 procent van de rokende jonge mannen en 8,8 procent van de rokende jonge vrouwen was zware roker in 2011/2015.

Minste rokers onder niet-westerse allochtonen

Van de niet-westers allochtone jongeren van 18 tot 25 jaar rookte 29 procent in 2011/2015. Hiermee ligt hun aandeel rokers veel lager dan onder autochtone en westerse allochtone jongeren. Ook het aandeel dat dagelijks rookt is met 19 procent het laagst onder de niet-westerse 18- tot 25-jarigen.

7.2.2 Roken onder jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) naar herkomst, 2011/2015

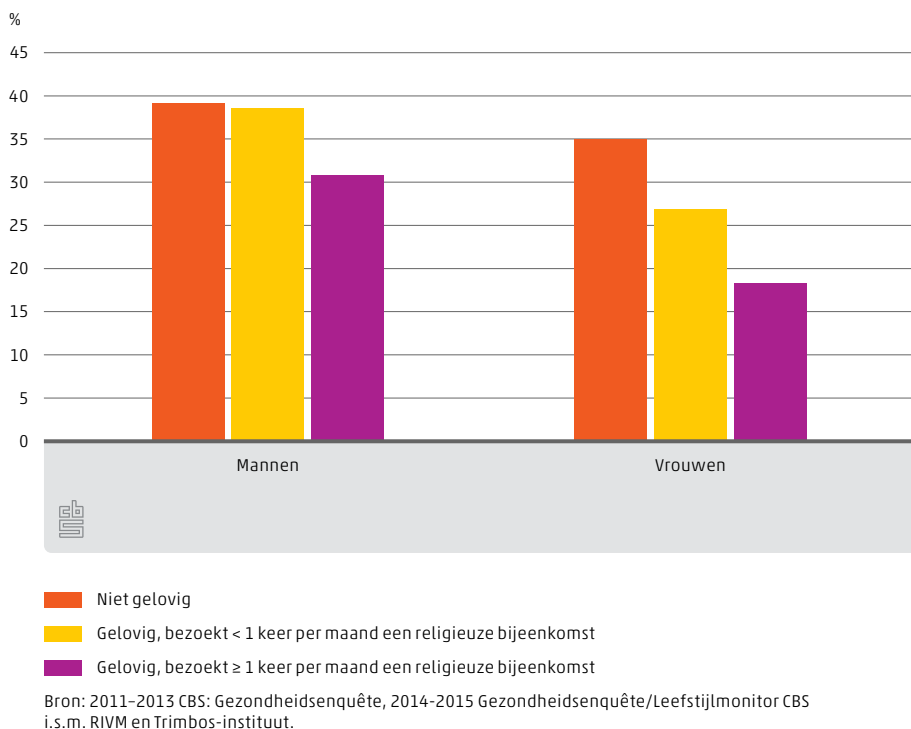
Bron: 2011-2013 CBS: Gezondheidsenquête, 2014-2015 Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. RIVM en Trimbos-instituut.

Gelovige jongvolwassenen roken minder vaak

Jongvolwassenen van 18 tot 25 jaar die aangeven dat ze gelovig zijn, rookten in 2011/2015 minder vaak dan jongeren die geen geloof aanhangen: 29 procent tegenover 37 procent. Dit verschil is groter voor vrouwen dan voor mannen. Gelovige jongvolwassenen die ten minste één keer per maand een religieuze bijeenkomst bijwonen (bijvoorbeeld naar de kerk, moskee of tempel gaan) rookten minder vaak dan gelovige jongvolwassenen die dit niet doen: 25 procent ten opzichte van 32 procent. Voor jonge mannen geldt daarnaast dat het percentage rokers hetzelfde is voor niet-gelovigen en gelovigen die minder dan

één keer per maand naar religieuze bijeenkomsten gaan; in beide groepen rookte ongeveer 39 procent. Vrouwelijke gelovigen van 18 tot 25 jaar die niet vaak naar deze bijeenkomsten gaan, rookten minder vaak (27 procent) dan vrouwen die niet gelovig zijn (35 procent). Gelovige jonge vrouwen die regelmatig religieuze bijeenkomsten bijwonen rookten het minst (18 procent).

7.2.3 Rokers onder jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) naar geloof, 2011/2015

7.3 Roken en gezondheid

Relatief vaak lichamelijke klachten bij jonge rokers

Jongvolwassenen die roken, hebben in 2011/2015 meer problemen ervaren met hun bewegingsapparaat dan jongvolwassenen die niet roken (14 tegen 10 procent). Voor de andere aandoeningen die zijn onderzocht, zijn geen

verschillen gevonden: migraine, hoge bloeddruk, psoriasis, eczeem, duizeligheid, astma/COPD, darmstoornissen en suikerziekte. Er zijn wel verschillen in de acute klachten waarvan jongvolwassenen in de afgelopen twee maanden last hadden. Het gaat dan om verkoudheidsklachten en griep (57 procent tegenover 53 procent), en drie keer per dag of vaker overgeven (7,2 tegenover 4,6 procent) of diarree hebben (17 tegenover 12 procent). Voor de andere acute aandoeningen die zijn onderzocht – acute bronchitis of longontsteking, oorontsteking en urineweginfecties – waren er geen verschillen tussen rokers en niet-rokers onder 18- tot 25-jarigen.

Roken en gezondheid

Roken is zeer schadelijk voor de gezondheid. Het verhoogt de kans op vroegtijdig overlijden en hangt samen met een groot scala aan gezondheidsproblemen. Directe gevolgen van roken zijn luchtwegproblemen, zoals astma en verminderde longfunctie, slechtere wondgenezing en trager herstel na virale infecties. Op lange termijn hebben rokers meer kans op ziekten als kanker (van longen, mond, keel, strottenhoofd en slokdarm) en COPD. Daarnaast ervaren zij vaker mond- en tandproblemen (Eysink, 2008; Volksgezondheidszorg.info, 2015).

De nicotine in tabak is verslavend voor iedereen, maar vooral voor jongeren. Dit komt door de hogere verslavingsgevoeligheid van het jonge brein (Eysinck, 2008). Deze verslavende werking van tabak maakt het moeilijk om met roken te stoppen. Daarnaast beïnvloeden omgevingsfactoren (bijvoorbeeld de beschikbaarheid van tabaksproducten en rookgedrag van ouders) en individuele kenmerken (bijvoorbeeld genetische aanleg en houding ten opzichte van roken) de kans dat jongeren gaan roken (Willemsen, Feenstra, van Kranen & Zantinge, 2014).

Rokende jonge mannen voelen zich minder gezond

Roken hangt ook samen met de psychische gesteldheid en de mate waarin een goede gezondheid wordt ervaren. Zo bestempelde in 2011/2015 ruim 85 procent van de rokende jongeren van 18 tot 25 jaar zijn of haar gezondheid als goed of zeer goed. Bij niet-rokers lag dit aandeel iets hoger, op bijna 90 procent.

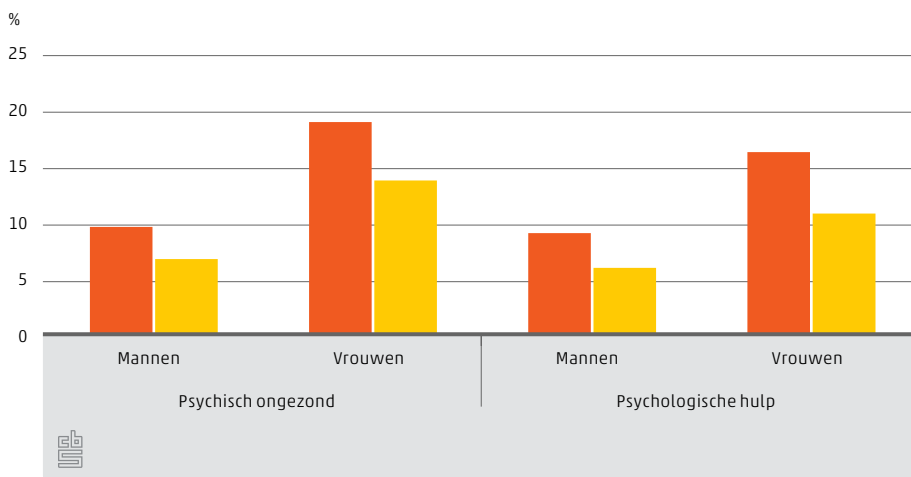
Jonge mannen van 18 tot 25 jaar beleven hun gezondheid over het algemeen positiever (93 procent) dan jonge vrouwen (86 procent). Jonge mannen ervoeren

echter minder vaak een goede gezondheid als zij roken (90 procent) dan als zij dit niet doen (94 procent). In de groep van jonge vrouwen verschilde dit niet tussen rokers en niet-rokers.

Ook vaker psychische klachten onder jonge rokers

Jongeren van 18 tot 25 jaar die roken, ervaren een minder goede psychische gezondheid. Zo voelde 14 procent van de jonge rokers in 2011/2015 zich psychisch ongezond. Bij jonge niet-rokers lag dit aandeel op 11 procent. Psychische ongezondheid uit zich in gevoelens van somberheid, rusteloosheid, zich ongelukkig of in de put voelen. Meer jonge vrouwen dan jonge mannen gaven aan een minder goede psychische gezondheid (15 procent tegenover 8 procent) te ervaren. Voor beide geldt dat sterker voor rokers. Van de jonge vrouwen die roken voelde 19 procent zich psychisch ongezond in 2011/2015, tegenover 14 procent van de jonge vrouwen die geen tabaksproducten gebruiken. Bij jonge mannen gaat het om 10 procent en 7 procent.

7.3.1 Psychische gezondheid en psychologische hulp bij jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) naar rookgedrag en geslacht, 2011/2015

■ Roker ■ Niet-roker

Bron: 2011-2013 CBS: Gezondheidsenquête, 2014-2015 Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. RIVM en Trimbos-instituut.

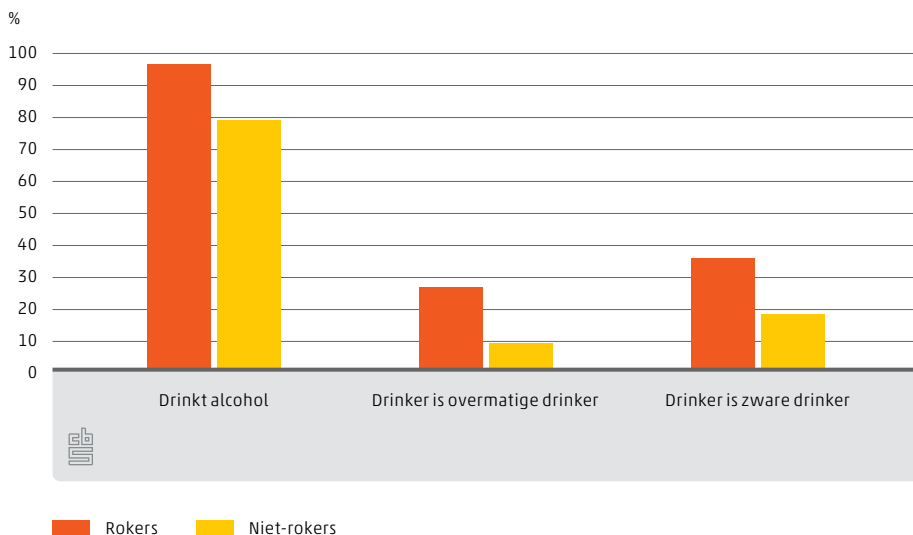
Mensen met psychische klachten kunnen hiervoor een psychologisch hulpverlener raadplegen, zoals een psycholoog, psychotherapeut of psychiater. Ruim 12 procent van de jonge rokers gaf in 2011/2015 aan dat ze in het afgelopen jaar bij een van deze hulpverleners hebben aangeklopt. Van de zware rokers was dit 17 procent. Hier staat tegenover dat 9 procent van de jongeren die niet roken zegt in het jaar voorafgaand aan de enquête een psychologisch hulpverlener te hebben bezocht. Zowel vrouwelijke als mannelijke rokers van 18 tot 25 jaar zochten vaker psychologische hulp dan degenen die niet roken. Voor vrouwen ging het in 2011/2015 om 16 procent tegenover 11 procent en voor mannen om 9 procent tegenover 6 procent.

7.4 Roken en andere leefstijlfactoren

Meer alcoholgebruik onder rokende jongeren dan onder niet-rokende jongeren

In 2014/2015 antwoordde bijna 86 procent van de jongeren van 18 tot 25 jaar met 'ja' op de vraag: "Heeft u in de afgelopen 12 maanden wel eens alcoholhoudende drank gedronken, bijvoorbeeld bier, wijn, likeur, jenever of alcoholhoudende drank gemengd met frisdrank, zoals breezers? Alcoholvrij of alcoholarm bier telt hier niet mee." Het percentage jongeren dat wel eens alcohol dronk was hoger onder rokers dan onder jongeren die niet roken; bijna 97 procent tegenover ruim 79 procent. Het percentage overmatige drinkers onder de jongeren die wel eens alcohol dronken (=drinkers) bedroeg ruim 27 procent onder de rokers en bijna 10 procent onder de niet-rokers. Ook het percentage zware drinkers onder jongeren die wel eens alcohol dronken was bijna twee keer zo hoog onder rokers dan onder niet-rokers.

7.4.1 Alcoholgebruik onder jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) naar rookgedrag, 2014/2015

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. RIVM en Trimbos-instituut.

Roken en andere leefstijlfactoren

Leefstijlfactoren zoals overmatig alcoholgebruik, overgewicht, te weinig bewegen en ongezonde voeding, verhogen het risico op bepaalde ziekten en aandoeningen zoals hart -en vaatziekten. Drugsgebruik kan ook een negatief effect hebben op gezondheid (Van Laar, 2012). Cannabisgebruik vermindert het reactie- en concentratievermogen en het korte termijn geheugen, en verhoogt het risico op verkeersongevallen. Bij het roken van cannabis komen kanker-verwekkende stoffen in het lichaam terecht, wat schadelijk is voor de longen. Drugsgebruikers kunnen in geval van intraveneus toedienen van drugs een besmetting met virussen (hepatitis B, hepatitis C of HIV) of een bloedvergiftiging oplopen. Daarnaast bestaat er een verhoogd risico op het krijgen van longaandoeningen als gevolg van het roken van een rookbare vorm van cocaïne ('crack'). Het gebruik van XTC leidt waarschijnlijk tot een langdurige verstoring van hersenfuncties, met name het geheugen, het concentratievermogen en de stemming (Van Laar, 2012). Risicovolle seks brengt eveneens gevaren voor de

gezondheid met zich mee. Door dergelijk risicogedrag kunnen ziekteverwekkers worden overgedragen en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa) ontstaan. Bovendien kan iemand via seksueel contact besmet raken met het humaan papillomavirus, dat mede een bepalende factor is voor het ontstaan van baarmoederhalskanker. Onveilig seksueel gedrag kan voorts leiden tot ongewenste zwangerschappen (Bakker, 2010). Verschillende ongezonde gedragingen clusteren vaak bij dezelfde personen; rokers zijn bijvoorbeeld vaker zware drinkers dan niet rokers (www.eengezondernederland.nl).

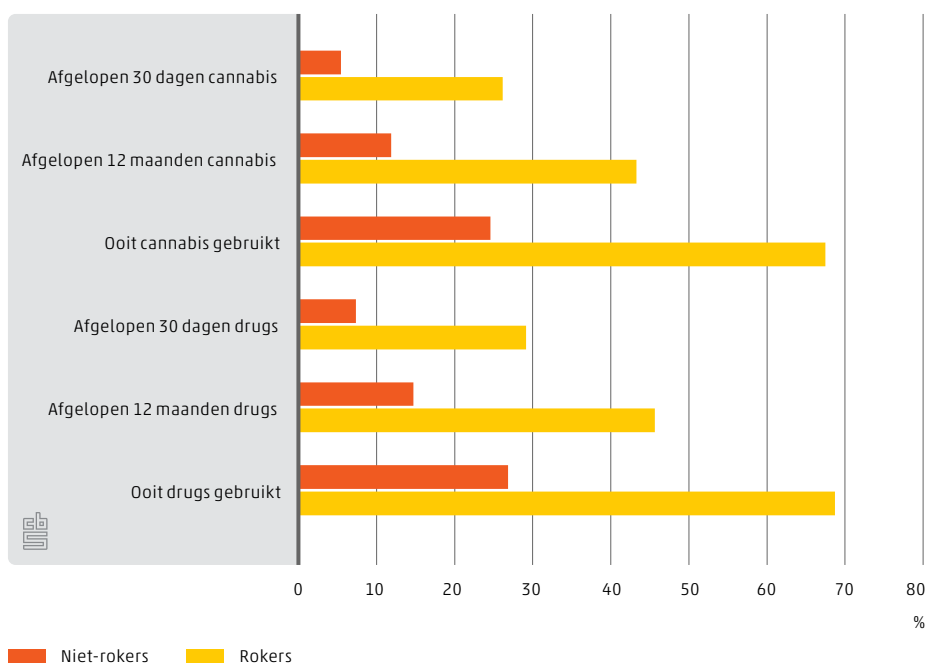
In de gezondheidsenquête van CBS staan naast vragen over roken ook vragen over alcoholgebruik, lengte en gewicht, beweging, fruit en groente consumptie, drugsgebruik en seksueel gedrag. Een aantal van deze leefstijlfactoren zijn vanaf 2014 aan de vragenlijst toegevoegd. Daarom wordt de relatie tussen roken en de andere leefstijlfactoren uit de gezondheidsenquête/leefstijlmonitor beschreven op basis van gegevens over de jaren 2014 en 2015.

Ook vaker drugsgebruik onder rokende jongeren

Het percentage jongeren dat een of meerdere soorten drugs gebruikt is hoger onder rokers dan onder niet-rokers. Bijna 27 procent van de niet-rokende jongeren van 18 tot 25 jaar gaf in 2014/2015 aan ooit drugs gebruikt te hebben tegenover bijna 69 procent van de jongeren die roken. Van de rokers gebruikten drie keer zo veel jongeren in de afgelopen 12 maanden drugs als van de niet-rokende jongeren. Voor drugsgebruik in de afgelopen 30 dagen was dit zelfs vier keer zo veel.

Van alle gevraagde soorten drugs in de gezondheidsenquête rapporteren jongeren het vaakst cannabisgebruik. Ruim 67 procent van de rokende jongeren gaf aan ooit cannabis te hebben gebruikt tegenover bijna 25 procent van de jongeren die niet roken. Ook in het afgelopen jaar gebruikten meer rokers dan niet rokers cannabis; ruim 43 procent tegenover bijna 12 procent. Bijna vijf keer zo veel rokende jongeren als niet-rokende jongeren gebruikten cannabis in de afgelopen 30 dagen.

7.4.2 Drugsgebruik onder jongvolwassenen (18 tot 25 jaar) naar rookgedrag, 2014/2015

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. RIVM en Trimbos-instituut.

Vooraf matig overgewicht komt vaker voor onder rokende jongeren

Het percentage jongeren met overgewicht is ook hoger onder rokende jongeren dan onder niet-rokende jongeren; bijna 24 procent tegenover bijna 19 procent in 2014/2015. Dit is met name toe te schrijven aan het verschil in matig overgewicht; bijna 19 procent van de rokende jongeren had matig overgewicht in 2014/2015, tegenover ruim 14 procent van de jongeren die niet roken. Het percentage jongeren met obesitas verschilt niet tussen rokers en niet-rokers (bijna 5 procent bij rokers en ruim 4 procent bij niet-rokers).

Er waren in 2014/2015 meer wekelijkse sporters onder jongeren die niet roken, ruim 69 procent, dan onder jongeren die wel roken, ruim 61 procent. Er is echter geen verschil tussen de groepen in het aandeel jongeren dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Bijna 57 procent van de jongeren van 18 tot 25 jaar voldeed aan deze norm in 2014/2015.

De Gezondheidsraad adviseerde volgens de 'Richtlijnen goede voeding' voor de periode 2006–2015 om dagelijks ten minste 200 gram groente en ten minste 200 gram fruit te eten. Jongeren van 18 tot 25 jaar die niet roken voldoen vaker aan de fruitnorm dan jongeren die roken; bijna 20 procent tegenover ruim 14 procent. Het percentage jongeren dat aan de groentenorm voldoet verschilt niet tussen rokers en niet-rokers. Ruim 22 procent van de jongeren van 18 tot 25 jaar at ten minste 200 gram groenten per dag in 2014/2015. Eind 2015 heeft de Gezondheidsraad de nieuwe 'Richtlijnen goede voeding' aangeboden aan de minister van VWS en de staatssecretaris van EZ. Het advies voor fruit is hetzelfde gebleven. Voor groente wordt nu geadviseerd om dagelijks minimaal 250 gram te eten. Voor de data verzameld in de gezondheidsenquête vanaf 2016 wordt ook uitgegaan van deze norm.

Groter aandeel dat risicovolle seks heeft onder rokende jongeren

In 2014/2015 gaf van de rokende jongeren van 18 tot 25 jaar ruim 11 procent aan risicovolle seks te hebben gehad, tegenover ruim 4 procent van de niet-rokers. Ruim 21 procent van de rokers gaf aan in de afgelopen 12 maanden een SOA-test te hebben laten uitvoeren tegenover bijna 9 procent van de niet-rokers. Ook laten rokers zich vaker testen op HIV dan niet-rokers; ruim 12 procent tegenover bijna 6 procent. Onder de rokers was het percentage van de seksueel actieve vrouwen dat risico liep op een ongeplande zwangerschap (bijna 6 procent) bijna drie keer zo hoog als onder niet-rokende vrouwen (ruim 2 procent).

Meer informatie

- **Cijfers over roken onder jongeren zijn te vinden op [StatLine](#).**
- **Cijfers over leefstijl zijn terug te vinden op [StatLine](#).**
- **Informatie over de Gezondheidsenquête is te vinden op de [website van CBS](#).**
- **Informatie over het rookbeleid van de Nederlandse overheid te vinden op haar [website](#).**
- **Informatie over de tabakswet is te vinden op [Overheid.nl](#).**
- **Informatie over de roken en leefstijl is te vinden op de [website van het RIVM en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport](#).**
- **Informatie over de voedingsrichtlijnen is te vinden op de [website van de gezondheidsraad](#).**

In dit hoofdstuk wordt verwezen naar de volgende publicaties:

Bakker, F. (Rutgers WPF) en E.M. Zantinge (RIVM). Seksueel gedrag samengevat. In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM.

Dorselaer, S. van, M. Tuithof, J. Verdurmen, M. Spit, M. van Laar en K. Monshouwer (2016). *Jeugd en riskant gedrag 2015. Kerndata uit het Peilstationsonderzoek Scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Eysink, P. (2008). Roken. In: C. T. M. Schrijver & C. G. Schoemaker (red.), *Spelen met gezondheid. Leefstijl en gezondheid van de Nederlandse jeugd*. RIVM, Bilthoven, 48–59.

Laar, M.W. van (2012). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van drugsgebruik? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. RIVM, Bilthoven.

Volksgezondheidenzorg.info (2015). RIVM: Bilthoven, 14 juli 2015.

Willemsen, M.C., D. Feenstra, H.J. Van Kranen en E.M. Zantinge (2014). Wat zijn de oorzaken van roken? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. RIVM, Bilthoven.

8.

Criminaliteit

Jeugdige verdachten en slachtoffers

2,2% van 12- tot 25-jarigen verdacht van een misdrijf

23% van 15- tot 25-jarigen slachtoffer van criminaliteit

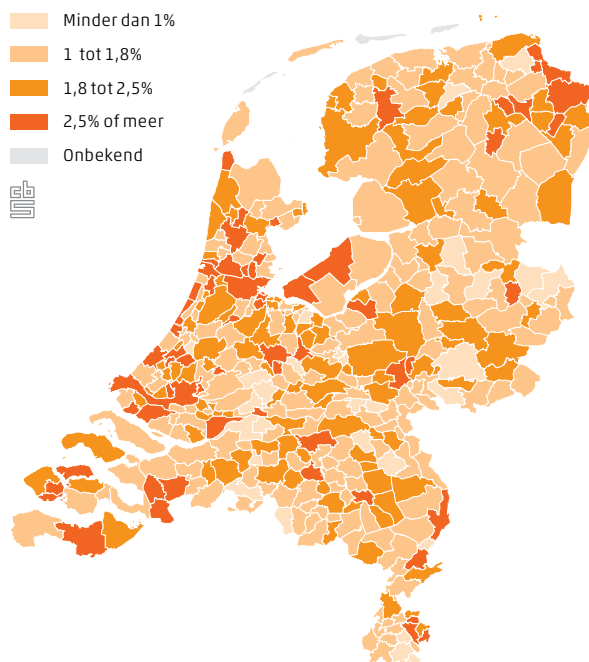
Het percentage jongeren van 12 tot 25 jaar dat geregistreerd staat als verdachte van een misdrijf is in 2007–2015 gehalveerd. Onder minderjarigen daalde dit sterker dan onder oudere leeftijdsgroepen. Ook het percentage jongeren dat slachtoffer was van criminaliteit is gedaald. Het aandeel minderjarige gedupeerden van computercriminaliteit bleef daarentegen gelijk.

8.1 Verdachte jongeren per gemeente

Meeste jeugdige verdachten in de drie grootste gemeenten en in Vlissingen

In 2015 zijn 66,1 duizend jongeren van 12 tot 25 jaar (2,2 procent van alle jongeren) geregistreerd als verdachte van een misdrijf. Hiervan was 34 procent minderjarig. Rotterdam telde naar verhouding de meeste geregistreerde verdachten onder jongeren, 3,8 procent van alle jonge Rotterdammers in 2015. Den Haag (3,7 procent) en Amsterdam (3,6 procent) volgen op de voet. Buiten de drie grootste gemeenten lag ook in Vlissingen het aandeel jeugdige verdachten hoog, 3,7 procent. In veel kleine plattelandsgemeenten, onder meer in delen van het Groene Hart en in Overijssel, is het aandeel verdachten onder jongeren relatief laag. In Tubbergen en Dinkelland bijvoorbeeld, was in 2015 slechts een half procent van de jongeren verdacht van een misdrijf. Het aandeel jeugdige verdachten hangt sterk samen met de stedelijkheid van de woonbuurt. In zeer sterk stedelijke buurten was ruim 2,9 procent van de jongeren verdachte, tegenover 1,4 procent in niet stedelijke buurten.

8.1.1 Percentage geregistreeerde verdachten onder jongeren (12 tot 25 jaar) per gemeente, 2015*

Geregistreeerde verdachten

In deze bijdrage staan de geregistreeerde jeugdige verdachten centraal. Een persoon wordt door de politie als verdachte van een misdrijf geregistreeerd als er een redelijk vermoeden van schuld aan dat misdrijf bestaat. De gegevens over geregistreeerde verdachten voor de jaren 2005 t/m 2011 komen uit de Geïntegreerde Interactieve Databank voor Strategische bedrijfsinformatie (GIDS) van de politie. De gegevens over 2012 t/m 2015 komen uit de 'Basisvoorziening Informatie' (BVI). De gegevens over 2014 en 2015 zijn nog voorlopig.

Omdat er mensen zijn die van meer dan een type misdrijf worden verdacht, tellen de aantallen verdachten per type misdrijf samen op tot meer dan het totaal aantal unieke verdachten. Een persoon die binnen een verslagjaar meer dan één keer is geregistreeerd, wordt slechts één keer meegeteld in het totaal aantal verdachten. Daarnaast wordt hij voor ieder delict waarvan hij wordt verdacht één keer geteld

in betreffende hoofdgroep van delicten. Voorbeeld: een verdachte van 10 inbraken en 2 geweldsdelicten wordt 1 maal geteld in het totaal aantal verdachten, 1 maal in de hoofdgroep vermogensdelicten en 1 maal in de hoofdgroep geweldsdelicten.

Bij overtredingen of minder zware delicten kan de politie onder bepaalde voorwaarden minderjarige jongeren doorverwijzen naar een Halt-bureau. De jongere komt dan niet in aanraking met justitie, maar kan door tussenkomst van het Halt-bureau een taakstraf uitvoeren. In deze bijdrage blijven de Halt-jongeren buiten beschouwing.

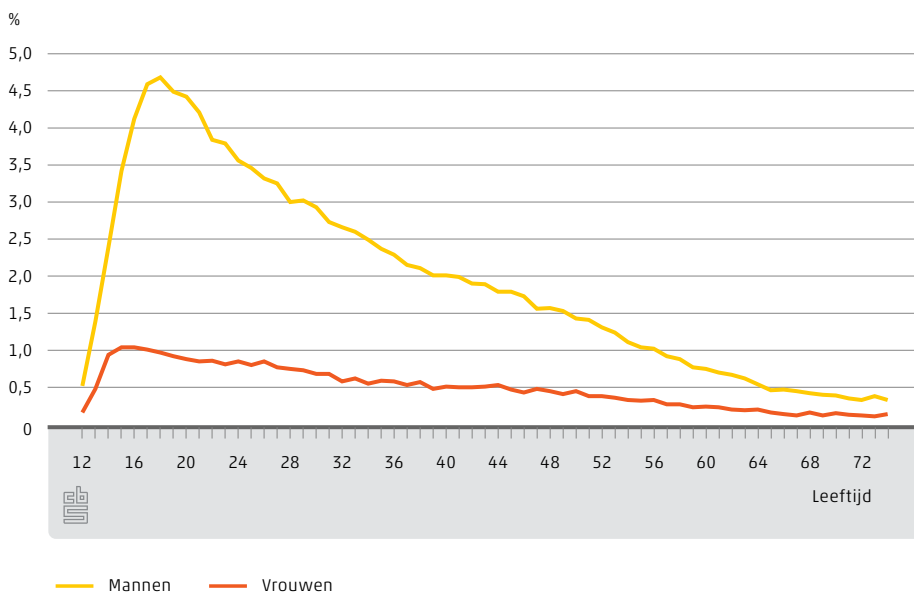
8.2 Trends in aantal verdachte jongeren

Sterk dalende trend

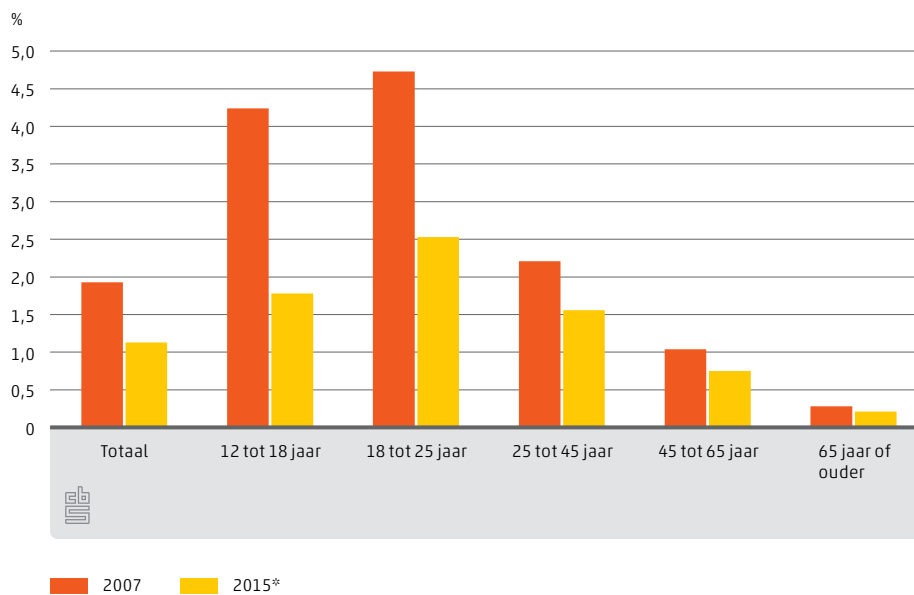
In 2015 stond 1,1 procent van de bevolking van 12 jaar of ouder geregistreerd als verdachte van een misdrijf. Dat is flink lager dan in 2007, toen dat aandeel op 1,9 procent uitkwam. Onder jongeren van 12 tot 25 jaar halveerde het aandeel verdachten zelfs, van 4,5 procent in 2007 naar 2,2 procent in 2015.

Criminaliteit hangt naast leeftijd ook sterk samen met geslacht. Het aandeel verdachten onder jonge mannen is 4 tot 5 keer zo hoog als onder jonge vrouwen. Vooral onder 17- tot 21-jarige mannen is er een piek in criminaliteit. Van deze jonge mannen was in 2015 ongeveer 4,5 procent geregistreerd als verdachte van een misdrijf, waarbij jongens van 18 het vaakst verdacht worden van misdrijven. Bij de vrouwen valt de piek iets vroeger en tellen de meisjes van 15 tot 18 jaar met ongeveer 1 procent naar verhouding de meeste verdachten, waarbij meisjes van 15 en 16 het hoogste aandeel hebben.

8.2.1 Geregistreerde verdachten naar leeftijd en geslacht, 2015*

8.2.2 Geregistreerde verdachten naar leeftijd

Het aandeel verdachte jongeren van 12 tot 18 jaar is tussen 2007 en 2015 meer dan gehalveerd: van 4,2 naar 1,8 procent. Het percentage verdachte jongeren tussen 18 en 25 jaar nam minder sterk af: van 4,7 naar 2,5 procent. Onder 25-plussers is het aandeel verdachten minder sterk gedaald dan onder jongeren. Bij de 25- tot 45-jarigen nam het percentage verdachten af van 2,2 procent naar 1,6 procent en bij de 45- tot 65-jarigen van 1,0 naar 0,8 procent.

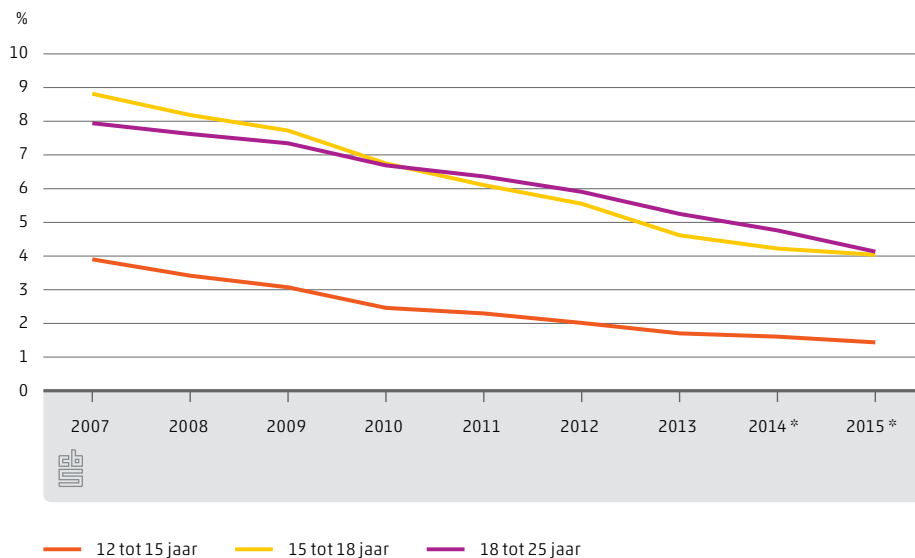
Jongvolwassen mannen het meest verdacht

In vorige edities van dit [jaarrapport](#) is steeds onderscheid gemaakt tussen verdachten onder minderjarigen (12- tot 18-jarigen) en onder jongvolwassenen (18- tot 25-jarigen). Omdat jeugdcriminaliteit sterk samenhangt met de leeftijd, maakt deze editie ook onderscheid tussen minderjarigen van 12 tot 15 jaar en minderjarigen van 15 tot 18 jaar. De gegevens over Halt-afdoeningen bij minderjarigen blijven hierbij buiten beschouwing. Bij Halt gaat het om minder zware misdrijven maar ook om overtredingen.

Het percentage geregistreerde verdachten onder 12- tot 15-jarige jongens is beduidend lager dan onder oudere minderjarigen en jongvolwassenen. Het percentage mannelijke verdachten van 12 tot 15 jaar daalde van 3,9 procent in 2007 naar 1,4 procent in 2015.

Ook het aandeel verdachte jongens van 15 tot 18 jaar nam in 2007–2015 sterk af. Tot en met 2010 telden de 15- tot 18-jarigen naar verhouding de meeste verdachten, ook ten opzichte van de jongvolwassenen. Vanaf 2011 zijn de rollen echter omgedraaid en tellen de 18- tot 25-jarige mannen naar verhouding iets meer verdachten, al is het verschil in 2015 heel klein.

8.2.3 Jonge mannen (12 tot 25 jaar) geregistreerd als verdachte van een misdrijf, naar leeftijd

Vooraf vermogensdelicten bij verdachte jongens van 15 tot 18 jaar

Minderjarige jongens vanaf 15 jaar worden relatief vaak verdacht van vermogensdelicten, zoals diefstal of inbraak. In 2015 ging het om 2,1 procent. Onder de 12- tot 15-jarige jongens lag dit aandeel op 0,8 procent en onder 18- tot 25-jarigen op 1,3 procent. Ook aan delicten in de sfeer van vernieling en openbare orde maakten de 15- tot 18-jarigen zich verhoudingsgewijs vaak schuldig.

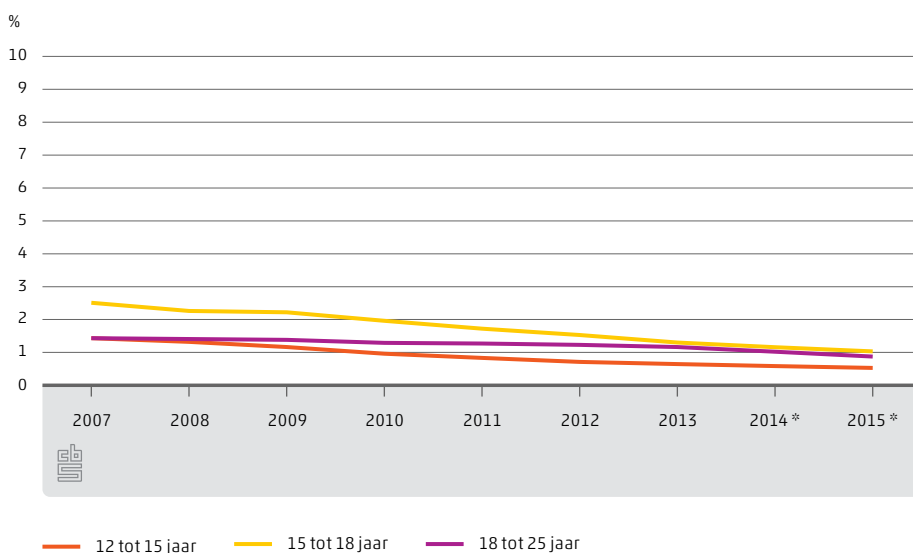
Geweldsmisdrijven komen het meest voor bij jongvolwassenen: 1,1 procent van de 18- tot 25-jarige mannen werd verdacht van een geweldsmisdrijf. Ook verkeersmisdrijven, drugsdelicten en vuurwapenmisdrijven komen bij meerderjarige jongeren relatief veel voor. Zo stond 0,8 procent van de 18- tot 25-jarige mannen in 2015 geregistreerd als verdachte van een verkeersmisdrijf. Het percentage verdachten van drugsdelicten in deze leeftijdsgroep bedroeg 0,5 procent in 2015 en het aandeel verdachten van vuurwapendelicten 0,2 procent.

Vrouwen minder vaak verdacht, maar wel jonger

Jeugdcriminaliteit komt onder vrouwen veel minder vaak voor dan onder mannen. Ook bij vrouwen is het percentage geregistreeerde verdachten in de afgelopen jaren afgenomen. Bij de vrouwen van 18 tot 25 jaar is deze afname echter wat minder sterk dan bij de andere leeftijdsgroepen en de mannen.

Over de hele periode 2007 tot en met 2015 is het aandeel verdachte meisjes van 15 tot 18 jaar hoger dan dat van de jongvolwassen vrouwen. Dit verschil wordt echter steeds kleiner. Het percentage verdachten onder 12- tot 15-jarige meisjes daalde van 1,4 procent in 2007 tot 0,5 procent in 2015.

8.2.4 Jonge vrouwen (12 tot 25 jaar) geregistreerd als verdachte van een misdrijf, naar leeftijd

De (veel) lagere jeugdcriminaliteit onder meisjes en jonge vrouwen vergeleken met mannen geldt voor nagenoeg alle typen delicten. Vooral drugsdelicten en vuurwapendelicten, maar ook geweld en vernieling komen bij mannen veel vaker voor dan bij vrouwen. Winkeldiefstallen vormen echter bij de jonge vrouwen een uitzondering. Iets meer dan 0,2 procent van de 18- tot 25-jarige vrouwen stond in 2015 geregistreerd als verdachte van winkeldiefstal. Dat is ruim 11 procent meer dan onder mannen van dezelfde leeftijd.

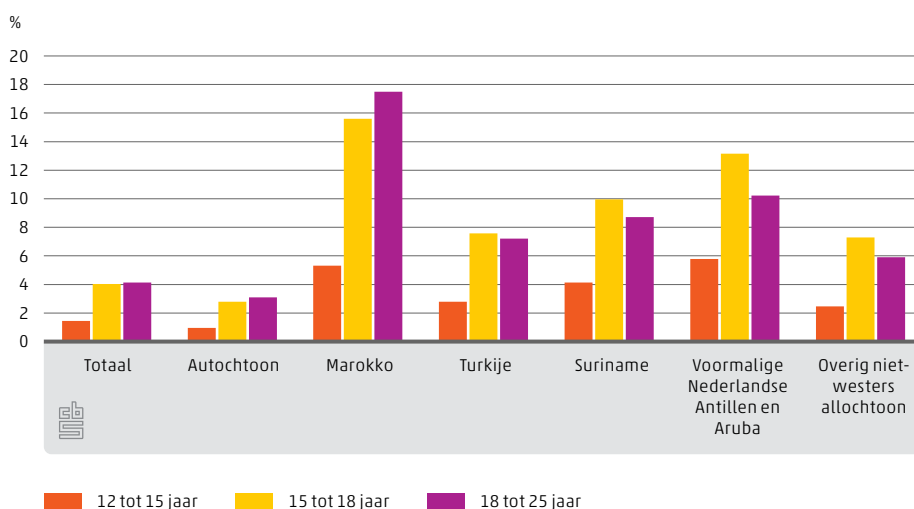
Marokkaanse, Antilliaanse en Surinaamse jongeren vaakst verdacht

Bij de verdachten van 12 tot 15 jaar zijn de Marokkaanse, Antilliaanse en Surinaamse jongens naar verhouding sterk vertegenwoordigd. In 2015 stond 5,8 procent van de jongens van Antilliaans/Arubaanse herkomst in deze leeftijdsklasse geregistreerd als verdachte van een misdrijf. Bij de Marokkaanse jongens was dit 5,3 procent en bij de Surinamers 4,1 procent. Van de autochtone jongens was 1,0 procent een verdachte.

Bij de 15- tot 18-jarige jongens is het beeld anders. Hier telden in 2015 de Marokkaanse jongens naar verhouding de meeste verdachten (15,6 procent), terwijl van de jongens van 15 tot 18 jaar van Antilliaans/Arubaanse en Surinaamse herkomst in dat jaar respectievelijk 13,2 en 10,0 procent geregistreerd stond als verdachte van een misdrijf.

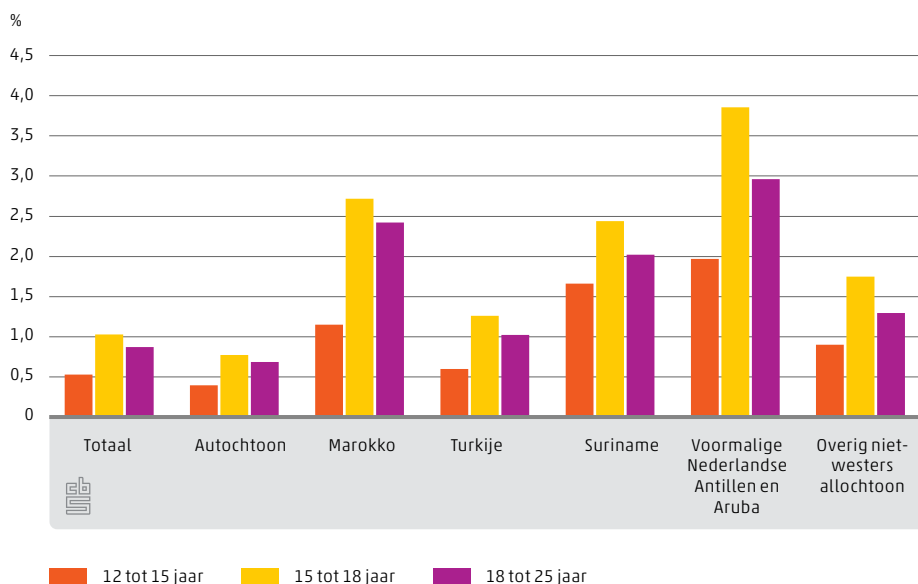
Ook bij de jongvolwassen mannen van 18 tot 25 jaar zijn de Marokkanen het vaakst verdacht. In 2015 was 17,5 procent van deze groep verdacht van een misdrijf. Voor de Antillianen/Arubanen lag dit aandeel op 10,2 procent en voor de Surinaamse 18- tot 25-jarigen 8,7 procent. Van de autochtone mannen in deze leeftijdscategorie was 3,1 procent geregistreerd als verdachte.

8.2.5 Jonge mannen (12 tot 25 jaar) geregistreerd als verdachte van een misdrijf naar herkomst en leeftijd, 2015*

Meisjes en jonge vrouwen van Antilliaanse/Arubaanse herkomst werden in alle leeftijdsgroepen het vaakst verdacht van een misdrijf. Bij de 12- tot 15-jarigen ging het om 2,0 procent en lag daarmee iets hoger dan onder Surinaamse meisjes. Bij de 15- tot 18-jarige meisjes en de 18- tot 25-jarige vrouwen stond respectievelijk 3,9 en 3,0 procent van de Antilliaanse/Arubaanse bevolkingsgroep als verdachte geregistreerd. In die leeftijdsgroepen werden jonge vrouwen met een Marokkaanse herkomst iets vaker verdacht dan Surinaamse vrouwen.

8.2.6 Jonge vrouwen (12 tot 25 jaar) geregistreerd als verdachte van een misdrijf naar herkomst en leeftijd, 2015*

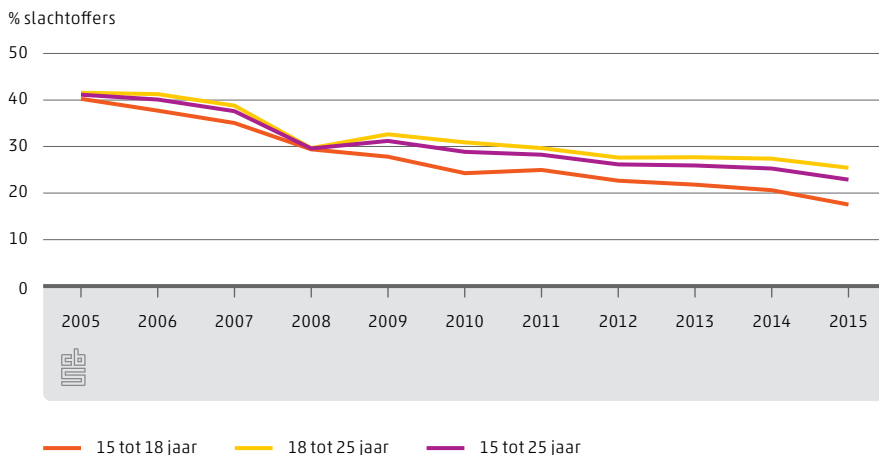

8.3 Jeugdige slachtoffers

Sterke daling jonge slachtoffers traditionele criminaliteit

Het aandeel jongeren (15 tot 25 jaar) dat slachtoffer werd van veelvoorkomende criminaliteit, zoals gewelds-, vermogens-, of vandalismedelicten daalde sterk van 41 procent in 2005 naar 23 procent in 2015. De daling van het aantal slachtoffers was onder minderjarigen sterker dan onder meerderjarigen.

8.3.1 Slachtofferschap traditionele criminaliteit jongeren (15 tot 25 jaar) naar leeftijd

Slachtoffers van criminaliteit

In deze paragraaf staan jeugdige slachtoffers van criminaliteit centraal. Het gaat om 15- tot 25-jarigen, met daarbij een extra onderscheid tussen minderjarigen en meerderjarigen. De cijfers komen uit de Veiligheidsmonitor, een grootschalige jaarlijkse enquête onder Nederlanders van 15 jaar en ouder over onder andere het thema slachtofferschap van criminaliteit. Daarbij gaat het zowel om 'traditionele' criminaliteit zoals gewelds-, vermogens-, en vandalismedelicten, als om cybercrime, dat wil zeggen criminaliteit die te maken heeft met internet of andere digitale informatiedragers. De onderzochte vormen van cybercrime zijn identiteitsfraude, koop- en verkoopfraude, hacken en pesten via internet, ook wel cyberpesten genoemd. Personen zijn slachtoffer als ze in de enquête aangeven in de twaalf maanden voorafgaande aan het onderzoek slachtoffer te zijn geweest van één of meerdere van die delicten.

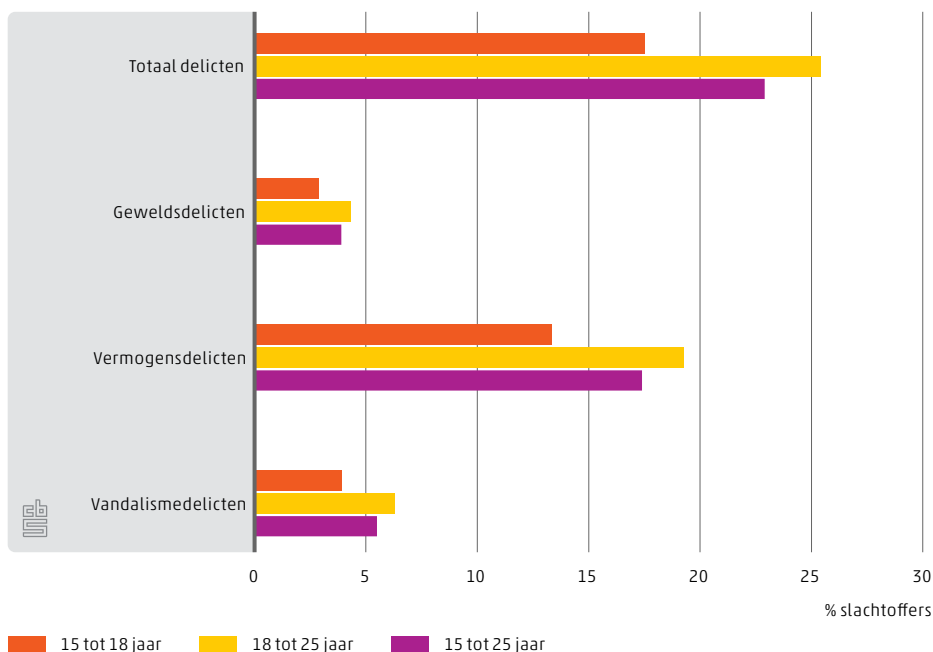
De trendcijfers in deze paragraaf zijn gebaseerd op verschillende edities van het onderzoek, namelijk achtereenvolgens de Veiligheidsmonitor Rijk (uitgevoerd in de periode 2005–2007), de Integrale Veiligheidsmonitor (2008–2011) en de Veiligheidsmonitor (vanaf 2012). Doordat in 2008 en in 2012 veranderingen zijn doorgevoerd in de vraagstellingen en de opzet van het onderzoek zijn de uitkomsten van de Veiligheidsmonitor vanaf 2012 niet zonder meer vergelijkbaar met die van de jaargangen daarvoor. Daarom zijn correcties doorgevoerd voor deze zogeheten 'methodebreuken', waardoor de uitkomsten voor de hele

periode 2005–2015 vergelijkbaar zijn. Het thema cybercrime is in 2012 voor het eerst in de Veiligheidsmonitor opgenomen. Hiervoor is dus alleen de kortetermijnontwikkeling beschikbaar.

Meerderjarigen vaker slachtoffer traditionele criminaliteit dan minderjarigen

Jongeren (15 tot 25 jaar) zijn met 23 procent meer dan gemiddeld slachtoffer van traditionele criminaliteit. Van alle Nederlanders was namelijk 18 procent slachtoffer. Net als volwassenen zijn jongeren het meest slachtoffer van vermogensdelicten (17 procent), gevolgd door vandalisme (6 procent) en geweld (4 procent).

8.3.2 Slachtofferschap traditionele criminaliteit jongeren (15 tot 25 jaar) naar soort delict, 2015

Meerderjarige jongeren zijn vaker slachtoffer dan minderjarige (25 tegen 18 procent). De verschillen treden vooral op bij vermogensdelicten, met name bij fietsdiefstal en diefstal gerelateerd aan de auto, waarvan in het laatste

geval minderjarigen doorgaans geen slachtoffer kunnen worden. Het verschil treedt ook op bij vandalisme, en dan vooral bij vernielingen aan voertuigen. Het slachtofferschap van geweldsdelicten daarentegen verschilt nauwelijks tussen 15- tot 18-jarigen en 18- tot 25-jarigen.

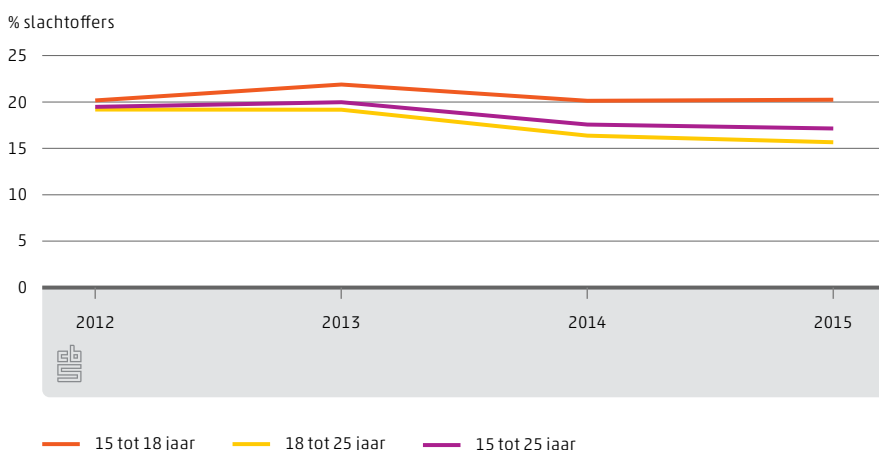
In stad meer jongeren slachtoffer traditionele criminaliteit dan op platteland

In zeer sterk verstedelijkte gemeenten waren in 2015 ruim drie op de tien jongeren (31 procent) slachtoffer van criminaliteit. In niet-stedelijke gemeenten was dit aandeel beduidend lager, namelijk minder dan twee op de tien (18 procent). Het slachtofferschap van jongeren verschilt niet naar geslacht en herkomst. Onder zowel mannen en vrouwen als onder autochtonen en allochtonen was in 2015 telkens 23 procent slachtoffer.

Slachtofferschap cybercrime gedaald bij meerderjarigen, gelijk gebleven bij minderjarigen

Het aandeel jongeren (15 tot 25 jaar) dat slachtoffer werd van cybercrime (zie kader slachtoffers van criminaliteit) daalde van 20 procent in 2012 naar 17 procent in 2015. Deze daling komt volledig voor rekening van de meerderjarigen. Bij hen nam het af van 19 naar 16 procent. Het aandeel minderjarigen dat slachtoffer werd van cybercrime, lag in 2015 met 20 procent even hoog als in 2012.

8.3.3 Slachtofferschap cybercrime jongeren (15 tot 25 jaar) naar leeftijd

Minderjarigen vaker slachtoffer cybercrime dan meerderjarigen

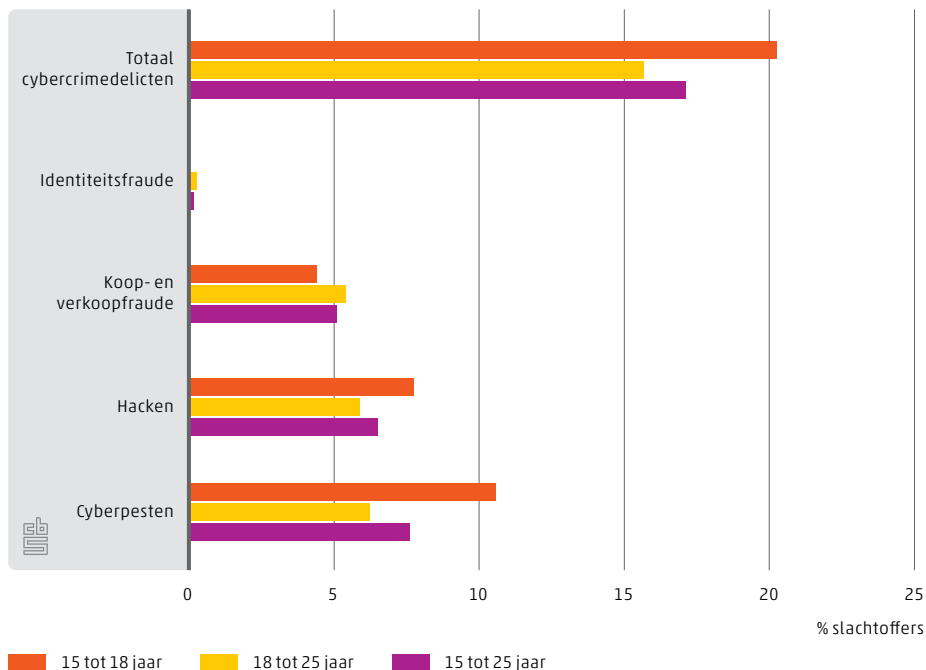
Net als bij traditionele criminaliteit zijn jongeren ook bij cybercrime meer dan gemiddeld slachtoffer: 17 procent van de 15- tot 25-jarigen tegenover 11 procent van alle Nederlanders. De delicten waar jongeren het meest slachtoffer van worden, zijn cyberpesten (8 procent) en hacken (7 procent). Koop- en verkoopfraude (5 procent) en vooral identiteitsfraude (minder dan 0,5 procent) komen minder vaak voor. In vergelijking met de totale bevolking zijn jongeren meer slachtoffer van koop- en verkoopfraude, hacken en vooral cyberpesten, en minder slachtoffer van identiteitsfraude.

17% van 15- tot 25-jarigen
slachtoffer van cybercrime

Waar bij traditionele criminaliteit meerderjarigen vaker slachtoffer zijn dan minderjarigen, is dit beeld bij cybercrime omgekeerd. Zo werd in 2015 20 procent van de 15- tot 18-jarigen met cybercrime geconfronteerd tegenover 16 procent van de 18- tot 25-jarigen. Dit verschil wordt grotendeels veroorzaakt door cyberpesten: het aandeel minderjarigen dat hiervan slachtoffer werd, is met 11 procent bijna twee keer zo groot als het aandeel meerderjarigen.

8.3.4 Slachtofferschap cybercrime jongeren (15 tot 25 jaar) naar soort delict, 2015

Slachtofferschap cybercrime verschilt niet tussen stad en platteland

Anders dan bij traditionele criminaliteit verschilt het slachtofferschap van cybercrime niet naar stedelijkheidsgraad: in zowel zeer sterk verstedelijkte gemeenten als in niet-stedelijke gemeenten werd in 2015 een even groot deel van de jongeren (circa 17 procent) slachtoffer van cybercrime.

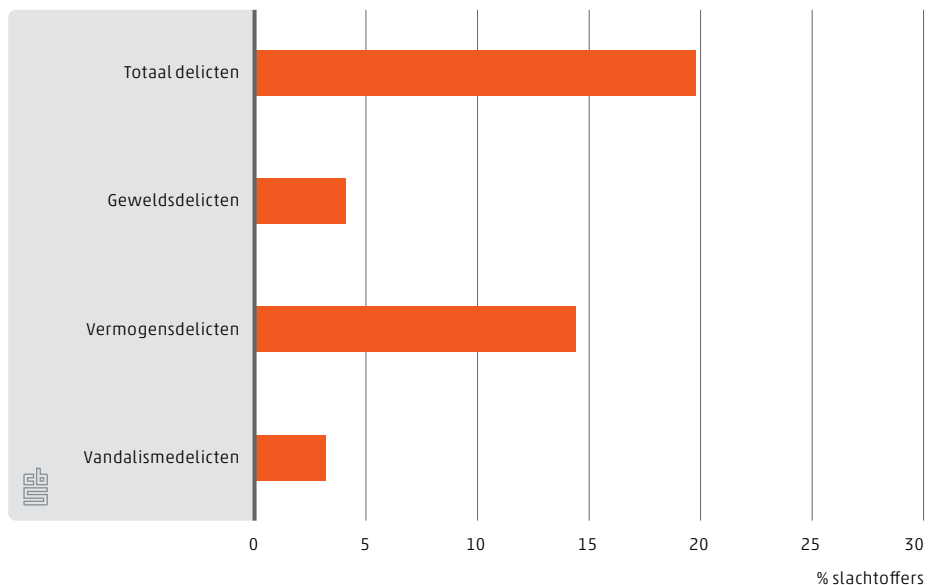
Het slachtofferschap van cybercrime onder jongeren verschilt ook niet naar herkomst: autochtonen worden er even vaak mee geconfronteerd als allochtonen. Wel is er verschil naar geslacht: vrouwen waren in 2015 iets vaker slachtoffer dan mannen (19 procent tegenover 15 procent). Dit komt vooral doordat vrouwen vaker via internet gepest worden dan mannen (10 procent tegenover 6 procent).

8.4 Caribisch Nederland

Er zijn ook cijfers beschikbaar over slachtofferschap onder jongeren in Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en St Eustatius). De cijfers komen uit de Omnibusenquête Caribisch Nederland, een vierjaarlijkse enquête die voor het eerst in juni 2013 is gehouden onder de bevolking van 15 jaar en ouder. Hierin staan onder andere vragen over criminaliteit en veiligheid. De slachtofferschapscijfers van dit onderzoek zijn door verschillen in vraagstellingen en afbakening van delictsoorten, onderzoeksopzet en veldwerkperiode niet vergelijkbaar met de slachtofferschapscijfers voor Nederland die uit de Veiligheidsmonitor komen. Aangezien de steekproefomvang van de Omnibusenquête met in totaal circa 2 duizend respondenten relatief beperkt is, is het niet mogelijk om de uitkomsten van de 15- tot 25-jarigen verder uit te splitsen naar 15- tot 18-jarigen en 18- tot 25-jarigen.

In 2013 gaf ongeveer een op de vijf 15- tot 25-jarige jongeren in Caribisch Nederland aan slachtoffer te zijn geweest van traditionele criminaliteit. Het meest voorkomend zijn vermogensdelicten (14 procent), gevolgd door geweldsdelicten (4 procent) en vandalisme (3 procent).

8.4.1 Slachtofferschap traditionele criminaliteit jongeren (15 tot 25 jaar) op Caribisch Nederland naar soort delict, 2013

Meer informatie

- Cijfers over verdachten naar geslacht, leeftijd, land van herkomst en generatie allochtonen zijn te vinden op [Statline](#).
 - Cijfers over verdachten naar delictgroep, geslacht, leeftijd en herkomst-groepering zijn te vinden op [Statline](#).
 - Van de Laan, A.M. en H. Goudriaan, 2016, Monitor Jeugdcriminaliteit. [Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2015](#).
 - Cijfers over slachtofferschap delicten naar persoonskenmerken zijn te vinden op [Statline](#).
 - Cijfers over slachtofferschap criminaliteit in Caribisch Nederland naar persoonskenmerken zijn te vinden op [Statline](#).
 - Cijfers over slachtofferschap van criminaliteit onder jongeren van 15 tot 25 jaar zijn te vinden op [Statline](#).
-

9.

**Groeiende aandacht
voor Benchmark**

Beleidsinformatie

Jeugdhulp

De zaak op de rit krijgen. De kwaliteit van de dienstverlening goed bewaken. Dat waren de belangrijkste aandachtspunten bij de decentralisatie van de jeugdhulpverlening, zo bleek vorig jaar uit interviews met zeven willekeurige gemeenten. De Benchmark Beleidsinformatie Jeugdhulp, het door VWS en CBS ontwikkelde instrument dat gemeenten kan helpen bij de uitvoering van hun jeugdhulpbeleid, had nog geen hoge prioriteit. Hoe is dat nu? We spraken hierover met acht willekeurig gekozen gemeenten. Ook vroegen we naar de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs. 'Voor een efficiëncyslag is het nog te vroeg.'

Langzaam gaat de blik van binnen naar buiten, zegt Joyce Dahlmans, beleidsmedewerker onderwijs en jeugd van de gemeente Landgraaf. 'De transitie was onrustig en dan ben je vooral intern gericht. Nu kijken we steeds meer naar buiten.' Haar collega's van de andere geïnterviewde gemeenten (Dordrecht, Ermelo, Assen, Kaag en Braassem, Maastricht, Ommen en Hardenberg) delen die ervaring. 'Als gemeente wil je dienstbaar zijn en voorkomen dat je mensen van het kastje naar de muur stuurt of dat ze te maken krijgen met lange wachttijden', aldus Gert Jan Overduin, beleidsspecialist Jeugd van de gemeente Assen. 'Nu de organisatie staat hebben we meer tijd en aandacht voor cijfers.' Dahlmans: 'Tot nu toe werken we vooral met eigen onderzoekcijfers, maar we staan nu op het punt dat we behoefte hebben aan de benchmark en deze kunnen gaan gebruiken.' Net als vorig jaar willen we ook nu weten of (en zo ja hoe) gemeenten de Benchmark Beleidsinformatie Jeugdhulp gebruiken voor hun beleid. Opnieuw praten we met willekeurig gekozen gemeenten, acht in totaal. Daarnaast willen we weten in hoeverre gemeenten samenwerken met het onderwijs. En welke eventuele winsten hier worden gerealiseerd.

Rijk instrument

De Benchmark Beleidsinformatie is een relatief nieuw en interactief instrument dat gemeenten kunnen inzetten voor hun beleid op het gebied van jeugdhulp. Het bestaat uit jeugdhulpindicatoren en maatschappelijke indicatoren. De jeugdhulpindicatoren bestaan grofweg uit het jeugdhulpgebruik per gemeente van zwaar (gesloten jeugdzorg) naar licht (ambulante jeugdhulp). De maatschappelijke indicatoren hebben betrekking op waar kinderen wonen, op school zitten, eventueel werken, of ze contact met de politie hebben gehad, cijfers over middelengebruik en het voorkomen van kindermishandeling. Door maatschappelijke indicatoren (die aangeven hoe het gaat met de jeugd) te koppelen met de jeugdhulpindicatoren kunnen gemeenten elkaar vergelijken en van elkaar leren.

De benchmark ontwikkelt zich tot een steeds rijker instrument. Sinds de lancering, bijna twee jaar geleden, worden voortdurend data toegevoegd. Uit in april 2016 gepubliceerd onderzoek van adviesbureau JB Lorenz blijkt dat zorgaanbieders en gemeenten zich veel inspanningen getroosten om te komen tot volledige en betrouwbare beleidsinformatie voor de benchmark.

Een aantal geïnterviewde gemeenten maakt inmiddels gebruik van de benchmarkcijfers. Assen bijvoorbeeld. 'Wij hebben vrij hoge cijfers op het gebied van jeugdhulpgebruik', zegt Gert Jan Overduin. 'Maar hoe komt dat? Zijn er bij ons zoveel problemen of zijn we goed in het opsporen ervan? Samen met NJi en PIONN, maar ook met zorgverleners, onderwijs, opvang, welzijn en politie en justitie proberen we die cijfers te duiden, zodat we van daaruit beleidsrichtingen kunnen kiezen. Hiervoor maken we gebruik van de Benchmark Beleidsinformatie en van andere CBS-cijfers en gegevens van CPB en Drentse onderzoekbureaus.' De benchmark heeft ook geleid tot samenwerking, zegt Overduin. 'De gemeente Lelystad heeft vergelijkbare cijfers en nam daarom contact met ons op. Daar is nog niets concreets uit gekomen, maar het is altijd goed als je van elkaar kunt leren.'

Kwaliteitsdialoog

Niet alle geïnterviewde gemeenten stellen bij hun beleid cijfers centraal. Zoals Kaag en Braassem en Ermelo. 'De benchmark geeft cijfers over trends en signalen, maar wat zeggen die cijfers?', stelt beleidsmedewerker Pieneke Koops van Ermelo. Naast de cijfers van zorgaanbieders is deze gemeente vooral geïnteresseerd in een kwaliteitsdialoog. 'Groeps- en focusgesprekken met cliënten en ouders', licht Koops toe. 'En daar gaan we mee verder. Ik verwacht dat wij minder op cijfers en meer op ervaringsverhalen, op *story telling* gaan sturen.'

Kaag en Braassem benchmarkt alleen regionaal, aan de hand van cijfers van het samenwerkingsverband Holland Rijnland. 'Die gemeenten uit onze eigen regio ken ik goed en daardoor kan ik ze ook goed vergelijken', zegt Quirien van der Zijden, adviseur maatschappelijke agenda bij de Zuid-Hollandse gemeente. 'Als je benchmarkt met willekeurige gemeenten die je níet kent kun je worden belemmerd door zo veel factoren waardoor cijfers anders kunnen uitpakken.' En natuurlijk, ze weet dat je met enig verdiepingswerk zaken boven water kunt halen. Bovendien biedt VWS gemeenten de helpende hand bij onderzoekswerk met de Benchmark Beleidsinformatie. Maar: 'Alleen al aan die regionale benchmark heb je je handen vol.' Van der Zijden onderstreept de woorden van haar Ermelose collega: 'Het gesprek is belangrijker dan de cijfers.' Ze heeft sowieso haar twijfels bij het sturen op benchmarkcijfers. 'Als je dat doet stuur je op het gebruik van jeugdhulp. Wat wij willen is sturen op het welbevinden van onze burgers.'

Voor de gemeenten Ommen en Hardenberg, die samenwerken in de Bestuursdienst Ommen-Hardenberg, komt de inzet van de Benchmark Beleidsinformatie steeds dichterbij, zegt beleidsmedewerker Agnes Roozeboom. Net als Kaag en Braassem werken deze gemeenten met een lokale sociale monitor. En net als haar collega Quirien van der Zijden zegt Roozeboom dat daar alle aandacht op is gericht. 'Maar', zo blikte ze vooruit, 'het vergelijken van onze gemeenten met andere gemeenten komt nu wel in beeld. Ik denk dat we de benchmark daar zeker voor zullen gebruiken.'

Omslag

Nu gemeenten verantwoordelijk zijn voor alle ondersteuning, hulp en zorg aan kinderen, jongeren en opvoeders is een goede afstemming en samenwerking met het onderwijs van groot belang. Aan de basis van die samenwerking staat het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO). Welke vorderingen hebben gemeenten en onderwijs tot nu toe gemaakt op het gebied van integrale hulpverlening? 'Voor echte resultaten is het nu nog te vroeg', aldus Joyce Dahlmans van de gemeente Landgraaf. Zij heeft zowel onderwijs als lokaal jeugdbeleid in haar portefeuille. 'Maar omdat we regelmatig overleg hebben met het onderwijs kun je problemen eerder signaleren en richter afstemmen met elkaar. Zo is er minder risico op terugval. Op de langere termijn maak je daar een efficiencyclag mee, maar daarvoor is het nu nog te vroeg. Het waarborgen van kwaliteit staat voorop.' Dahlmans benadrukt dat haar gemeente in de samenwerking met het onderwijs actief is op zowel bestuurlijk-, beleids- als uitvoeringsniveau. 'We zitten niet alleen aan de tekentafel.' Ze wijst op het gemeentelijke project dat zich richt op vroeg-signalering. 'Door middel van scholing willen we pedagogisch medewerkers in het peuterspeelzaalwerk beter toerusten om signalen vroegtijdig te herkennen. Als je problemen eerder oppakt, kun je zwaardere zorg vermijden.' Het project staat model voor de nieuwe manier van werken voor gemeenten. 'Waar onze afweging tot voor kort altijd curatief was, wordt deze steeds meer preventief. Daar valt winst te halen. We gaan nu meer uit van de mogelijkheden van mensen.'

Voor de samenwerking met het onderwijs is de driehoek onderwijs, wijkteams en jeugdgezondheidszorg cruciaal, stelt Agnes Roozeboom van de Bestuursdienst Ommen-Hardenberg. 'Door integraal te werken ben je in staat om signalen vroeg op te pakken en maatwerk te leveren. De financiële schotten tussen onderwijs en gemeente kunnen echter nog wel een obstakel zijn: welke ondersteuning zet de gemeente in en welke is er vanuit het onderwijs?' Door op de inhoud te kijken en het gezamenlijke doel voor ogen te houden lukt dat echter goed. 'Je moet

per casus afpellen wát je wilt bereiken met een kind en hóe je dat wilt bereiken. Dan kom je daar zeker uit.'

Ook Stefan Oosterhof van de gemeente Dordrecht benadrukt de preventieve taak van de lokale overheid. 'Onze uitdaging ligt op het preventieve vlak.' Vorig jaar gaf hij aan bekend te zijn met de Benchmark Beleidsinformatie Jeugdhulp, maar dat hij hier verder geen gebruik van maakte. Dit jaar is dat nog steeds zo. 'Wij staan bewust op afstand van de organisatie waarin wij samenwerken met zestien andere gemeenten, de *Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid*. Zo kunnen wij ons richten op onze kerntaak.' Het afgelopen jaar is de verbinding tussen de jeugdteams en de lokale situatie sterk verbeterd, blikt Oosterhof terug. Programmaregisseur Astrid Nootenboom van de *Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid* vindt vooral de cijfers over veiligheid en onderwijs van de benchmark belangrijk. Verder wijst ze op de unieke samenstelling van de regio Zuid-Holland Zuid. 'Wij zijn een regio waarin zowel stad als platteland voorkomen en dat is vrij bijzonder. Ik vergelijk ons in de benchmark daarom met name met de regio Midden-Holland.'

Pieneke Koops van de gemeente Ermelo heeft onderwijssamenwerking in haar portefeuille en gelooft heilig in een krachtenbundeling van onderwijs en jeugdhulp. 'Al zijn het wel twee verschillende werelden.' Tijdens een speciaal opgezet congres onderzochten die werelden hoe ze hun samenwerking het best vorm kunnen geven. Ondertussen worden er kleine stapjes gezet, vertelt Koops. 'Een groepje "weinig leerbare kinderen" dat we eerst dagbesteding aanboden bij een zorginstelling, krijgt die dagbesteding nu bij een school. Door de andere omgeving en de andere prikkels zien we deze kinderen vorderingen maken.' De geïnterviewde beleidsambtenaren zien kansen in de samenwerking met het onderwijs, maar ook binnen de integrale kernteams die veel gemeenten hebben opgezet. 'We vragen elkaar om op een andere manier naar de casuïstiek te kijken en werken nu veel oplossingsgerichter', zegt Gerdie Haasen, senior beleidsmedewerker Jeugd en WMO bij de gemeente Maastricht. Ze geeft een voorbeeld: 'Een aanvraag voor leerling-vervoer bekeken we voor de decentralisatie als een losstaand verzoek, maar moeten we nu in een breder verband beoordelen. Het afwijzen van zo'n aanvraag kan bijvoorbeeld betekenen dat het kind of zijn ouder een andere vorm van ondersteuning nodig heeft. We zien nu beter dat het niet ophoudt met het beoordelen van de aanvraag.'

Kwaliteit en continuïteit

Quirien van der Zijden vindt het positief dat door het werken op uitvoeringsniveau kernteams en onderwijs samen sneller problemen kunnen oppakken, maar signaleert dat het ook niet altijd duidelijk is wat onderwijs en jeugdhulp van elkaar kunnen verwachten. 'Dat heeft ook te maken met de introductie van de Wet passend onderwijs in 2014, die een zorgplicht legt bij scholen. Je merkt dat scholen op dat gebied nog zoekend zijn. Beide partijen moeten nog wennen aan de nieuwe situatie. Maar dat de samenwerking sneller en intensiever is geworden vind ik een goede ontwikkeling. Dat leidt op de langere termijn tot kwaliteitsverbetering.'

Vooraf dat laatste – kwaliteitsverbetering – stellen gemeenten voorop bij de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs. De te bereiken efficiencyslag heeft niet de hoogste prioriteit, al wordt deze op de wat langere termijn wel verwacht.

Hoe verder?

Afstemming tussen jeugdhulp en passend onderwijs wordt door deskundigen van groot belang geacht om kinderen optimaal te kunnen bieden wat ze nodig hebben. In aanvulling op de voor dit hoofdstuk gehouden interviews vroegen wij enkele gemeenteambtenaren, wetenschappers en betrokkenen uit de praktijk naar hun visie op deze samenwerking. Dit resulteerde in een videoboodschap die u kunt vinden op de website van de [Landelijke Jeugdmonitor](#).

Begrippen

Acute gezondheidsklacht

Een persoon van 12 jaar of ouder die 'Ja' heeft geantwoord op de vraag of hij of zij de betreffende acute gezondheidsklacht heeft of in de afgelopen 2 maanden heeft gehad. Dit wordt gevraagd voor zes acute klachten:

1. Een verkoudheid, griep, keelontsteking of voorhoofdsholteontsteking.
2. Acute bronchitis of longontsteking, hier wordt *niet* bedoeld chronische bronchitis.
3. Oorontsteking.
4. Infectie of ontsteking van de nieren, blaas of urinewegen.
5. Diarree, hiermee wordt bedoeld tenminste 3 maal dunne ontlasting binnen 24 uur.
6. Braken, hiermee wordt bedoeld tenminste 3 maal braken binnen 24 uur.

Allochtoon

Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf of dat van de moeder, tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval geldt het geboorteland van de vader. Ook wordt onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen.

Arbeidsongeschiktheidsuitkering

Uitkering in het kader van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA), de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong), de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong) en de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ).

Autochtoon

Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.

Beroepsbevolking

Personen die betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking) of die geen betaald werk hebben, recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking). Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking).

De gegevens worden meestal gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar. Bij betaald werk gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur.

Besteedbaar inkomen

Het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen. Betaalde inkomensoverdrachten bestaan uit overdrachten tussen huishoudens zoals alimentatie betaald aan de ex-echtgeno(o)t(e). Premies inkomensverzekeringen betreffen premies betaald voor sociale verzekeringen, volksverzekeringen en particuliere verzekeringen in verband met werkloosheid, ziekte en arbeidsongeschiktheid en ouderdom en nabestaanden.

Bijstandsgezinnen

Huishoudens in Nederland waarin ten minste één bewoner een bijstandsuitkering heeft op 31 december van het referentiejaar. Onder een bijstandsuitkering worden uitkeringen in het kader van de WWB (Wet werk en bijstand) en BBZ (Besluit bijstandsverzekering zelfstandigen) verstaan.

Bruto inkomen uit werk

Dit bestaat uit inkomen uit arbeid en inkomen uit eigen onderneming. Onder inkomen uit arbeid wordt verstaan loon en salaris inclusief de werknemers- en werkgeversbijdrage in de premies voor de sociale verzekeringen, bonussen, spaarloon en de beloning van arbeid die niet in dienstbetrekking is verricht. Ook de waarde van het privégebruik van de auto van de werkgever is hiertoe gerekend. Inkomen uit eigen onderneming is het fiscaal resultaat uit onderneming vermeerderd met het bedrag van de ondernemersaftrek en de investeringsaftrek.

Cybercrime

Criminaliteit die te maken heeft met internet of andere informatiedragers. In de Veiligheidsmonitor zijn de volgende vormen van cybercrime onderzocht: identiteitsfraude (gebruik zonder toestemming van persoonsgegevens voor financieel gewin), koop- en verkoopfraude (het (ver)kopen van goederen en/of diensten zonder die te leveren of te betalen), hacken (het ongeoorloofd binnendringen op iemands computer) en pesten via het internet, ook wel cyberpesten genoemd.

Dagelijkse roker

Een roker die 'Ja' antwoordt op de vraag: "Rookt u elke dag?".

Drinker

Het percentage personen dat in het afgelopen jaar wel eens alcohol heeft gedronken.

Drugsgebruik

Het gebruik van 1 of meerdere van de volgende drugssoorten:

- cannabis (hasj, wiet, marihuana);
- amfetamine (zoals pep en speed);
- XTC (ecstasy, MDMA);
- LSD;
- paddo's (hallucinogene paddenstoeltjes of magic mushrooms);
- cocaïne (ook crack, gekookte coke, freebase);
- heroïne (horse, smack of bruin);
- GHB;
- Methadone.

Bij gebruik van meerdere drugssoorten wordt de meest recent gebruikte drugssoort als bepalend gezien voor de verdeling over de categorieën 'afgelopen maand', 'afgelopen jaar' en 'ooit'.

Eenoudergezin

Particulier huishouden bestaande uit één ouder met een of meer thuiswonende kinderen (en met mogelijk ook overige leden).

Eerstegeneratieallochtoon

Persoon die in het buitenland is geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Flexibele arbeidsrelatie

Een arbeidsrelatie waarbij sprake is van een arbeidsovereenkomst waarin de afspraak over de arbeidsduur gewoonlijk varieert tussen een overeengekomen minimum en maximum aantal uren per week. Tot de werknemers met een flexibele arbeidsrelatie worden gerekend uitzendkrachten, oproepkrachten en overige contracten waarin de arbeidsduur gewoonlijk varieert tussen een minimum en een maximum aantal uren per week.

Geregistreerde verdachte

Een persoon wordt door de politie als verdachte van een misdrijf geregistreerd als er een redelijk vermoeden van schuld aan dat misdrijf bestaat.

Gestandaardiseerd inkomen

Het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Deze correctie vindt plaats met behulp van equivalentiefactoren. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Met behulp van de equivalentiefactoren worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze wijze zijn de welvaartsniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt. Het gestandaardiseerd inkomen is een maat voor de welvaart van (de leden van) een huishouden.

Halt (Het Alternatief)

“Lik-op-stuk”-benadering van jongeren van 12 tot 18 jaar, die met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking komen voor het plegen van bepaalde vormen van licht strafbare feiten. De politie stuurt het dossier niet door naar het Openbaar Ministerie als de betrokken persoon voldoet aan de voorwaarden die Halt oplegt. Feitelijk is het een voorwaardelijk politiesept. De strafbare feiten die voor een Halt-straf in aanmerking komen zijn vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur.

Jeugdbescherming

Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige tot 18 jaar wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan “onder toezicht gesteld” (OTS) of “onder voogdij geplaatst”. Bij een OTS-maatregel wordt het gezag van de ouders ingeperkt, terwijl bij een voogdij-maatregel het gezag van de ouders beëindigd wordt.

Jeugdhulp

Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet. Het betreft hulp en zorg aan jongeren tot 18 jaar en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

Jeugdreclassering

Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking,

kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Jongeren

Jongeren van 0 tot 25 jaar. De leeftijdselectie kan per onderwerp verschillen. Dit is afhankelijk van de databron.

Laag inkomen

Een inkomen dat, omgerekend naar een inkomen van een alleenstaande, een lagere koopkracht vertegenwoordigt dan een bedrag van 9.250 euro in prijzen van 2000. Om te bepalen of een huishouden een laag inkomen heeft, wordt het besteedbaar inkomen van een huishouden (exclusief gebonden overdrachten zoals huursubsidie/huurtoeslag) omgerekend tot het gestandaardiseerde inkomen. Vervolgens wordt dit gestandaardiseerde inkomen (met het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie) herleid naar het prijspeil in 2000. Het resulterende gestandaardiseerde en gedefleerde inkomen is laag wanneer het minder is dan 9.250 euro. Deze grens komt ongeveer overeen met de koopkracht van een bijstandsuitkering voor een alleenstaande in 1979, toen deze op zijn hoogst was.

Misdrijf

Strafbaar feit van de zware soort, als zodanig aangeduid in de strafwetten. De gegevens over misdrijven zijn ingedeeld volgens de standaardclassificatie misdrijven van het CBS:

- vermogensmisdrijven;
- geweldsmisdrijven;
- vernieling en openbare orde misdrijven;
- verkeersmisdrijven;
- drugs misdrijven;
- overige misdrijven.

Nederlandse Norm Gezond Bewegen

Het percentage personen van 12 jaar of ouder dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Deze norm geeft aan hoeveel lichaamsbeweging minimaal nodig is om de gezondheid in stand te houden en te verbeteren. De norm is gebaseerd op MET-waarden (metabool equivalenten): 1 MET komt overeen met het energieverbruik van rustig zitten en 5 MET komt overeen met een energieverbruik van 5 maal dit rustmetabolisme. Voor alle activiteiten die

in de SQUASH-vragenlijst worden uitgevraagd is de MET-waarde vastgesteld. Volgens de norm moeten jongeren van 12 t/m 17 jaar dagelijks minimaal een uur matig intensieve lichamelijke activiteit (MET-waarde is minimaal 5) verrichten, bijvoorbeeld fietsen. Personen vanaf 18 jaar dienen minimaal een half uur matig intensieve activiteit te verrichten op ten minste vijf dagen van de week. Voor personen van 18 t/m 54 jaar geldt dat de MET-waarde minimaal 4 moet zijn, bijvoorbeeld wandelen (5 km/u). Voor personen van 55 jaar of ouder is het voldoende als de MET-waarde 3 bedraagt, bijvoorbeeld rustig wandelen (4 km/u).

Netto-arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking). Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). De gegevens worden meestal gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar.

Niet-westers allochtoon

Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (excl. Indonesië en Japan) of Turkije. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westers allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Overmatige drinker

Een drinker die meer dan 21 glazen per week (mannen) of meer dan 14 glazen per week (vrouwen) drinkt.

Ondergewicht, overgewicht en ernstig overgewicht (obesitas)

De maat voor onder- of overgewicht is de Body Mass Index (BMI). De BMI is het quotiënt van het lichaamsgewicht in kilogrammen en het kwadraat van de lengte in meters [kg/m²]. Voor volwassenen van 20 jaar of ouder zijn de criteria:

- Ondergewicht: BMI < 18,5;
- Normaal gewicht: BMI ≥ 18,5 en < 25,0;
- Overgewicht: BMI ≥ 25,0;
- Matig overgewicht: BMI ≥ 25,0 en < 30,0;
- Ernstig overgewicht: BMI ≥ 30,0.

Voor personen jonger dan 20 jaar gelden andere grenswaarden. Deze waarden hangen af van de leeftijd en het geslacht. In de tabellen zijn geen respondenten betrokken met onbekende lengte en/of gewicht of met een onwaarschijnlijk gewicht in relatie tot de opgegeven lengte. Voor personen met een BMI kleiner

dan 10 (0–20 jaar), kleiner dan 14 (20 jaar of ouder) of groter dan of gelijk aan 50, wordt niet bepaald of er sprake is van ondergewicht of (ernstig) overgewicht.

Positief ervaren gezondheid

Een persoon die 'Goed' of 'Zeer goed' aankruist op de vraag: "Hoe is over het algemeen uw gezondheidstoestand?".

Praktijkonderwijs

Praktisch onderwijs, aansluitend op het basisonderwijs, dat bestemd is voor leerlingen die niet in staat zijn om een diploma te behalen in het vmbo. Het praktijkonderwijs is hoofdzakelijk voortgekomen uit het speciaal voortgezet onderwijs voor moeilijk lerende kinderen (svo-mlk). Tussen 1999 en 2002 is het svo-mlk omgevormd tot het praktijkonderwijs. Het praktijkonderwijs beoogt de leerlingen op te leiden voor zeer eenvoudig werk op de arbeidsmarkt. Stages vormen een essentieel onderdeel van deze onderwijsvorm. Leerlingen die het praktijkonderwijs verlaten, krijgen een getuigschrift.

Psychisch ongezond

Een persoon met een slechte psychische gezondheid, gemeten met de MHI-5. Deze vragenlijst meet psychische gezondheid en omvat 5 vragen die betrekking hebben op de afgelopen 4 weken. Deze vragen zijn onderdeel van een uitvoeriger maat van algemene gezondheid, de Short Form 36 (SF-36). De MHI-5 bestaat uit de volgende 5 items:

1. Voelde u zich erg zenuwachtig?
2. Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken?
3. Voelde u zich kalm en rustig?
4. Voelde u zich neerslachtig en somber?
5. Voelde u zich gelukkig?

Elke vraag heeft 6 antwoordcategorieën: voortdurend, meestal, vaak, soms, zelden en nooit. Om de score van een respondent te berekenen, worden bij vraag 1, 2 en 4 aan deze antwoorden respectievelijk de waarden 0, 1, 2, 3, 4 en 5 toegekend. Bij vraag 3 en 5 worden deze waarden in omgekeerde volgorde toegekend, dus respectievelijk 5, 4, 3, 2, 1 en 0. Door de waarden van de 5 vragen bij elkaar op te tellen wordt een score verkregen die kan variëren van 0 tot 25. De somscore wordt berekend door deze score met 4 te vermenigvuldigen, en ligt daarmee tussen 0 en 100. Een somscore van 60 of hoger wordt gezien als een indicatie voor een goede psychische gezondheid, een somscore van minder dan 60 als een indicatie voor een slechte psychische gezondheid.

Richtlijnen gezonde voeding

Volgens de 'Richtlijnen gezonde voeding' van de Gezondheidsraad uit 2006–2015 dient iedereen voldoende groente, fruit en vis te eten. De hoeveelheid groente en fruit die als voldoende wordt beschouwd verschilt per leeftijd:

- Groente: voor kinderen van 4 t/m 8 jaar geldt dat minimaal 100 gram per dag voldoende is, voor jongeren van 9 t/m 13 jaar is dit 150 gram, voor personen van 14 t/m 70 jaar 200 gram en voor ouderen vanaf 71 jaar 150 gram.
Een opscheplepel is ongeveer 50 gram.
- Fruit: voor kinderen t/m 8 jaar wordt minimaal 150 gram als voldoende gezien, vanaf 9 jaar is dit 200 gram. Voor één stuk fruit wordt 100 gram gerekend.
Voor vis wordt aanbevolen om dit minimaal 2 keer per week te eten, waarvan minstens 1 dag vette vis, zoals zalm, haring en makreel.

Risico ongeplande zwangerschap

Risico op een ongeplande zwangerschap wordt gelopen als een vrouw seks heeft zonder dat zij of haar partner voorbehoedsmiddelen gebruikt en zij niet al zwanger is of dat probeert te worden. Vrouwen zijn seksueel actief als ze in de afgelopen 12 maanden seks hebben gehad.

Risico op armoede

Iemand loopt risico op armoede wanneer zijn of haar huishouden een laag inkomen heeft (zie Laag inkomen).

Risicovolle seks

Risicovolle seks is gedefinieerd als geslachtsgemeenschap of anale seks die onbeschermd (zonder condoom) plaatsvindt met een partner waar iemand geen vaste relatie mee heeft. Het gaat daarbij om het laatste seksuele contact (dat in de afgelopen 12 maanden moet hebben plaatsgevonden).

Roken/Roker

Personen die "ja" antwoorden op de vraag: "Rookt u wel eens?".

Schoolsoorten

vmbo = voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs.

havo = hoger algemeen voortgezet onderwijs.

vwo = voorbereidend wetenschappelijk onderwijs.

mbo = middelbaar beroepsonderwijs.

hbo = hoger beroepsonderwijs.

wo = wetenschappelijk onderwijs.

Slachtofferschap criminaliteit

Personen die in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer zijn geweest van een of meerdere delicten. In de Veiligheidsmonitor gaat het om geweldsdelicten (mishandeling, bedreiging, geweld met seksuele bedoelingen), vermogensdelicten ((poging tot) inbraak, fietsdiefstal, autodiefstal, diefstal uit/vanaf de auto, diefstal andere voertuigen, (poging tot) zakkenrollerij/beroving, overige diefstal) en vandalismedelicten (vernielingen aan voertuigen, overige vernielingen). In de Omnibusenquête Caribisch Nederland gaat het eveneens om gewelds-, vermogens-, en vandalismedelicten maar het aantal onderzochte delictsoorten is beperkter. Fietsdiefstal en van diefstal uit/vanaf de auto bijvoorbeeld zijn niet in de vragenlijst opgenomen.

Soa-test

Test die gedaan wordt om na te gaan of een persoon een seksueel overdraagbare aandoening (soa) heeft, anders dan HIV (humaan immunodeficiëntievirus).

Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB)

Het doel van het SSB is het verschaffen van microdata waarmee een samenhangende, consistente beschrijving kan worden gegeven van een aantal aspecten van de bevolking van Nederland. Hiertoe zijn registers (onder andere van de belastingdienst, uitkeringsinstanties, DUO) per individu gekoppeld aan de Gemeentelijke basisadministratie (GBA). Naast deze registraties worden ook resultaten van persoonsenquêtes aan het SSB gekoppeld. Het SSB bevat daarmee individuele gegevens van alle inwoners van Nederland zoals demografische kenmerken, type huishouden, werk, uitkeringen en inkomen.

Stedelijkheid

De indeling naar stedelijkheid is gebaseerd op de omgevingsadressendichtheid van de gemeente.

Voor ieder adres binnen een gemeente is de adressendichtheid vastgesteld van een gebied met een straal van 1 km rondom dat adres. De omgevingsadressendichtheid van een gemeente is de gemiddelde waarde hiervan voor alle adressen binnen die gemeente. De volgende vijf stedelijkheidsklassen worden onderscheiden:

- zeer sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 2.500 of meer);
- sterk stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1.500 tot 2.500);
- matig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 1.000 tot 1.500);
- weinig stedelijk (omgevingsadressendichtheid van 500 tot 1.000);
- niet-stedelijk (omgevingsadressendichtheid van minder dan 500).

Thuiswonende kinderen

Persoon ongeacht leeftijd of burgerlijke staat die een kind-ouder relatie heeft met één of twee tot het huishouden behorende ouders. Onder thuiswonende kinderen worden ook adoptie- en stiefkinderen begrepen, maar geen pleegkinderen.

Tweedegeneratieallochtoon

Persoon die in Nederland is geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Vaste arbeidsrelatie

Relatie tussen een werkgever en een werknemer waarbij sprake is van een arbeidscontract voor onbepaalde tijd.

Vermogen

Het saldo van bezittingen en schulden. De bezittingen bestaan uit financiële bezittingen (banktegoeden en effecten), onroerend goed en ondernemingsvermogen. De schulden omvatten onder meer schulden ten behoeve van een eigen woning en consumptief krediet. Enkele zaken zijn bij de berekening van het vermogen niet meegeteld door gebrek aan gegevens. Zo kan het tegoed dat is opgebouwd bij spaar- en levenhypotheek, niet aan de bezittingen toegevoegd worden. Ontbrekende vormen van bezit zijn verder contant geld, duurzame consumptiegoederen (met uitzondering van de eigen woning), juwelen en antiek. Aanspraken op pensioen of lijfrente zijn ook als een vorm van vermogen te beschouwen. Omdat een huishouden niet vrijelijk kan beschikken over deze aanspraken zijn deze echter niet in de vermogensdefinitie opgenomen.

Vmbo – basisberoepsgerichte leerweg (vmbo-b)

Onderwijsprogramma, leerweg genoemd, binnen het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Vooropleiding voor de basisberoepsopleiding, niveau 2 van de kwalificatiestructuur van het mbo.

Vmbo – gemengde leerweg (vmbo-g)

Onderwijsprogramma, leerweg genoemd, binnen het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Heeft hetzelfde niveau als vmbo -theoretische leerweg, maar heeft ook een beroepsgericht vak; geeft toegang tot de middenkaderopleiding, niveau 4 van de kwalificatiestructuur van het mbo. Het is na diplomering tevens mogelijk door te stromen naar het vierde leerjaar havo.

Vmbo – kaderberoepsgerichte leerweg (vmbo-k)

Onderwijsprogramma, leerweg genoemd, binnen het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. De minimale vooropleiding voor de vakopleiding en de

middenkaderopleiding, resp. op niveau 3 en 4 van de kwalificatiestructuur van het mbo.

Vmbo – theoretische leerweg (vmbo-t)

Onderwijsprogramma, leerweg genoemd, binnen het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Geeft toegang tot de middenkaderopleiding, niveau 4 van de kwalificatiestructuur van het mbo. Het is na diplomering tevens mogelijk door te stromen naar het vierde leerjaar havo.

Voortgezet speciaal onderwijs

Voortgezet onderwijs voor leerlingen die specialistische en/of intensieve begeleiding nodig hebben, omdat zij een beperking, chronische ziekte of stoornis hebben.

Wekelijkse sporter

Het percentage personen van 12 jaar of ouder dat minimaal 1 keer per week sport.

Werkloosheidsuitkering

Uitkering op grond van de Werkloosheidswet (WW). De WW biedt werknemers een (verplichte) verzekering tegen de financiële gevolgen van werkloosheid. De wet voorziet in een uitkering die gerelateerd is aan het laatstverdiende inkomen uit dienstbetrekking. De duur van de uitkering is afhankelijk van het arbeidsverleden van de verzekerde. Iemand heeft recht op een werkloosheidsuitkering als hij of zij

- (onvrijwillig) is ontslagen,
- ten minste 26 kalenderweken heeft gewerkt in de periode van 36 weken direct voorafgaand aan de werkloosheid,
- vier jaar of meer uit de afgelopen vijf jaar heeft gewerkt.

Werkzame beroepsbevolking

Personen die betaald werk hebben. Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). De gegevens worden meestal gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar. Bij betaald werk gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur.

Westers allochtoon

Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen van de werelddelen Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westers allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Werkloze beroepsbevolking

Personen zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn. Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). De gegevens worden meestal gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar. Bij betaald werk gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur.

Zware drinker

En persoon die minstens 1 keer per week 6 of meer glazen alcohol op een dag drinkt (mannen) of minstens 1 keer per week 4 of meer glazen alcohol op één dag drinkt (vrouwen).

Zware roker

Een roker die per dag 20 of meer sigaretten rookt. Personen die enkel sigaar en/of pijp roken zijn geen zware rokers.

Medewerkers

Auteurs

1. Inleiding

Ruud van Herk (VWS)

2. Jongeren in Nederland

Suzanne Loozen en Carel Harmsen

3. Jeugdzorg

Marc Aaldijk

4. Wonen en veilig opgroeien

Wonen in een bijstandsgesin

Kai Gidding

5. School

Leerlingen in het voortgezet onderwijs

Esther van Groenigen

6. Werk

Jongeren op de arbeidsmarkt

Mark Ramaekers

7. Roken

Roken en gezondheid

Mattijn Morren en Kim Knoops

8. Criminaliteit

Jeugdige verdachten en slachtoffers

Arno Sprangers en Math Akkermans

9. Groeiende aandacht voor Benchmark Beleidsinformatie Jeugdhulp

Jaap van Sandijk (Freelance journalist)

Redactie

Francis van der Mooren
Henk-Jan Dirven
Marion van den Brakel-Hofmans
Linda Fernandez Beiro

Eindredactie

Annelies Boerdam